

Taitoa tarvitaan

–Kutsumukselle uskollinen elämäntyö
KÄSITYÖNEUVOS **TYYNE-KERTTU VIRKKI**
1907-2000

Käsipaikka, Aunus, Riipuskala,

Taitoa tarvitaan

–Kutsumukselle uskollinen elämäntyö
KÄSITYÖNEUVOS **TYYNE-KERTTU VIRKKI**
1907-2000

Sisällys

- 7 **Esko Meloni** KOTOA OPINTIELLE JA AMMATTIIN
- 17 **Eeva Ahtisaari** KUTSUMUKSELLE USKOLLINEN ELÄMÄNTYÖ
- 23 **Talvikki Lausala** AUNUKSEN TYÖTUVAT
- 29 **Pirkko Anttila** OMIN KÄSIN -LEHTI
- 45 **Sirkka-Liisa Uutela** VOKKI OY – KAUNEUTTA ARKEEN
- 67 **Epe Kerminen** muistelee
- 71 **Kaisa Peutere** VIRKKI KOTIMUSEO
- 77 **Pirkko Sallinen-Gimpl** KARJALAISUUDEN VAALIJA
- 97 **Annikki Lukkarinen** KÄSPAIKAT
- 107 **Jarno Peltonen** VIRKKI KÄSITYÖMUSEON KOKOELMAT
- 113 **Jarno Peltonen** PITKIÄ PELLAVIA!
- 119 Virkki Käsityömuzeon kehittäminen ja toiminta 1996-2007
- 142 Kirjoittajat

Tämä julkaisu perustuu käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkin syntymän 100-vuotistapahtuman (2007) juhla- ja muistoseminaarien esitelmiin.

Kiitos: Suomen kulttuurirahasto / Aino Hausmannin rahasto

Käsityöneuvos

Tyine-Kerttu Virkki

1907-2000

Tyine-Kerttu Virkki oli Suomen ensimmäinen käsityöneuvos. Hän syntyi Sakkolassa Karjalan kannaksella 5.6. 1907 ja kuoli Helsingissä 20.11. 2000. Elämäntyönsä hän teki paitsi suomalaisen ja karjalaisen käsityökulttuurin edistäjänä ja tallentajana, myös kansainvälisen käsityökulttuurin tunnetuksi tekijänä Suomessa. Hänen vaikutuskanavanaan oli Omin käsin -lehti, jonka pitkäaikaisena päätoimittajana hän työskenteli 1944-1970. Hän perusti myös sodan jälkeä koti- ja taideteollisuusliike Vokki Oy:n, jonka toimitusjohtajana ja mallisuunnittelijana hän toimi sen perustamisesta 1947 lähtien. Vokki Oy:n kutoiminta loppui 1967 ja se jatkoi käsityö- ja lahjatavaraliikkeenä 1990 asti.

Tyine-Kerttu Virkin merkitys käsityökulttuurin puolesta puhujana ja esimerkin näyttäjänä Suomessa on ainut-

laatuinen ja ulottui sodanjälkeisestä jälleerakentamisen ajasta pitkälle vuosisadan loppuun asti - ainakin laajoissa käsityön ystävien piireissä, joihin hänellä oli hyvät kontaktit.

Tyine-Kerttu Virkki perusti sota-aikana Aunuksessa keräämiensä käsityökokoelmien ja Vokki Oy:n jäämistön sekä saamiensa erilaisten käsityöalan lahjoitusten pohjalta Virkki Käsityömuuseon, joka aluksi toimi hänen asuintalonsa pohjakerroksien tiloissa Merikannon tie 3 ja vuodesta 1995 lähtien Karjalatalolla Käpylänkuja 1.

Virkki Käsityömuuseota ylläpitämään hän perusti Tyine-Kerttu Virkki -säätiön, jonka tehtävänä on erityisesti käsityö- ja perinne-kulttuurin vaaliminen. Myös hänen kotinsa avaaminen museona oli alunperin mukana tehtävänantona säätiölle.

Tyine-Kerttu Virkki
sylissänsä kummiipoika ja sisarenpoika Esko Meloni

Esko Meloni

LAPSUUDENKODISTA

OPINTIELLE JA AMMATTIIN

Koti, perhe ja sairastuminen

Tyyne-Kerttu Wirkki, alunperin Tyyne Kerttu Wirkki, suvun kesken Tyyne, syntyi Sakkolassa 5.6.1907. Vanhemmat olivat Viktor Juhonpoika Wirkki (1879-1950) ja Maria Pietarintytär Laamanen (1881-1911). Isä oli huutolaispoika Valkjärveltä, sittemmin liikemies ja maanviljelijä Sakkolassa, ja lopuksi sodan jälkeen maanviljelijä Orimattilassa. Koulutusta oli vähän (kauppakoulu), mutta lahjakkuutta sitä enemmän, hän mm. laski yhteen kolmea riviä rinnakkain samanaikaisesti. Äiti oli maatalon tytär Sakkolan Sipilänmäeltä. Hän synnytti kolme lasta ja kuoli tuberkuloosiin vuonna 1911, samoin kaksi nuorinta lasta kuolivat alle vuoden ikäisinä. Myös Tyyne sai tartunnan ja joutui viettämään yli neljä vuotta Diakonissalaitoksessa Helsingissä.

Viktor Wirkki oli yhteensä kolme kertaa naimisissa. Ensimmäinen vaimo, OLGA KOMONEN, kuoli vajaan kahden avioliittovuoden jälkeen synnytykseen, toinen, MARIA LAAMANEN, viiden vuoden jälkeen tuberkuloosiin. Kolmas avioliitto MAIJU SIRVIÖN kanssa kesti aina Viktor Virkin kuolemaan saakka. Avioliitot ja lapset olivat seuraavat:

OLGA KOMONEN 1903-1904: Helmi Esteri 1904
MARIA LAAMANEN 1906-1911: Tyyne (Tyyne) Kerttu 1907, Elsa Helena 1908, Lauri 1910
MARIA (MAIJU) SIRVIÖ 1916-1950: Elvi Mirja 1917, Irma Kyllikki 1918, Kaija Margareetta 1920, Leo Pertti 1923. Kahdeksasta lapsesta yksi, Kyllikki Wirkki, on vielä elossa. Hän täytti 90 vuotta 14.8.2008.

Sakkolan Wirkkilä oli entinen Lampun tila, kauppahuone ja majatalo, ja se oli hankittu pakkohuutokaupasta 1906

Maria Laamasen kanssa yhdessä. Tila oli suuri. Sen pinta-ala oli 400 ha, lehmää oli 40, hevosta 8, joista yksi juoksi- ja, oli Sakkolan porsaita ja muita eläimiä. Tilalla oli – muistelijaista riippuen – 300-700 kpl omenapuita. Maatilalla asui sukulaisia ja palveluskuntaa ja harjoittelijoita sekä kauppa-apulaisia; päivittäin oli myös matkustavaisia ja muita ruokavieraita.

Tila oli 1930-luvulla mallitila, joka sai mm. kolmattakymmentä maatalouspalkintoa, ja sillä oli useita harjoittelijoita kerrallaan. Maatilan lisäksi Wirkkilässä oli saha, mylly ja sähkölaitos, auto(ja), traktori sekä telefooni, tietenkin. Ja vielä Wirkinrannassa oli oma laiva ”Sakkola”, alkuperäiseltä nimeltään ”Teppo”, joka oli kuljetettu Oulujärveltä junalla Suvannolle.

Sahalla oli työnjohtajana Norjasta Suomeen muuttanut ja kansalaisuuden ottanut Frank Adolfsen, sittemmin Ahtisaari. Typy johdatti Adolfsenin pojan Oivan yhteen serkkunsa Martta Karosen miehen sisaren Tyynen kanssa. Tä-

män liiton hedelmänä syntyi sitten Suomen tuleva presidentti ja Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 2008 saanut Martti Ahtisaari – jolle Typy oli siis naimakaupan kautta sukua.

Wirkkilässä vietettiin vilkasta elämää. Sakkolan hovin huutokaupasta ostettiin pietarilaiset tyylihuonekalut, pianokin. Seurusteltiin paremman väen kanssa. Sitten tuli pula-aika ja vei Wirkin afäärit. Maatila kuitenkin säilyi. 1930-luvun lopulla sitä modernisoitiin, tehtiin mallitila, rakennettiin uutta. Talossa oli mm. vesiklosetti taatus- ti ainoana Sakkolassa. Viktor Wirkki oli kunnianhimoinen ja ennakkoluuloton yrittäjä, joka oli aina laajentamassa toimintaansa: ”*Wirkki polttaa koko kylän*”, sanottiin Sakkolassa, kun Viktor suota poltti.

Typyn elämä ja tunnelmat lapsuudenkodissa eivät välttämättä olleet pelkäänsä auvoiset: kun 8-vuotias karjalaisyttö palasi kotiin sairaalasta invalidisoituneena yli neljän vuoden poissa-

Virkin perhe päiväkahvilla lehtimajassa 1917: vas. isä Victor sylissä Mirja, Maiju-emäntä, Helena-mummo, Tyyne ja Helmi

olon jälkeen, oma äiti oli poissa ja tilalla oli vieras pohjalainen nainen, sotkamolainen äitipuoliehdokas. Isä oli etäinen, välit sisaruksiin olivat kuitenkin hyvät. Tyyne etsi seuraa muualta, oli aina menossa. Hänellä oli "aina vaikeuksia viihtyä Sakkolassa", mieluummin hän "kiinasi" Helsingissä

Helmi ja Eino Kuuselalla tai Arvi ja Jenni Huuskalla. Jenni oli Tyyneille lähes äidin sijainen. Musiikki oli läheinen, Tyyne toimi mm. kanttori Israel Maasalon sijaisena ja melkein säästi laulajatar Hanna Granfeltiä, mutta jätti viime hetkessä. Musiikki ammatinvalintana pyöri mielessä.

Koulunkäynti takkuua,
käsityönopiskelua ja työttömyyttä
Opintie alkoi Sakkolassa
kiertokoulussa ja jatkui läpi elämän:
Kiertokoulu Sakkolassa Naskalin talossa 1915
Kansakoulu Sakkolassa 1915-1917
Käkisalmen yhteislyseo 7 lk 1918-1925 (jää kesken)
Petäjärven emäntäkoulu 1 kk 1926
Helsingin käsityönopettajaseminaari 1927-1929
Auskultointi ja käsityönopettajanäytteet
Helsingin tyttönormaalilyseossa 1929-1930
Työttömyysjaksoja 1930-1933
Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopisto
Hämeenlinna 1933-1934
Sommittelu- ja käsivarapiirustusta
Ateneumin iltakursseilla 1940-1941
Erilaisia täydentäviä kursseja

Peruskoulutukseltaan Tyyppi oli käsityönopettaja.

Kutsu opettajaksi Eestiin Kehtnaan
Tyyppi oli kotona Sakkolassa pakkaamas-
sa omenia, kun kutsu Kehtnaan tuli.
Kutsun taustalla oli 1934 Wetterhoffin
pidetyt pohjoismaiset kotiteol-
lisuuskäräjät, joilla eestiläiset tutus-
tuivat Tyyppiin ja mm. tämän muusi-
kontaitoihin. Matka alkoi lokakuus-
sa yli myrskyävän meren. Tallinnas-
sa selvisi, että kyseessä on korkea-

Käkisalmen yhteiskoulun
viidenneltä luokalta päässeet 1921.
Edessä vas Tyyne.

koulu, ei mikä tahansa opisto. Seurasi järkytys, mutta siitä selvittiin. Perillä Keavassa ajettiin asemalta koululle kahden hevosen vetämissä rattaissa ja sitten tanssittiin. Pidettiin oikein tanssikursseja. Ja Typy soitti.

Kehtnan kotitalouskorkeakoulu, Kehtna kõrgem kodumajanduskool, oli perustettu 1925 mallina Norran kotitalousopisto Ruotsissa. Oppiaineina oli-

vat kotitalous, käsityö, kutominen ja puutarhanhoito. Koulu oli sijoitettu entiseen saksalaiseen maisioon, jonka pinta-ala oli 400 ha. Puutarhaa oli 10 ha, kasvihuoneissa kasvatettiin mm. viinirypäleitä ja tekolammella soudeltiin.

Typy opetti koulussa kudontaa, sommittelupiirustusta ja värjäystä. Hän toimi opettajana myös vastaperustetussa Kehtnan kotitalouskeskikoulussa, ja osallistui opetusohjelman suunnitteluun. Ensimmäisen vuoden jälkeen Typyä pyydettiin jatkamaan, ja hän jäi vielä vuodeksi. Kun vuosi oli kulunut, järjestettiin mahtavat läksiäisjuhlat: kuoro tuli junassa mukana Raplan asemalle saakka, missä laulettiin lopulliset jäähyväislaulut.

Kehtnan aika oli epäilemättä yksi Typyn elämän huippukausista, kenties tärkein kaikista. Elämä oli yhtä juhlaa! Tunnelma oli korkealle virittynyt, kaikki olivat innostuksen ja kohottuneen isänmaallisen tunteen vallassa. ”Tunsi siellä, että minua rakastettiin. Siellä minusta tuli ihminen”, hän itse ilmaisi tun-

nelmiaan. Kehtnan aikana Tyyppi oppi eestinkielen toiseksi kotikielekseen ja loi lukuisia ystävyysuhteita, jotka ovat kes-täneet halki elämän. Hän alkoi myös käyttää itsestään nimeä Tyyne-Kerttu.

Seuraavat kaksi sitaattia antavat hy-vän kuvan siitä suuresta merkityksestä, joka lyhyellä Kehtnan yhteisellä ajalla on ollut molemmille osapuolille, niin nuorelle opettajalle kuin nuoren val-tion nuorille opiskelijoillekin.

”Tätä eestiläistä ystävällisyyttä v. 1934-1936 opettajana ollessani en voi unohtaa koskaan... Myöhemmin ovat opettajatoverini ja oppilaani täällä Ees-tissä ja monissa muissa maissa muistel-leet sitä aikaa, joka oli Eestin kasvuaikaa ja kehittymistä kaikilla aloilla... Kii-tän teitä, eestiläiset ystäväni, jotka olet-te joutuneet vaeltamaan ympäri maail-maa kuten me karjalaisetkin.” (Tyyne-Kerttu Virkki, Eestiläiset ystäväni. Trii-nu no. 101, 1978)

”Suometar saapui. Oppilaskunta oli odotusmielialan vallassa. Ja siellä hän nyt oli: pieni, tavallinen, iloinen nuori neito.

Pian alkoi opetustyö ja luennot. Innolla hän puhui väriaistista ja mukaansatem-paavasti siitä, mitä ihmislapsi voi värillisillä langoilla sommitella ja luoda... Tyy-ne-Kerttu Virkki löysi kauneutta kaikkial-ta...” (Tiina Hansen, os. Toodo, Typyn paras oppilas, Toronto, 12.9.1982)

Ei ihme, että ystävyysuhteet kesti-vät yli puoli vuosisataa!

Tuli sota ja kutsu Aunukseen

Tyyppi toimi 1.11.1941-29.2.1944 Itä-Karja-lan sotilashallinnon alaisen Aunuksen piirin työtupa- ja kotiteollisuustarkas-tajana. Hänen tehtävänään oli käynnis-tää ja johtaa työtupatoimintaa Aunuk-sessa. Aikaisempaa työkokemusta oli kertynyt runsaasti:

1929-1931 Helsingin työtupien työttömyyskursseilla pukuompelulinjan opettaja

1936-1937 Malmin työtuvan johtaja ja kudonnan ammattiopettaja

1938-1939 Viipurin läänin Ensimmäisen kiertävän kotiteollisuuskoulun johtaja ja ammattiopettaja Johanneksessa ja Koivistolla

1939-1941 siirtoväen työtupa- ja kotiteollisuustarkastaja

Toiminta Aunuksessa alkoi syksyllä 1941, työntekijöitä oli n. 80 henkeä, lisäksi kotonaan teki työtä n. 300 henkeä. Työntekijöille maksettiin palkkaa. Tuvilla tehtiin ja korjattiin vaatteita, mm. kaatuneiden mantteleista valmistettiin tallukoita. Kansanomaisen käsityön tallentamisesta ja elvyttämisestä sekä käytön modernisoinnista tuli keskeinen tehtävä, esim. olkitöiden kehittäely tuotti tulosta: Helsingin Stockmannille tilattiin Aunuksesta 1000 kpl olkihattuja!

Typy perehtyi innolla Aunuksen ta-pakulttuuriin ja keräsi perinteisiä käsityöitä ja työvälineitä. Hän perusti omaan työhuoneeseensa n. 300 esinettä käsittävän Aunuksen käsityömuseon. Tästä pikku museosta johtaa suora linja Typyn 1977 perustamaan Virkki-Käsityömuseoon, jonka kokoelmien arvokaimman osan muodostaa Aunuksesta kerätty käsipaikkakokoelma.

Aunukseen, kuten myös seuraaviin tehtäviinsä Tyyne-Kerttu Virkki kutsuttiin. Enää ei tarvinnut anella!

Yhteenveto

Ankea lapsuus

– Tuberkuloosi & pitkä sairaalajakso

– Äidin kuolema & vieraantumisen lapsuudenkodista

Positiivinen elämänasenne & peräänantamattomuus, musiikkiharrastus

Erittäin vankka ammatillinen koulutus ja kokemus

Huippukokemukset: Kehtna ja Aunus

LÄHTEET

SIRKKA-LIISA UUTELA (toim.), Tyyne-Kerttu Virkin 90-vuotisjuhlakirja Elettyä elämää, 1997

TYYNE-KERTTU VIRKKI-SÄÄTIÖ (toim.), Itse tuon sanoiksi virkki I – V, 1978-1992

MARJA-LIISA ja ESKO MELONI: Kyllikki Virkin videohaastattelu keväällä 2007

Varhaislapsuus sairaalassa

Tyyne-Kerttu Virkin muistellessa Elettyä elämää –kirjaa varten lapsuuttaan, hän pahoitteli, että ei ollut koskaan tullut selvittäneeksi tarkemmin lapsena kokemaansa sairautta ja sen hoitoja, joista oli vain jälkiä hänen kehossaan. Hän kertoi tavanneensa myöhemmin aikuisiällään hoitajansa, joka oli ollut hänelle läheinen, mutta silloinkin hän ”unohti” kysyä tältä. Kokemus aiheutti ilmeisesti edelleen voimakasta torjuntaa. Hänellä oli ainoastaan tieto siitä, että kysymyksessä oli tuberkuloosi, johon hänen äitinsä oli kuollut samoin pikku sisar ja veli, että hänkin sai tartunnan. Tuberkuloosi oli tuolloin ja vielä pitkään sodan jälkeenkin tuhoisa kansantauti, joka niitti surullista satoa lukuisissa suomen kodeissa. Kunnes sitten saatiin siihen tehoavia antibiootteja. Kun sairaus iski Virkin perheeseen, lääkkeitä ei vielä ollut.

Tyyne-Kerttu Virkki sairastui kolmi-vuotiaana ns. imusolmuke- ja niveltuberkuloosiin. Häntä hoidettiin 1910 aluksi Viipurissa. Siellä häneltä mm. lei-

Högsandin parantola

kattiin kainalosta rauhasia. Helmikuussa 1911 hänen vasen lonkkansa alkoi kipeytyä ja sitä hoidettiin kipsisiteellä ja veto-siteellä. Kun lonkka alkoi vetäytyä koukkuun isä vei hänet 16.11.1911 Diakonissalaitoksen sairaalaan, jossa hoitoa jatkettiin periaatteessa samalla tavalla.

Kesät Tyyne-Kerttu Virkki vietti Högsandin parantolassa, joka oli perustettu 1901 ns. kirurgista tuberkuloosia sairastaville lapsille. Sen oli perustanut Föreningen Sanatorium för skrofulösa barn – Risatautisten lasten parantolayhdistys. Parantola toimi aluk-

Lapsia leikkimässä Högsandin parantolan rantahietikolla

si vain kesäisin. Vasta 1928 siitä tuli ympärivuotinen. Se sijaitsi meren rannalla Tenholan kunnassa lähellä Lappohjan asemaa. Yksi parantolan lääkäreistä oli tuberkuloosihoidon uranuurtajia Suomessa ja ensimmäisiä naislääkäreitä Viva Lagerborg, joka ainakin kesällä 1912 oli parantolassa lääkärinä. Tyyne-Kerttu Virkki vietti siellä kaikkiaan kolme kesää kesäkuusta syys-lokakuuhun. Viimeisen kesän 1914 jälkeen todettiin, että hänen yleistilansa oli kesän aikana parantunut.

Tyyne-Kerttu Virkki kotiutettiin 8.7. 1915, jolloin hänen yleistilansa oli hyvä ja kipeytyneen jalan asento todettiin hyväksi. Hän myös käveli hyvin ja aristamatta. Tyyne-Kerttu Virkin sairaus oli alkanut hänen ollessaan noin kolme ja puolivuotias. Häntä hoidettiin neljä ja puolivuotiaasta kahdeksanvuotiaaksi asti Diakonissa laitoksella. Sairauden voittaminen kesti kaikkiaan siis yli neljä tärkeää lapsuuden vuotta. Hän totesi myöhemmin, ettei hän voinut muistaa ajanjaksosta mitään. Valtavalla tarmolla hän otti sitten kotona takaisin niiden vuosien pakollista toimettomuutta, lievä vammaisuus ei ollut esteenä hänen riennoissaan.

Kiitos tiedoista Tammissaaren museon valokuva-arkistolle ja amanuessi Nina Anderssonille samoin Diakonissalaitoksen arkistolle.

Lähteenä myös Otavan Iso tietosanakirja v 1932

Eeva Ahtisaari

KUTSUMUKSELLE USKOLLINEN ELÄMÄNTYÖ

-Hei sukulaiset! Tulettehan työ miun nimipäiväjuhliin ”Mä Kerttusen näin, kylätiellä Kerttusen näin!” Epävirallisesti niit leikittäis ja laulettais ja piiri pieni pyörittäis 17.3.1997 klo 15 Suomen Kansallisoopperan lämpiössä. Kutsukortti selittää! Tervetuloa, tervetuloa! Tyyne-Kerttu tervehtii! (Ja perässä huutomerkkejä)

Tällaisen Tyyne-Kerttu Virkin kirjoittaman lappusen löysin arkistokansiosista, johon olen tallettanut Virkki Käsityömuuseon ohjelmia ja esitteitä. Samassa kansiossa on myös syksyn 1998 perinnetapahtumien ohjelmaesite. Sen mukaan syksyn aloitti Lukko ja avainnäyttely, sitten syyskuussa vietettiin Tyynen päivää Karjalatalolla ja käytiin

Hämeenlinnassa Fredrika Wetterhoffin EU – pellavan näyttelyssä. Lokakuussa ohjelmassa oli perinteinen Mikkelin päivän vietto teemalla ”Nauriit kuoppaan ja akat tupaan”, jne: ohjelmaa joka kuukausi aina jouluuun saakka, viimeksi Kuusen koristajaiset.

Pysähdyin miettimään ja muistelemaan. Olihan Tyyne-Kerttu Virkki tuolloin jo 91-vuotias! Edellisen vuoden kesäkuussa oli vietetty hänen 90-vuotisjuhliiaan. Edelleen hän oli innostuneena ideoimassa Virkki Käsityömuuseon perinneohjelmia, museon, jonka hän oli perustanut tallentamaan suomalaista käsityötaitoa ja karjalaista perinnekulttuuria.

Tartuin seuraavaksi Tyyne-Kerttu Virkin 90-vuotisjuhlakirjaan Elettyä elämää (toim. Sirkka-Liisa Uutela) Kirja kertoo vaikuttavan tarinan käsityöneuvos Virkin monipolvisesta elämäntyöstä. Se alkoi pedagogina, käsityöopettajana ja kotiteollisuusopettajana, jatkui lehtinaisena ja päätoimittajana ja vuodesta 1947 lähtien myös liikenaisena, perustamansa Vokki OY:n toimitusjohtajana ja mallisuunnittelijana. Eläkepäivinään hän vihdoinkin vuonna 1977 perusti Virkki Käsityömuuseumi ja sitä hoitamaan säätiön, joita hän johti hallituksen puheenjohtajana ja sittemmin kunniapuheenjohtajana yli 90 -vuotiaaksi saakka. Tukena hänellä oli laaja muuseumi ystävien joukko, eräänlainen ”komentokunta”, kuten Sirkka-Liisa Uutela osuvasti ilmaisee, joka vapaaehtoistyönä hoiti käytännön järjestelyt. Muuseumi toiminnassa Tyyne-Kerttu Virkki toteutti järkevästi ja ennakkoluulottomasti näkemyksiään, ja hänen sisukas tapansa saada ihmiset mukaan ja toimimaan oli vastaansanomaton.

Tyyne-Kerttu Virkki yllään Vokki Oy:ssä kudotusta ja itse suunnitellusta kankaasta Riitta Immosen valmistama asu. Kaulakoru Aarikan.

Kansainvälisyys oli jo opiskeluaikojen lähtien tullut osaksi Tyyne-Kerttu Virkin elämää, ja hänen mielensä oli avoin muiden kulttuurien kohtaamiselle. Voidaan sanoa, että Tyyne-Kerttu Virkki edusti kansainvälisyyttä jo ennen kuin sitä Suomessa osattiin arvostaa. Rikas eestiläinen käsityökulttuuri ja nuorena opettajana Eestissä luodut ystävyysuhteet olivat hänelle erityisen rakkaita.

Kuusen koristajaiset Karjalatalossa:
vas. Annikki Tukiainen, Väinö Purje,
Eeva Meloni, Vuokko Kuhalampi ja Tyyne-Kerttu Virkki.

Säätiö jatkaa perustajansa työtä

Tänään Tyyne-Kerttu Virkki -säätiö järjestää viidennen kerran käsityön merkityksiä tarkastelevan seminaarin. Seminaari toteutetaan käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkin kunniaksi järjestettynä juhlaseminaarina hänen syntymänsä 100 -vuotisjuhlan merkeissä.

Suomalaisen kulttuurin tukemiselle – niin tieteelle kuin taiteelle – ovat kautta aikojen olleet ensiarvoisen tärkeitä yksittäisten ihmisten ponnistukset. Tyyne-Kerttu Virkki rakensi pohjan säätiölle ja museolle omalla kutsumuksellaan uskollisella toiminnalla. Varat hän hankki säästämällä omista kustannuksistaan ja järjestämällä erilaisia tilaisuuksia. Toiminnassa heijastui se, että hän oli ennen kaikkea koko elämänsä ajan opettaja ja valistaja. Hän kiinnitti huomiota asuinympäristön estetiikkaan ja arjen kauneuteen, pienin keinoin ja käden taidolla hankittuun viihtyvyyteen sekä traditioiden ylläpitoon. Virkin työtä jatkaa hänen perustamansa säätiö, joka on sitoutunut samoi-

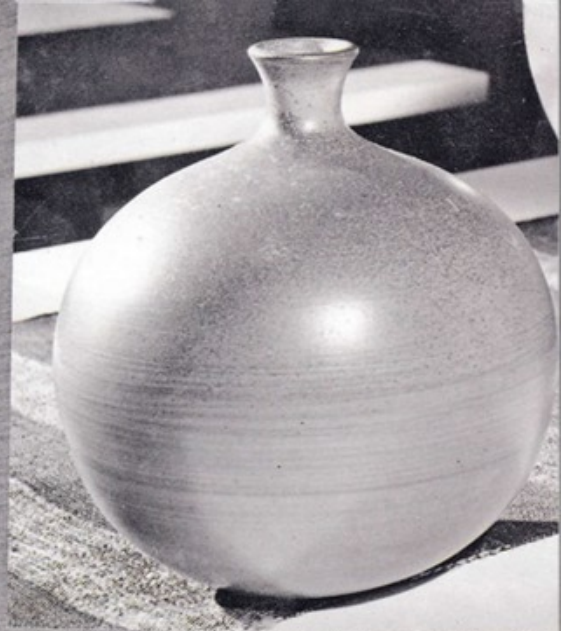
hin päämääriin. Tällaisena aikana, jolloin ilmaisuaineet – taito- ja taideaineet – ovat kouluopetuksessa olleet ensimmäisenä karsittavien linjalla, koska ne eivät tuota selkeästi mitattavaa tulosta, on tärkeätä pitää esillä käsityön merkitystä ja kohottaa sen arvostusta. Tyne-Kerttu Virkki -säätio pyrkii resurssiensa puitteissa jatkamaan perustajansa elämäntyön kahta tärkeätä aluetta: käden taitojen ja käsityökulttuurin hyvinvointia sekä karjalaisen perinnetiedon ja taustan vaalimista.

Keskeisenä aspektina Tyne-Kerttu Virkin elämäntyössä on ollut yhteisöllisyys. Perinnetapahtumat - erilaiset vuoden kiertoon liittyvät, kuten kuusen koristajaiset, kuusen karistajaiset - musiikitilaisuudet, näyttelyt, ym. tapahtumat, ovat olleet Tyne-Kerttu Virkin harrastamia yhteisöllisiä toimintamuotoja, joilla hän keräsi yhteen laajan ystäväpiirinsä. Yhteisöllisyys merkitsee sitä, että kunnioitetaan ikää, perinteitä, muistitietoa ja mennyttä maailmaa. Nyt

kuitenkin pelätään yhteisöllisen tunteen hiipumista ja rajautumista, pelätään taito- ja taideaineiden osuuden kuihtumista opetusohjelmissa, mikä olisi osaltaan vähentämässä Suomen kaltaiselle pienelle maalle tärkeätä luovuuden hyödyntämistä. Kun julkisia varoja osoitetaan entistä vähemmän tämänkaltaisiin yhteisösosiaalisiin toimintoihin, nousee Tyne-Kerttu Virkin kaltaisten yksittäisten henkilöiden panos edelleenkin ensiarvoisen tärkeäksi.

Haluan lopuksi siteerata Tyne-Kerttu Virkin filosofista ajatusta: ”Käsityö ei ole vain pelkkä sana tai esine – kuten verraton matto, kaunis kangas tai kallis takki. Se on enemmän, kätkien sisäänsä tekijän sielun ja toisiaan ymmärtävien ihmisten suhteita. Käsityö voi tarkoittaa maailmankatsomusta, eikä sekkään ole paljon sanottu.”

Avajaispuhe Tyne-Kerttu Virkki
100 vuotta juhlaseminaarissa 20.11.2007

Tyine-Kerttu Virkki näyttelyssä.
Vokki Oyn kankaita, kuvassa Kupistaan savon
vaivastaina Okki Länben maljakko.

Tyynne-Kerttu Virkki ohjaa olkioita Aunuksen työtulessa.

Talvikki Lausala

AUNUKSEN AIKA

Työne-Kerttu Virkki oli Aunuksessa 1.11. 1941-1.3.1944. Jatkosota alkoi kesällä 1941, jolloin Suomen armeijan joukot siirtyivät rajan yli Itä-Karjalaan. Alueen väestöstä huolehtimaan perustettiin Itä-Karjalan sotilashallinto. Sen esikunta, ItäKarSE, jakautui eri osastoihin kukin oman kohderyhmänsä mukaan, joita olivat mm. väestön toimeentulo ja työllistäminen, sosiaalihuolto, terveydenhoito, kirkolliset asiat ja lasten koulutus ym., ym.

Äänislinna, nykyinen Petroskoi, valloitettiin syyskuun alussa. Armeijan jälkeen tulivat siivousjoukot, joiden mukana käsityönopeettaja Maija Stenij oli lottakomennuksella. Ammatti-ihmisen silmin hän havaitsi pian, mitä käsityö-

taidon aarteita saattoi löytää lumppuka-soista, joita jouduttiin setvimään. Hän ehdotti Itä-KarSE:n sosiaaliosastolle työtuvan perustamista Äänislinnaan ajatellen ennen kaikkea väestön vaatehuoltoa, mutta myös perinnekäsitöiden opetusta. Toiminta pääsi hyvään alkuun Äänislinnassa, joten samanlaista suunniteltiin myös Aunuksenlinnaan eli Aunuksen kaupunkiin.

Sosiaalipäällikkö Otto Korpijaakko sai yhteyden Työne-Kerttu Virkkiin, joka toimi tuolloin Uudellamaalla Vapaan Huollon työtupien organisointitehtävissä. Hän lupautui lähtemään Aunukseseen. Mukaansa hän sai kaksi työtupatoimintaan perehtynyttä henkilöä, rouva Hel-

Ensimmäinen revinnäiskurssi nuorille Aunuksen kirkon tiloissa.

mi Toivosen ja rouva Sofia Nyrkön. He saapuivat Aunukseen 1.11.1941. Helmi Toivonen lähti pois 31.5.1942, jolloin minä tulin hänen tilalleen.

Tallukkakurssi

Aunuksen alue-esikunta oli varannut työtupaa varten talon, jonne oli saatu ompelukoneita, tallukkalestejä ym. tarvikkeita Suomesta. Työntekijät valittiin lähinnä sosiaalisin perustein. Varsinainen työ-

ikäinen naisväestö joutui maataloustyöhön ja eri tuotantolaitoksiin, mutta vanhempaa väestöä, suurperheiden äitejä ja nuoria tyttöjä työllistettiin työtuvalla.

Talvi oli tulossa ja jalkinepula suuri, joten työ alkoi tallukkakurssilla. Tallukoita alkoi valmistua sadoittain. Pohjat, jotka tikattiin käsin, voitiin pian antaa kotityönäkin tehtäviksi. Työtuvalla pohjat ja päälliset yhdistettiin ja jalkineet viimeisteltiin.

Aunuslainen revinnäisten taitaja työssään.

Ompelimo ja varuskorjaamo

Ompelimon käyttöön saatiin Suomes-
ta kankaita, joista ommeltiin sekä ai-
kuisten että lasten vaatteita tarpeen
mukaan. Ompelutyötä tehtiin myös ti-
laustyönä yksityisille heidän omista
kankaistaan.

Varuskorjaamo muodostui itsestään,
kun lomalle menevät sotilaat alkoivat
käydä työtuvalla korjauttamassa ja präs-
syttämässä vaatteitaan. Työtuvan käy-

tössä oli myös kapeat kangaspuut, joil-
la kokeiltiin kutoa mm. ikkunaverho-
kangasta: paperiloimeen kudottiin sil-
kinohuella haapalastukuteella.

Museoesineiden keruu

Tyyne-Kerttu Virkki aloitti vanhojen
tekstiilien keruun samoin kuin Maija
Stenij oli tehnyt Äänislinnassa. Hän
kulki kylästä kylään sattuman kyydillä
lakanapakka muassaan ja vaihtoi käsi-
töitä uuteen lakanakankaaseen, josta
oli kova puute. Tyyne-Kertulla oli mie-
lessään jo tuolloin pienen museoko-
koelman hankkiminen, koska kaikki
tekstiilit olivat todella vanhoja, ”tsua-
rinaikuisia”, jollaisia ei neuvostoai-
kana lainkaan ollut tehty. Kokoelma si-
sälsi erilaisin työtavoin koristeltuja
käspaikkoja, oli luotoksittain ompe-
lua, ristipistoja, revinnäisiä, ketjuvirk-
kausta sekä myös kangaspuissa kudot-
tuja puna- ja pitsipoimintaa. Lisäksi
löytyi räsykudonnaisia, eli sängynpeit-
teitä ja karkeita työhameita sekä värik-
käitä, pellavaisia patjakankaita.

Myyntitoiminta

Liikeneisen vaistollaan Tyyne-Kerttu Virkki alkoi suunnitella työtuvallekin liiketoimintaa. Nuorille työille opetettiin nopeatekoista ketjuvirikkausta, jolla koristeltiin tallukkatekniikalla valmistettuja tohveleita. Ne tekivät hyvin kauppansa kylmissä asunnoissa käytettäväksi. Näin koristeltiin myös sohva-tyynyjä ja pannumyysyjä, yms.

Tyyne-Kerttu piti tytöille myös revinnäiskurssin, jolla he oppivat valmistamaan pieniä revinnäisliinoja. Suuria revinnäisliinoja tekivät edelleen ne pari vanhaa "buabuskaa", joiden opissa me itsekin olimme. Työ oli monella tavoin vuorovaikutusta, opimme itse siellä monta uutta asiaa. Tutustuimme mm.

Olkityöiden tekoa Aunuksessa.

olkityöhön. Aunuksessa oli pitkät perinteet olkihattujen teolla, niitä oli siellä tehty vientiinkin. Nyt elvytettiin tämä vanha taito. Löytyi vielä viisi vanhempaa naista, jotka osasivat olkipalmon teon. He ryhtyivät tekemään tätä "pletjoskoa" kotityönä ja toivat palmikot suurissa kiepeissä työtuvalle. Heille maksettiin metrimäärän mukaan työstä. Siitä tehtiin hattuja, mutta työtuvalle suunniteltiin siitä monta muutakin artikkelia, kuten tabletteja, kukkaruukunsuojuksia, laukkuja, kasseja ym. Näin saatiin mukavaa myyntitavaraa sotilaille ja muille suomalaisille, jotka lähtivät lomalle kotisuomeen.

Tyyne-Kerttu Virkki oli innokas PR-ihminen jo silloin. Hän järjesti mielellään näyttelyitä tai muoti- ja olkihattunäytöksiä Aunuksen ravintolaan. Yhdessä Maija Stenijn kanssa hän kokosi karjalaisia tekstiilejä Rajaseudun ystävien järjestämään näyttelyyn Ateneumissa syksyllä 1942. Aunuksen aika oli hänelle, kuten kaikille meille, kokemuksesta rikasta ja merkittävää aikaa.

"Aunus harmaasilmä"

N:o 1
• 1944 •
HINTA 18:-

Kallela
Omin käsin

Pirkko Anttila

OMIN KÄSIN -LEHTI

SUOMALAISEN KÄSITYÖTAIDON SUUNNANANTAJA

Omin Käsin -lehti alkoi ilmestyä itsenäisenä Yhtyneitten Kuvalehtien julkaisuna vuonna 1940 ja jatkoi siitä 30 vuoden ajan. Se vietti 30-vuotisjuhlavuottaan v. 1970, jolloin sen pitkäaikainen päätoimittaja Tyyne-Kerttu Virkki siirtyi eläkkeelle. Lehti ilmestyi muutaman vuoden ajan vielä senkin jälkeen päätoimittajanaan Raili Mäkinen.

Lehden perustamishistoriaa

Omin Käsin -lehti sai alkunsa Kotiliesi-lehden liitteenä. Vuonna 1938 Kotiliesi alkoi julkaista erityistä käsityöliitettä, joka ilmestyi Omin Käsin -nimisenä v. 1938-40 kuusinumeroisena syväpainoasuisena julkaisuna, siis ilman lehdelle myöhemmin niin olennaisiksi tulleita

värisivuja. Sen keskeisenä ajatuksena oli paitsi tarjota malleja erilaisia käsitöitä varten, toimia erityisesti Kotilieden Kummikerhon tukena. Malleja myymällä sekä arpajaisilla hankittiin tarvittavia varoja, mutta lehdessä oli myös kummipaketteihin sopivien vaatteiden ja asusteiden valmistusohjeita.

Nämä varhaiset liitenumerot sisältävät malleja ja ideoita perinteisiin käsitöihin, kuten kankaankudontaan, neulontaan, pukuompeluun, liinavaateompeluun.

Omin käsin -lehden ensimmäinen numero 1/1938.

Vuonna 1940 päädyttiin kuitenkin laajempaan ja mittavampaan lehden ulkonäköön ja kokoon sekä värisivuihin. Syksyllä julkaistiin ensimmäinen itsenäinen Omin Käsien-lehden numero. Lehden ensimmäisenä päätoimittajana vuosina 1940-1943 toiminut Linda Eerikäinen kirjoittaa omasta aikakaudestaan sen päättyessä seuraavalla tavalla lehden numerossa 1/45

"Käsitöiden ja kodinkauneusbarrastusten merkeissä lähetti Omin käsien reippaasti näytenumeronsa julkisuuteen vuoden 1940 lopulla, talvisodan jälkeen, jolloin Suomessa yleisesti toivottiin voitavan ruveta korjaamaan ja kohottamaan särkyneitä ja tuhoutuneita koteja. Lehdellä ei ollut minkäänlaista esikuvaa meillä eikä muualla maailmassa. Mutta pian se haki itselleen oman uransa, tapasi omat muotonsa ja loi perinteensä. Ja tuntuu, kuin se heti ilmestyessään olisi herättänyt vastakaikua ja saanut ystävällisen vastaanoton ympäri Suomen nientä. Kuitenkin jo kohta alkuun melko rajoitettu kangas- ja lankatilanne kiristyi pistejärjestelmän voimaantultua käsi-

työlehden olemassaoloa uhkaavalla pelottavalla nopeudella täydelliseksi käsityömateriaalin puutteeksi..

Kekseliäiden taiteilijoiden, auliiden maallikkoavustajien, myötämielisten ystävien ja tuttavien sekä innostuneiden tilaajien aineksista on kuitenkin jatkuvasti saatu välttämätöntä käsityömateriaalia lehden palstoille ja värisivuihin. Mutta niinpä Omin käsien ensimmäisiin vuosikertoihin kutoutuukin sekä toimituksen että avustajien ja lukijoiden hellittämättömän sisukas yhteinen ponnistelu, joka ei anna myöten epäuskolle, vaikka viimeinenkin "oikea" lankavyöhyt olisi loppuun käytetty. Onhan meillä Suomessa ennen sekoitettu pettua leipäänkin, - voimmehan me toki kehrätä kuitua kankaisiimme.

Kun nyt näin 'vahdin vaihtuessa' kokonaan jätän tämän lehden uusiin käsiin, niin olen vakuutettu siitä, että kiristyköönnpä pulamme joiksikin vuosiksi vielä entistäänkin ahtaammaksi Omin käsien yhä laajentuvan avustajakuntansa turvin elää ja kasvaa entistä ehommaksi avuksi liikuttavaa harrastusta osoittaneelle lukijapiirilleen."

Omin Käsin lehden linjaus Tyyne-Kerttu Virkin päätoimittajakauden aikana

Kotiteollisuus- ja käsityönopeettaja, mallisuunnittelija Tyyne-Kerttu Virkki tuli Yhtyneitten Kuvalehtien palvelukseen lehden päätoimittajaksi vuodesta 1944 lähtien. Henkilövalinta oli erittäin osuva, sillä näin jälkepäinkin ajatellen on vaikea käsittää, kuka silloisista alan asiantuntijoista olisi voinut olla samanaikaisesti niin monipuolisesti ja laaja-alaisesti koulutettu, kokenut, lahjakas taiteellinen kyvykkyys, yhteiskunnallisesti tarkkasilmäinen ja lisäksi sellainen visionääri, jonka näkemykset panevat kriittisenkin tarkastelijan hämmästyämään niiden osuvuutta vielä nyt, vuosikymmenten kuluttua, asioiden todellisen kulun ollessa jo hyvin tiedossa.

Kannaksen Sakkolassa kauppiasperheeseen syntynyt Tyyne-Kerttu Virkki kävi oppikoulua 7. luokkaan saakka Käksälnessä, mutta siihen sai teoreettinen koulunkäynti jäädä. Hän valmistui käsityönopeettajaksi Helsingin käsityöopis-

Omin käsin -lehden toimituksessa Linda Eerikainen ohjaa seuraajaansa Tyyne-Kerttu Virkkiä.

tossa vuonna 1929. Heti sen jälkeen seurasi auskultointi ja opetusnäytteet Helsingin Tyttönormaalilyseossa v. 1930. Hän valmistui kotiteollisuusopettajaksi Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopistosta v. 1933. Hänet kutsuttiin Viroon Kehtnan kotitalouskeskikoulun ja Kotitalouskorkeakoulun kudonnan ja sommittelun opettajaksi vuosiksi 1934-36. Sodan syttyessä v. 1939 hän toimi Viipurin I. kiertävässä Kotiteollisuuskoulussa, josta alkoi evakkotaival. Hän tuli

Helsinkiin vuonna 1940, jossa hän sai tehtäväkseen järjestää Vapaan Huollon Uudenmaan läänin työtuvilla siirtoväen naisten työtoimintaa. Lisäksi hän opiskeli vuosina 1940-1941 Taideteollisessa Oppilaitoksessa Helsingissä. Tästä koulutushistoriasta varmaankin johtuu, että arvostava suhde kaikkiin kolmeen alan keskeiseen oppilaitokseen, Helsingin käsityönopettajaopistoon, Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopistoon sekä Taideteollisuusoppilaitokseen, myöhemmin Taideteolliseen keskuskouluun sittemmin Taideteolliseen korkeakouluun, näkyy niin selvästi Omin Käsin -lehden toimituspolitiikassa.

Saatuaan perusteellisen alan koulutuksen ja käytännön kokemusta työssä Tyyne-Kerttu alkoikin vähitellen löytää oman tehtävänsä. Vuosina 1941-44 alkoi hänen toimintansa profiloitua, kun hän ryhtyi Itä-Karjalan sotilashallinnon alaisena työtupa- ja kotiteollisuustarkastajan nimikkeellä järjestämään Aunuksen piirin työtupatoimintaa. Opetustehtävässä piti kehittää aunukselaisnaisille

kursseja, joilla elvytettiin uudelleen henkiin alkuperäisiä karjalaisia käsityötapoja, mm. revinnäistöitä, lastu- ja olkitöitä ja kudontaa. Aunuksen aikana hänessä heräsi hänessä halu elvyttää ja säilyttää itäkarjalaisista, erityisesti aunukselaista käsityöperinnettä. Aunuksen aikana hän tutustui mm. käsityönopettaja Aino-Inkeri Ollilaan sekä tarkastaja ja Maija Stenij:iin. Lisäksi siellä toimivat myös mm. Tyyni Vahter sekä Talvikki Lausala. Heidän kaikkien kiinnostus kohdistui karjalaisen käsityön tallettamiseen. Kaikki myös julkaisivat kukin tahoillan runsaasti artikkeleita ja kirjoja karjalaisesta käsityöstä, ja Omin Käsin lehden sivuilta tavataan samat henkilöt monet kerrat levittämässä karjalaisen käsityön kauneutta kaikkien lukijoiden saataville. Tyyne-Kerttu Virkin kiinnostus kohdistui ehkä muita enemmän kulttuurimuotoon kokonaisuudessaan sekä sen muoto- ja taidehistorialliseen tallentamiseen ja hän toi mukanaan useita malleja sekä kokonaistietoa siitä elämänmuodosta, jota käsityöt ku-

vastivat. Palattuun takaisin Helsinkiin Tyyne-Kerttu Virkki saikin Omin Käsin lehden päätoimittajana mahdollisuuden hyödyntää sekä monipuolisen koulutuksensa että nämä varhaisvuosien kokemukset monella tavalla.

Omin Käsin lehden vuosikerroista on aivan alusta lähtien selkeästi todettavissa, että Tyyne-Kertun vaikutus lehden sisältöön on alkanut jo paljon ennen hänen päätoimittajakauttaan. Varhaisin hänen nimellään julkaistu artikkeli on julkaistu numerossa 4/1943 ja toinen artikkeli numerossa 2/44. Hänelle tyypillisiä herkkiä ja värikylläisiä kudonnaisia esiteltiin numerossa 3/44. Lehden ulkoasu onkin muuttunut vahvasti tähän samaan suuntaan, jonka havaitsee myöhemmissä vuodesta 1945 lähtien julkaistuissa numeroissa. Suomalaisen käsityön identiteetti ja omaleimaisuus alkaa kehittyä tämän lehden kautta.

Aunuksessa valmistettuja lastutöitä Omin käsin -lehdessä.

Lehteä alettiin tehdä itsenäisenä julkaisuna v. 1940 välirauhan aikana ja sen sisällön suuntaviivat luotiin samassa isänmaallisessa ja tulevaisuudenuskon hengessä kuin koko yhteiskuntamme silloin eli. Tietenkin lehden painatuksessa oli ongelmia, joita lehti pahoittelee. Lehden ulkoasu kuitenkin uudistui voimakkaasti. Vuonna 1943 oli jo muutama värisivu, mukana oli työpiirrosliitteitä, kaavaliite, kirjoitattöiden malliliite.

Numerossa 1/43 on ohjeet perussukkien valmistamiseksi – aihe, joka seuraa läpi lehden koko 30-vuotisen historian. Jokseenkin jokaisena ilmestymisvuotena esitellään sukkiä, erilaisia, kirjoittajia, kuvioneuleella tai ilman, pitkiä tai lyhyitä, mutta näyttää siltä, että sekä sukat että sormikkaat ja päähineet ovat niitä neuletöitä, jotka jos mitkä, kuuluvat suomalaisen käsityön perusaineistoon.

Omin Käsin – lehden sisältö seurasi läpi vuosien sitä ohjelmaa, joka luotiin jo varhain 1940-luvun alussa ja joka sai vahvistusta Tyyne-Kertun tultua päätoimittajaksi. Siinä on havaittavissa seuraavat toistuvat lohkot:

Yhdistysten ja suurten valtakunnallisten käsityön, käsiteollisuuden ja taideteollisuuden sekä naisten työenttiin liittyvien organisaatioiden **vuotuisnäyttelyt**,

Käsityön, kotiteollisuuden ja taideteollisuuden oppilaitokset, niiden toiminta ja oppilastyöt

Sosiaalisesti ja naisten työaloille suuntautuneiden alueellisten ja paikallisten yhdistysten toiminta ja näyttelyiden anti

Museoiden käsityöaarteiden esittely

Laajat asiantuntija-artikkelit, joissa käsitellään jotakin erityistä, tiettyä kohdetta

Kansainvälinen ulottuvuus

Henkilö-, taiteilija- ja ammattiprofiilit, eli henkilökuvat ja -haastattelut

Tekniikat ja materiaalit

Vaatteiden huolto ja säilytysratkaisut

Asuminen

Lasten ympäristö ja lelut

Kasvit, puutarha

Lahjat ja askartelu

Tämänkaltainen lehti tarvitsee hyvää graafista silmää ja varsinkin valokuvien laatu on tärkeä. Lehden taitosta vastasi alkuvuosina taiteilija Doris Bengtström, mutta vuodesta 1944 lähtien taiteilija Lyyli Hurme. Hänen kädenjälkensä näkyy hyvin mainittuna vuonna ulkoasun voimakkaana muuttumisena. Legendaarisen kuvaajan Tuovi Nousiaisen ensimmäiset kuvat OK-lehdessä ovat vuodelta v. 1947 kohottaneen lehden graafisen ulkoasun sille tasolle, jota voidaan pitää korkeana vielä tänä päivänäkin. Erityisesti kiinnittää huomiota värisivujen sekä kuvaus että suunnittelu, jossa mitä ilmeisimmin näkyy myös päätoimittajan, Tyyne-Kerttu Virkin luova vaikutus.

Karjalaisten käsitöiden vaikutus näkyy varsin pian muidenkin taiteilijoiden töissä, siitä on osoituksena numerossa 4/43 julkaistu ketjuvirikkaustyö

Numerossa 1/43 esitellään, miten tehdään narukenkiä ja miten saadaan puupohjiin kauniita kengänpäällisiä. Näinä pulavuosina kehiteltiin korvikemateriaaliksi mm. paperinarua ja -lankaa, joista muodostuikin todellinen innovaatioiden vyöry.

Tyyne-Kerttu Virkki esitti lehden 25-vuotis-juhlavastaanotolla vuonna 1965 katsauksen lehden siihenastiseen historiaan jaksottaen sen alkuvuodet

maan yleistilanteen mukaan vuosien 1940-46 väliseen puutteen kauteen ja vuonna 1947 alkaneeseen elpymisen ajanjaksoon.

Puutteen kautena, jatkosodan sekä sitä seuranneina sotakorvausten ja taloudellisen ahdingon ankeina vuosina Omin Käsin oli osaltaan mukana neuvomassa ja opastamassa, miten – vanhasta saadaan tarkoituksenmukaista ja käyttökelpoista: vaatteita, jalkineita ja kodin käyttöesineitä – sekä miten korvikeaineita käytetään eri tarkoituksiin, miten esineitä ja tarvikkeita hoidetaan ja – huolletaan sekä miten puutteenalaisissakin oloissa voidaan ottaa huomioon viihtyisyyden ja kauneuden vaatimukset.

Taloudellisen elpymisen kautena Omin Käsin -lehti siirtyi yhä enemmän toteuttamaan opastavaa ja tietoa levittävää toimintaansa päämääränä esineitten ja tarvikkeitten valmistaminen kotiemme käyttöön.

Lehden painopisteiden muuttuminen ajassa

Kun koko aineistoa tarkastellaan läpi kolmen vuosikymmenen, kunkin vuosikerran kohdalla saattaa hyvin havaita suurten yhteiskunnallisten vaiheitten samoin kuin kotien ja yksittäisten ihmisten elämäntilanteiden heijastuvan toimitukselliseen otteeseen. Lehti ottaa kantaa maaseudun kulttuurin säilymisen puolesta mutta ei unohda myöskään kaupunkien ja virkanaisten koko ajan muuttuva asemaa. Vähittäinen vaurastuminen ja naisten työelämää osallistuminen näkyy lehden sivuilta erittäin hyvin. Erityinen huomio kohdistuu sota-ajan jälkien korjaamiseen ja tyttöjen, invalidien ja sotaorpojen koulutukseen. Lehteä ei kuitenkaan suinkaan toimitettu vain naisten tarpeisiin ja naisten ja kotien maailmaan vaan se pyrki ottamaan koko ajan huomioon myös poikien ja miesten maailman.

Revinnäisohjeet esiteltiin ensi kerran lehdessä 3/45

1943 näkyy, että oli **pulaa** vähän kaikesta. Halua on sodan jälkien korjaamiseen, mutta myös esitetään keinoja **selviytyä vaikeuksista** omin voimin. Nykypäivän nuorelle saattaa olla vaikea tulkita seuraava lause: "Jäävät pisteet ja sakset omaan taskuun". Sota-ajan eläneelle sen merkitys on selvä: Omin käsin kannattaa tehdä.

1944 Itä-Karjala ja sen käsityöaarteet sukeltavat näkyviin, samoin eestiläiset käsityöt. **Suomalaisuus, karjalaisuus ja heimoaate** näkyvät kaikesta, sekä artikkelivalinnoista että mukaan valituista työn kohteista.

1945 lehdessä on ohjeita lumpulangan käyttöön, kodin perustamiseen, **jäl-**

leenrakentamiseen ja uusille asuin-sijoille asettumiseen. "Paikkaa ja parsi" on kantavana teemana. Kaikki oli tehtävä omin käsi, langan kehuusta lähtien.

- 1946 suomalaisen käsityötaidon ydin-
teemat murtautuvat näkyviin: **Karja-**
laiset revinnäistyöt esitellään ensi
kerran laajasti – tapahtuu työtavan lä-
pimurto. Täkänä-kudonnaisen esiin-
tulo on näyttävä (Ester Ax-Tokkolan
täkänätyöt numerossa 4/46) **Tutki-**
muksen merkitys kohoa näkyviin:
esitellään alan keskeiset väitöskirjat:
Aino Linnove väittelee nypläyksestä
(artikkeli lehdessä no 3/46) ja Veera
Vallinheimo pellavan viljelystä Suo-
messa (artikkeli lehdessä no 3/46).
- 1947 muotitaiteilija Riitta Immonen as-
tuu kuvaan. Omin Käsin –lehti innos-
tuu kilpailuista ja lehdessä julkaistaan
kiinnostava artikkeli **kilpailun** merki-
tyksestä käsityötaidolle.
- 1948 oppilaitosverkosto alkaa olla so-
dan jäljiltä uudelleen rakennettu ja
lehti toteaa laitosten antaman **käsi-**
työkasvatuksen merkityksen
- 1949 siirtoväki alkaa olla asutettu ja jäl-
leenrakennusvaihe ohitettu, elämä
helpottuu ja innostus lomailuun ja
kesämökkirakentamiseen on kasvussa.
- 1950 alkoi tulla lisää oppilaitoskuvauk-
sia ja huomion kiinnyttämistä oppi-
laitosten viihtyisyyteen sekä toimin-
ta- ja näyttelytiloihin, matkustaminen
alkaa kiinnostaa. Valmisvaatteita ei
vielä paljon ollut - vaatteiden ompe-
lu oli perheenäidin hyveenä.
- 1951 alkoivat erilaiset **teemakilpailut**, ja
v. 1951 oli myös lukijoille oma tietokil-
pailu, matkamunistokilpailu, maakun-
tahuivikilpailu ja nenäliinakilpailu.
Haluttiin varustautua seuraavan vuo-
den olympialaisiin.
- 1952 olympiavuosi, jolloin tehdastekois-
ten **puuvillakankaitten** esittely tulee
näkyviin. Vaatteiden korjausohjeita
parsien ja paikaten ei enää lehdessä
juuri näy.
- 1954 **täkänät** ja nukkamatot tulevat
muotiin
- 1955 havaittavissa selkeä muutos kohti
rationalisoituja työtapoja: mukaan
tulee koneommelkirjontaa, päällike-
ompelukuvioita, yksinkertaista muo-
tokieltä, saumojä, reunanvahvistuksia
kaitaleitten avulla yms.

1956 **saunavarusteet**, pyyhkeet ja kylpytakin runsastuvat. Arjen **käyttötekstiilit** saavat nykyaikaistuvaa ilmettä. Vauvanvaatteissa vielä mukana ohjeissa housut ja sukat – ei vielä vaippahousuja. **Lastenkulttuuriin** ja lasten leikkipaikkoihin aletaan kiinnittää huomiota. Veera Vallinheimon väitöstyö ”kehrulla tohtoriksi” esitellään artikkelissa numerossa 4/56.

1957 esiteltiin uutuuksina painettuja kankaita ja **painantatekniikoista** annettiin ohjeita. **Kuvikassidokset**. Konekirjonta.

Tyyne-Kerttu Virkin käsinkudotut pukukankaat ja Riitta Immosen pukusuunnittelu yhdistyvät vahvasti 1/57, alkaen luoda uutta **suomalaista pukeutumiskulttuuria**.

– alkoi huomio kiinnittyä **teolliseen muotoiluun** ja teollisen muotoilun edustamiin ammatteihin.

– tehdään vauvalle kapalohousuja ja kauluspaitoja vielä 1/59. Vauvan muovihousut - **vaippahousut** - esitellään matkatuliaisena Kanariansaarilta 2/59.

Uskottiin, ettei vaatetusteollisuus riitä vastaamaan vaatetustarvetta ja siksi edelleen tarvittiin pukuompeluohjeita. Ensimmäiset ohjeet **sarjatyöstä myyjäistöitä varten** 1/59

– **olivat matkamuistot** runsaasti esillä. Rationaalisia työtapoja ja **nykyaikaistuvaa kirjontaa** esitetään lisää. Saa tiin vaikutteita **vieraisten kulttuurien käsitöistä**. Näkyy myös ilmaisu: ”Paikkaus ja korjaus romukoppaan” **Tekokuidut** sukeltavat esiin: raionista ensimmäinen maininta.

1961 **alkaa juhlapukeutuminen** kiinnostaa – uskaltaudutaan varustautua juhlaan. Iltapukujen esiin marssi (HKO:n oppilastöitä) Käsite Haute Couture alkaa esiintyä lehden palstoilla.

1962 morsiuspuvut aitopitsi- ja nyplättyine **kruunuineen** antoivat sävynsä vuoden hienoimmalle käsityölle, esim. morsiuspukuja, morsiuskruunuja kastepukuja, 2/62. matkapuvuston esittelyä. Käsite ”**keittiötekstiilit**” tulee käyttöön. Matkamuistoja joulukuuseen esitellään numerossa 4/62

1963 muovista puhutaan vielä nimellä "plastiikki". Ensimmäinen tekokuvi- tuja käsittelevä laaja artikkeli ilmestyy. Niksejä **helppotekoisii**n töihin. Konfirmaatiopuku. **Saunakulttuuri** ja saunatekstiilit näkyviin. Samoin **tilkkutyöt** kohoavat näkyviin

1964 käsityön suhde teolliseen tuotantoon alkaa kiinnostaa. Mm. nimimerkki KN kirjoittaa artikkelin: "Koti pu- keutuu puuvillaan". Ensimmäinen kuvaus **teollisesta ammatista**: "Malli- suunnittelijan ammatti teollisuudessa", joka käsittelee tekstiilisuunnittelijan työtä Forssan puuvillatehtaalla. Matkapuvustoja esitellään mm. artik- kelissa "Teinityttö lähtee etelään" 2/64

1965 ohjeissa korostuu **helppotöisyys**. "Helppotöisiä vaatteita kesälaitumille" Asunnot suurenevät ja muotokieli pel- kistyy: "asumme atrium-talossa". Oma- tekoiset joulukortit tulevat muotiin

1966 pukujen valmistaminen enää **eritystilanteisiin**, kuten ylioppilaspuku, iltapuku, kastepuku, rippipuku. Ensimmäiset **vaippahousujen** ohjeet numerossa 3/66.

1967 alkoi **peruskoulukokeilu** ja sen vaikutukset näkyvät lehdessä.

1968 suomalaista käsityötä ja taidetta aletaan esitellä ulkomailla. Uutena kohteena lehdessä pedagogisia artik- keleita. Uusi termi "**kodin käyttö- tekstiilit**" astuu kuvaan. Kirjannon väri-iloa

1969 **kuluttajanäkökulma** -kuluttajakas- vatus, kuluttajainfo - tulevat esiin. Marimekko on ensimmäisen kerran näkyvissä. Lehdessä on kannanottoja ajankohtaiseen koulutuspoliittiseen keskusteluun. Nykyaikaisen ompelu- koneen käyttöopastusta.

1970 **peruskoulun uusi opetussuunni- telma** näkyy. Vokki Oy:n malleja ja tuotteita tarjotaan myyntiin, eli tuot- teiden **markkinointiin** aletaan kiin- nittää huomiota uudella tavalla. **Va- paa-ajan** käyttö näkyy esiteltävien töi- den ja mallien teemana. Huomio al- kaa kiinnittyä **maaseutugallerioihin** eräänlaisena vastauksena 1960-luvun suureen maaltapakoon ja jatkuvaan kaupungistumiseen.

Lehden merkitys käsityöalan eri toimijoiden "yhteisfoorumina"

Omin Käsien -lehden 25-vuotis juhlanäyttely "TAITOA TARVITAAN" pidettiin vuonna 1965 Käsityönopeettajaopistossa, josta se lähti kiertämään. Huomattavaa on se, että lehti kokosi saman katon alle yhteisnäyttelyyn Helsingin Käsityönopeettajaopiston, Taide-teollisen oppilaitoksen, Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopettajaopiston ja Askarteluopiston (sittemmin Valtion Askarteluohjaajaopiston) töitä. Tyyne-Kerttu Virkin tarkoituksena oli selvästi koota yhteen nämä keskeiset alalla vaikuttavat oppilaitokset, jotka yleensä toimivat varsin kaukana toisistaan ilman mainittavampaa yhteistyötä.

25-vuotisnäyttelyssä oman ryhmänsä muodostavat ne vanhat, kansanomaiset käsityöt, joita saatiin talteen etenkin sotien aikana Itä-Karjalasta ja joihin monet uudetkin ideat palautuvat. Ne ovat mukana muistuttamassa siitä, että käsityötaito on ollut vanhastaankin korkealla tasolla suomalaisten heimojen keskuudessa.

Tyyne-Kerttu Virkin laaja vaikutus päätoimittajana

Päätoimittaja on laatinut paljon tekstiä ilman nimeä, koska asiantuntemus näkyy sidosten, tekniikoiden, materiaalien yms. kuvauksissa, niitä ei kaikkia varmaankaan ole annettu ulkopuolisten laadittaviksi. Hän näyttää käyttäneen kirjainyhdistelmiä TKV, TK. TeeKoo mm. 2/58; T-k-V-i samoin kuin joskus TiiKei, joka tulee esiin mm. ystävien kirjeistä.

Tyyne-Kerttu Virkki kirjoitti itse sekä koko nimellään että nimimerkillä, mutta paljon anonyymiä toimituksellista tekstiä on ilmeisesti hänen kynästään, joskaan sitä ei saa selville muuten kuin päättelemällä. Seuraavat laajemmat artikkelit ovat hänen omalla nimellään:

3/45 Raja-Karjalan patjakankaista

1/46 revinnäistyöstä yleisesti. (Samoihin aikoihin oli ilmestynyt Aino-Inkeri Ollilan artikkeli kirjassa Liinavaate- ja pukuompeluopas; tässä kohtaavat kaksi asiantuntijaa toisensa melkein samalla saralla)

Tyyne-Kerttu Virkillä oli erinomainen henkilötuntemus ja -verkosto, ja se näkyy mm. kyvystä värvätä hyviä ja asiantuntevia kirjoittajia. Lehteen ovat kirjoittaneet jokseenkin kaikki käsityökulttuuriin piiristä löytyneet. Myös kirjoittajien lista on eräänlainen ”Kuka kukin on” galleria, Oman artikkelin julkaisemista lehdessä pidettiin arvokkaana asiana, tiedän sen omasta kokemuksestani.

Varsinkin Helsingin Käsityöopettajaopiston opettajat laativat runsaasti kuvauksia omista ja oppilaitensa töistä. Jokseenkin koko opettajakunta löytyy kirjoittajalistasta. Usein heidän ohjaamiaan oppilastoita esitellään niin, että mainitaan nimenomaan ohjaajan nimi. Oppilastyöt, joita saatiin kuvatuksi ohjeineen usein oppilaitosten kevät- yms. näyttelyistä, julkaistiin alkuvuosina ilman nimiä, mutta asiaan tuli muutos vasta v. 1958, jolloin ensimmäiset oppilastyöt saivat tekijänsä nimen näkyviin.

Keskeisiä ammatillisia yhteistyötahoja olivat Kalevala koru Oy, jonka

johtajan kanssa Tyyne-Kerttu Virkillä oli koko elämän kestävä hieno ja lämmin ystävyys suhde ja jonka supisuomalaisista Kalevala-korukulttuureista saattoi tehdä tunnetuksi lehden palstoilla. Samoin Ateliér Riitta Immosen ja sen johtosielun taiteilija Riitta Immosen kanssa vallitsi elämänpituisen syvä ja kunnioittava ystävyys- ja yhteistyösuhte, jonka tuloksena syntyi kokonainen tekstiilitaiteen genre: käsin kudotut villakankaat ja niiden jalostaminen pukutaiteeksi.

Stipendit

Eräs tärkeä osa lehden toimintaa on ollut sen myöntämät stipendit v:sta 1951 alkaen lahjakkaille tekstiilialan opiskelijoille sekä taideteollisessa oppilaitoksessa, Helsingin Käsityöopettajaopistossa että Fredrika Wetterhofin kotiteollisuusopettajaopistossa. Stipendejä myönnettiin vuosien mitaan kaikkiaan 45:lle opiskelijalle. 3/51 ensimmäiset stipendit

Omin Käsin – lehden vaikutus suomalaisen käsityötaidon kehittäjänä

Omin Käsin -lehti halusi kaikin puolin antaa tukeaan suomalaisen käsityön ja taiteen kehittymiselle, mutta lehti ei ollut vain kiltisti aikaansa myötäilevä media, vaan siinä näkyy hyvin myös kriittinen joskus hyvinkin särmikäs kannanotto näkyvissä oleviin ilmiöihin.

Vuoden 1947 Wetterhoffin kevätnäyttelystä oli saatu lukea seuraava arviointi numerossa 4/1947

”Esim. noukkapujotuksina koristetuissa pöytäliinoissa oli joitakin todella hienostuneen tyylikkäättä. Hauskat pannumyssyt olivat aivan omaa tyyliään. Mutta jotkut pellavatyöt, kuten esim. pöytäliinat ja pyyhkeet olivat enimmäkseen vanhaa tuttua tyyliä, ja niissä jäi kaipaamaan uusia aiheita. – Näyttelyn huomattavin osasto oli ammattikutomon ryhmä.

Päinvastoin kuin kudonnaiset tuntuivat ompelutyöt vielä pitävän kiinni vanhoista totutuista tyyleistä ja työ-tavoista. Eräänlainen kankeuden vaikutelma ei ollut vältettävissä. Tyynyliinoissa oli kuitenkin muutamia todella onnistuneita töitä. Ta-

lousesiliinat sitä vastoin liian runsaine ja vaivalloisine koristeluineen vaikuttivat raskailta ja turhan suuritöisiltä, kun on kysymys jokapäiväisistä käyttöesineistä.”

Mutta jo seuraavana vuonna 1948 lehti antoikin samalle oppilaitokselle erinomaista palautetta kevätnäyttelystä:

”Kotiteollisuusopistomme näyttelyssä tulee aivan erityisesti ajatelleeksi, kuinka onnellista on suuren yleisön, kaikkein laajimpien kerrosten paluu ikivanhaan kansalliseen malliäiheistoomme, sen vähitellen tapattuva kääntyminen ulkomaisesta ribkamasta takaisin. On varmaan myös erittäin onnellista, että kudonnanopettajia valmistava opisto on saanut opettajakseen juuri taiteilija Laila Karttusen, joka ei ainoastaan tunne vanhoja malliäihetämme ja työtapojamme perusteellisesti, vaan on niin niiden läpitunkema, että hän on tämän taiteen alalla tehnyt jotakin vastaavaa kuin Eino Leino Helkavirissä – Jos ei verrata tyyliä, vaan ainoastaan tahdotaan kuvata vanhan perinteen pubkeamista nykyajan puitteissa. Sillä Laila Karttusen omissa ja hänen johtamissaan töissä kuvastuu rau-

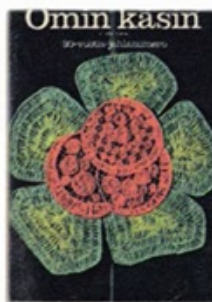
hallinen, seesteinen näkemys – mikä tämän taiteen alalla tuntuu ainoalta oikealta ja kestävältä. Mutta niinpä tässä Hämeenlinnan luomassa harmonisessa, hallitun tasaisessa ja kuitenkin jäntevästi jäsenellyssä ja runsaasti tuoreita ja ihastuttavia yksityiskohtia sisältävässä elämänkehityksessä luulisi Suomen kansan viihtyvän ja tuntevan olevansa lopullisesti kotona.”

Suomalaisen käsityön ja kulttuurin omaleimaisuuden puolustamisesta kertoo myös seuraava näyttelyarvio Ranskan näyttelystä Messuhallissa 1951:

”Se oli moderni ja tavallaan kansainvälinen, mutta samalla se joka hetki oli puhtaasti ranskalainen. Pyörötornit, sini-punavalkoiset värit ja gallialainen kukko eivät hetkeksikään sallineet meidän unohtaa olevamme Ranskan näyttelyssä. Ei kai ole ollut tarkoitus, että me lainaamme ranskalaiset symbolit ja viemme ne suomalaisiin taideteollisuustuotteisiin. Jos meissä olisi hituistakaan Akseli Gallen-Kallelan henkeä, me

nostaisimme omat tunnuksemme kunniaan. Taideteollisuus palvelee koteja pyrkien tuottaamaan kauniita sisustustarvikkeita ja käyttöesineitä. Taiteellisestikin sisustetulta meikäläiseltä kodilta odotamme kuitenkin, että ulkomaalainenkin heti kynnyksemme yli astuessaan tietää olevansa Suomessa. Eikö se ole vähin vaatimus?”

Omin Käsien lehti on läpi koko ilmestymisaikansa – ja varsinkin pitkäaikaisen päätoimittajansa, Tyyne-Kerttu Virkin aikana – osoittautunut erääksi keskeiseksi, ja suorastaan korvaamattomaksi suomalaisen käsityötaidon säilyttämis- ja kehittämisen foorumiksi.

Tyyne-Kerttu Virkin
päätoimittama viimeinen
Omin käsien lehti 4/1970

Pirkko Anttila sai Suomi-palkinnon 2008 ansioistaan, Palkintoperusteluiden mukaan professori Pirkko Anttila on tehnyt vaikuttavan elämäntyön. Hän on kehittänyt kokonaan uuden tieteenalan, käsityötieteen, ja tehnyt siitä merkittävän ja kansainvälisesti tunnetun. Anttila nimitettiin alan ensimmäiseksi professoriksi vuonna 1986.

Sirkka-Liisa Uutela

VOKKI OY - KAUNEUTTA ARKEEN

Suomen nainen -lehden haastattelussa 1958 Tyyne-Kerttu Virkki pohdiskeli ”mikä onnekas sattuma johti Vokki Oy:n perustamiseen” ja arveli vaikutusta olleen sillä, että hän kotitaustaltaan tunsi viehtymystä liiketoimintaan. Isä piti mm. kauppaliikettä. Kokemus työskentelystä kaupassa yhdistyneenä rakkauteen, jota hän tunsi käsityötaiden tuotteita kohtaan, johti hänet yrittämään näiden tuotteiden kauppaa. Ennen Omin käsin -lehden päätoimittajaksi alkamistaan Tyyne-Kerttu Virkillä oli pitkä kokemus myös työtupien ohjaajana sekä Suomessa työttömyysaikana että myöhemmin sodan aikana Aunuksessa. Myös siellä hänen liikevaihtonsa sai organisoimaan myyntitoimin-

taa. Tämä kokemus oli avuksi kutomon ja laajan kotityöntekijöiden joukon organisoinnissa Vokki oy:n tilaustuotantoon. On ymmärrettävää, että hän näki tällaisen toiminnan mahdollisuudet. Vastuunjakajana hänellä oli yrittäjänä ja toiminnanjohtajana kokenut Edit Verkkolainen.

Vokki Oy:n toimintakaari – pulasta lamaan

Vokki Oy perustettiin v. 1947. Sitä edelsi Siirtoväen kotiteollisuus -niminen yhdistys, jonka toiminnanjohtajana oli toiminut em. viipurilainen yrittäjä Edit Verkkolainen. Yhdistys oli perustettu sisäasiainministeriön toimesta. Sen tehtävänä oli järjestää ansiotyötä siirtokarja-

laisille käsityöntekijöille työtuvissa sekä kodeissa ympäri maata. Samalla haluttiin elvyttää ja ylläpitää karjalaista käsityötä.

Vokki Oy:n tarkoituksesi ilmoitetaan yhtiöjärjestyksessä, joka vahvistettiin 26.9.1947, että se "harjoittaa kuto-, käsityö- ja kotiteollisuusalan tarvikkeiden valmistusta ja kaupaa myös vientiä varten". Muuten yhdistyksen brändissä, kun sitä tuotiin esim. lehdistössä esille, tavoitteeksi asetettiin aina myös siirtoväen työllistäminen ja suomalaisen, erityisesti karjalaisen käsityöperinteen vaaliminen.

Vokki Oy:n osakepääoma oli 300 000 mk eli 300 kpl á 1000 mk:n osaketta. Ensimmäiset osakkaat olivat toiminnanjohtaja Edit Verkkolainen (149 osaketta), käsityönopeettaja Tyyne-Kerttu Virkki (149 osaketta), kirjanpitäjä Anni Könönen (1 osake), kirjeenvaihtaja Helmi Kuusela (1 osake). Ensimmäisessä yhtiökokouksessa 1.10.1947 Vokki Oy:n johtokuntaan valittiin Edit Verkkolainen, Tyyne-Kerttu Virkki ja Helmi

Kuusela. Tilintarkastajiksi valittiin johtaja Eero Hirvimaa ja eversti Eino Kuusela varalle varatuomarit Väinö Voipio ja Seppo Horsti.

Vokki Oy vuokrasi Siirtoväen kotiteollisuusyhdistyksen toimitilat Unioninkatu 15:ssä. Aluksi Tyyne-Kerttu Virkki toimi päätoimittajantyön ohella lähinnä mallisuunnittelijana. Edit Verkkolainen oli yhtiön toimitusjohtaja ja Tyyne-Kerttu Virkki oli johtokunnan puheenjohtaja. Nimenkirjoittajina olivat Edit Verkkolainen yksinään tai Tyyne-Kerttu Virkki ja Helmi Kuusela yhdessä.

Vokki Oy:n myymälä Unionink. 15.

Vokki Oy:n 10 – vuotisjuhla 1957;
näyteikkunassa palaa 10 kynttilää.

Tilanne muuttui v 1951, kun yhtiökokouksen päätöksellä johtokunnasta eronneen Edit Verkkolaisen tilalle valittiin everstiluutnantti Jukka Soini, josta tuli myös Vokki Oy:n johtokunnan puheenjohtaja. Toimitusjohtajaksi siirtyi Tyyne-Kerttu Virkki, joka oli lunastanut Edit Verkkolaisen osakkeet ja omisti nyt yhteensä 298 osaketta. Johtokunnan jäsenenä jatkoi Helmi Kuusela.

Tyyne-Kerttu Virkki sai osakkeiden ostoon lainaa ystävältään farmaseutti Kerttu Rautio-Soinilta, tuolloin pankit eivät juuri lainoja myöntäneet.

Tyyne-Kerttu Virkin vastuu lisääntyi. Hän itse kirjoittaa Vokki Oy:n 20-vuotistiedotteessaan, että hänen hoidettavakseen tuli kaksi päätoimista työtä : Omin käsin lehden päätoimittajuuden lisäksi toimitusjohtajan työt Vokki Oy:ssä. Mutta koska työt niin olennaisella tavalla tukivat toisiaan hän pystyi ne hoitamaan. ” Liiketoiminnan avulla tuli Omin käsin -lehdelle ideoita, ja yhteydenpidot molempien hyväksi olivat mitä moninaisimmat”, hän kirjoitti. Omin käsin -lehdesä esiteltiin Vokki Oy:ssä tarjolla olevia tuotteita. Julkaistuja kirjoituksia ei aina kirjoittanut suinkaan päätoimittaja itse, vaan avustajat. Mutta myös monet naistenlehdet ja sanomalehdet, maaseutua myöten, julkaisivat juttuja Vokki Oy:n tarjonnasta ja tilaisuuksista.

Työmäärä lienee kuitenkin käynyt yhdelle ihmiselle ylivoimaiseksi hoitaa, koska Vokki Oy haki 7.1.1952 ilmoituk-

sella Uudessa Suomessa ”liikealan koke-
musta omaavaa tekstiilitaiteilijaa” apu-
laisjohtajaksi. Vokki Oy:ssä toimivat
mallisuunnittelijoina ja apulaisjohtaji-
na Terttu Tomero (1951-1953), Sivi Rytkö-
nen-Laurema (1954-1959), Irmeli Grön-
lund (1954), Eeva Hänninen (1961-1967).

Vuonna 1954 avattiin uusi myymälä-
tila Unionink. 15 katutasossa. Liike ra-
kennettiin entiseen porraskäytävään.
Arkkitehti Usko Tilanterä suunnitteli ra-
kenteet ja sisustuksen suunnitteli sisus-
tusarkkitehti Marke Niskala-Luostari-
nen. Vokki Oy:n logo, jonka oli suunnit-
tanut Brita von Hartman, taottiin näyt-
täväksi ovenrivaksi myymälän oveen.
Pienessä myymälässä oli kolme tasoa.
Portaat veivät ylätasolle, jossa oli pieni
toimistotila ja alatasolle, jossa oli pieni
lisätila myymälälle. Avajaiset olivat mar-
raskuun 6. päivä joulumyynnin kynnyk-
sellä. Myymälää mainittiin myöhemmin
ensimmäiseksi boutique -myymäläksi
Helsingissä. Avoinna olosta huolehti
myymälänhoitaja, joka oli em. apulais-
johtaja ja suunnittelija.

Vokki Oy:n myymälässä esiteltiin
monipuolisesti tunnettujen taiteilijoi-
den tuotteita, mutta myös nuoret aloit-
televat esim. Taideteollisen oppilaitok-
sen oppilaat saivat siellä tuotteilleen en-
simmäisen markkinointipaikan. Pienil-
le näyttelyille järjestettiin avajaisjuhlia.

Vokki Oy:n logon suunnitteluprosessia.

Muutenkin Tyyne-Kerttu Virkki rakasti järjestää tilaisuuksia, niissä taiteilijat ja asianharrastajat tapasivat toisiaan.

Kun Vokki Oy täytti 10 vuotta 1957 jonkinlaiset kriisitunnelmat varjostivat toimintaa. Juhlan johdosta julkaistun artikkelin otsikko kiteyttää asian: "Tekstiilialan menekkipula tuntuu raskaana kotiteollisuusalan kaupassa". Artikkelissa todetaan syyksi mm. että teollisuustuotanto on sodan jälkeen normalisoitunut, käsityön teko vähentynyt sitä myötä myös sen arvostus. Erityisesti Vokki Oy:n kannalta muutosta merkitsevänä todetaan karjalaisten asettuminen paikoilleen, nykyisin puhutaan kotoutumisesta. Yhtenä toiminnan ylläpitäjänä nähdään suuntautuminen ulkomaille, jossa käsityötä arvostetaan enemmän. Tällainen olisi kuitenkin vaatinut huomattavaa voimavarojen lisäystä. Suuntautuminen kasvavan turismin tarpeisiin oli paremmin toteutettavissa ja oman matkailijakokemuksensa pohjalta, Tyyne-Kerttu Virkki ymmärsi korkeatasoisten matkamuistojen tarjoamat mahdolli-

Sisäkuva myymälästä.

suudet. Toinen keino olisi yhä nykyaikaisempien, perinteeseen pohjautuvien tuotteiden kehittäminen myyntiin, jollaisia oli esillä mm. Milanon Triennaalissa, pohditaan artikkelissa, joka olennaisilta osiltaan perustuu Tyyne-Kerttu Virkin omiin ajatuksiin. Pula-ajan tarpeisiin viirityneestä toiminnasta oli siis vain ponnisteltavaa tarjontaa parantamalla. Tätä uudenlaista orientoitumista myynnin vauhdittamiseksi ilmentää nähtävästi,

että 1957 haettiin nais- tai miesedustajaa Vokki Oy:n tuotteille, jonka myyntipiirinä on koko Suomi.

Vokki Oy:n vakiintuneesta asemasta kertoo kuitenkin se, että Kaunis koti-lehti esitteli no 6/60 Helsingin Ateljé-myyvälät. Vokin ohella, joka mainittiin vanhimmaksi, esiteltiin interiöörikuvin Björn Weckströmin koruateljee,

Marimekko Boutique, Printex Piironki, Cinderella ja Aarikka. 60-luvun voimakas kiinnostus folklore-kulttuuriin koki ehkä kuitenkin Vokki Oy:n kaltaiselle liikkeelle pelastukseksi.

Suurempi muutos toimintaan tuli sitten ihan muista syistä. Karjalalehdessä kerrottiin 29.9.1966 että Helsingissä on avattu toinen Vokki Oy Kasarmink. 19 osoitteessa, jossa myydään lahjaesineitä ja matkamuistoja. Unionikadun tilojen omistaja Fennia Patria oli sanonut vuokrasopimuksen irti v. 1967 alusta. Pakollinen muutto oli tulossa. Vokki oy:n 20-vuotisjuhlanäytely 1967 pidettiin jo Finnis Design Centerissä, joka toimi tuolloin Kasarmink. 19. Sittemmin Vokki Oy jatkoi toimintaansa Lahjatarvikekauppana Kasarminkadun osoitteessa, jossa myymälänhoitajana toimi Arna-Marita Hedberg. Sisustusneuvonta ja tilaukset hoidettiin Tyyne-Kerttu Virkin työpaikalta Omin käsin-lehden toimituksesta Väinämöisenkatu 31 B 28. Tässä vaiheessa ilmeisesti loppui kutomo-toiminta.

Vokki Oy:n 30-vuotisjuhlanäyttely Merikannontielle 1977.

Näin jatkettiin aina siihen asti, kun Tyyne-Kerttu Virkki jäi eläkkeelle päätoimittajantyöstään 1970. Tämän jälkeen Vokki Oy:n toiminta siirtyi hänen asuntonsa Merikannontie 3:n kellaritiloissa vapautuneeseen liiketilaan, jonka sisustussuunnitelman Vokki Oy:n tarpeisiin teki sisustusarkkitehti Eino Kerminen. Myymälän lisäksi siellä oli tilat vaihtuville näyttelyille.

Seuraava muutos yhdistysrekisteriin tehtiin Vokki Oy:n osalta vasta 1977. Tuolloin ilmoitettiin yhtiökokouksen 1974 päätöksestä että Anni Könösen osake siirtyi Martta Ritvaselle ja Helmi Kuuselan osakkeen siirtymisestä 1975

perinnön kautta hänen tyttärelleen Kirsti Koivistolle ja että 22.3.1976 yhtiökokouksen päätöksellä johtokunnasta eronneen everstiluutnantti Jukka Soinin tilalle valittiin arkkitehti Aija Korhonen. Lopuksi todettiin, että toimitusjohtajana ja johtokunnan puheenjohtajana toimiva Tyyne-Kerttu Virkki omisti 298 osaketta ja muut johtokunnan jäsenet Martta Ritvanen ja Aija Korhonen molemmat yhden osakkeen.

Tyyne-Kerttu Virkille myönnettiin käsityöneuvoksen arvo v. 1977 jolloin hän täytti 70 vuotta. Vokki Oy oli toiminut tuolloin 30 vuotta ja juhlanäyttely oli Merikannontien tiloissa. Tyyne-Kerttu Virkki perusti tuolloin Virkki Käsityö-museon sekä 1978 Tyyne-Kerttu Virkki -säätiön hoitamaan ja ylläpitämään museota, kartuttamaan sen kokoelmia sekä elvyttämään karjalaista perinnekulttuuria. Aluksi toiminta jatkui Merikannontielle Vokki-Virkki käsityö-museon nimen alla.

22.10.1990 yhdistysrekisteriin ilmoitettiin Vokki Oy:n yhtiöjärjestyksen

muutos, koko yhtiöjärjestys, toimiala pykälä mukaan lukien, oli muuttunut, koska yhtiö oli myyty. Uudet omistajat nostivat myös osakepääoman vaaditulle tasolle. Käytännössä siis uusi yhtiö jatkoi Vokki Oy:n nimellä vuokralaisena Merikannontien tiloissa. Ilmeisesti kauppasummaa ei kuitenkaan maksettu Tyyne-Kerttu Virkille. Elettiin 1980-luvun nousukauden kulutusjuhlan loppuaikojä, mikä heijastui uusien omistajien toimissa. Tyyne-Kerttu Virkki piti kertomansa mukaan toimintaa epärealistisen suurellisena, ja siksi hän sanoi vuokrasuhteen irti. Laman merkit olivat jo olemassa ja liiketoiminta loppui. Vokin omistajat joutuivat asettamaan yhtiön selvitystilaan, ja 27.1.1993 kaupparekisteriin tuli Vokki Oy:n purkamisilmoitus sekä selvitys yhtiön tilasta. Velat ylittivät moninkertaisesti varat.

Tämän jälkeen Vokki -nimi poistui käytöstä ja Virkki Käsitöy museo jatkoi perinnetilaisuuksia ja näyttelytoimintaa Merikannontielleä kunnes museo muutti Karjalatalolle syksyllä 1995.

Riitta Immosen Vokki Oy:lle valmistamasta puuvustosta:
Simpukka, kevyt takki yksinkertaisin Aarikan puunapein.
Malli: Jutta Zilliacus.

Vokki Oy kutomotoiminta

Vokki Oy:n alkuvaiheessa kudottiin etupäässä sisustuskankaita ja verhoja sekä muita kodin tekstiilejä. Myös puku- ja takkikankaita kudottiin. Tekstiilitaiteilija Terttu Tomero, joka työskenteli Vokki Oy:n myymälänhoitajana ja suunnittelijana ensimmäisessä työpaikassaan

1951–1953, muistaa, että hänen aikanaan omassa kutomossa oli 2-3 kutojaa lisäksi useita kotityöntekijöitä. Vokki Oy:n huoneisto sijaitsi Unioninkatu 15 talon ylimmässä kerroksessa, porraskäytävästä tultiin pieneen myymälähuoneeseen, missä myymälänhoitaja työskenteli. Asiakkaat ostivat myyntivarastosta tai sitten saattoivat teettää tilaustyönä haluamiaan kankaita.

Myymälän takana oli huone, missä työskentelivät kutojat. Perimmäisenä oli huone, jossa Terttu Tomero kertoi itse jonkin aikaa myös asuneensa. Huoneisto oli hyvin tunnelmallinen ja hänen huoneestaan oli kaari-ikkunasta näkymä satamaan. Talossa ei ilmeisesti tuohon aikaan ollut muita asuntoja, ainoastaan liikehuoneistoja ja konttoreita, ja talon kellaritiloissa toimi vanha kauppahalli.

Kutojien työpäivä alkoi n. klo 7 ja päättyi n. klo 15. Kauppa oli avoinna klo 9-17. Tomero muisteli, että Tyyne-Kerttu Virkki tuli myymälään joka päivä iltapäivällä, kun pääsi irtautumaan

Kutoja kunniamerkkikahveilla: vas palkittu Maija Oksanen vieressään Tyyne-Kerttu Virkki.

toimitustyöstä. Hän valitteli aina päänsärkyä – kahden työn tekeminen ilmeisesti stressasi.

Uuden liikehuoneiston avaaminen katutasossa 1954 antoi kutojille lisätilaa. Vokin henkilökunta onnitteli avajaisissa työntajaa, ja tuolloin ilmeisesti kutojina toimivat Alli Junkari-Mäkelä, Helena Teerimäki, Elsa Väisänen, Saara Kanth, Heli Kytö, M. Oksanen, Liisa Palojarvi, Greta Westerling, Hilja Partanen sekä saksalainen opiskelija Liselotte Schössow. 1955 sai kutoja Maija Oksanen kunniamerkin ja 1958 kutoja Aune Soupas sai pronssisen taitomerkin.

Terttu Tomeron kertoman mukaan kutojille maksettiin palkkaa kudotun kangasmetrin mukaan. Joskus isompien tilausten valmistuminen määräajassa vaati ylitöitä yöstä myöten. Raskasta hänen mukaansa oli kankaiden ja materiaalien kuljetukset postiin ja sieltä taas liikkeeseen. Tyyne-Kerttu Virkki yritti käyttää apuna tässä tuttaviaan, joilla oli auto, muuten käytettiin raitiovaunua.

Kankaita kudottiin paljon tilaustyönä esim. Valtion hankintakeskus oli vakituinen asiakas. Sisustustekstiilejä tehtiin moniin julkisiin rakennuksiin; kirkkoihin, sairaaloihin, pankkeihin ja eri laitoksiin, mm. KOP:n Eerikinkatu 24:sä olevaan konttoriin sekä KOP:n uuteen pankkitaloon Ylivieskassa. Terttu Tomeron aikana valmistettiin verhot Kalastajatorpan pyöreään huoneeseen, joita hän oli itse ripustamassa. Myös Helsingin käsityönopeuttaja-opiston uuden koulutalon tekstiilit valmistettiin Vokissa Tyyne-Kerttu Virkin suunnittelemana. Hänen toimintatapaansa kuvaa hyvin se, että hän järjesti kotonaan

Vokki Oy:n kangasmalli.

muotinäytöksen, jonka tuotto annettiin käsityöopistolle tekstiilien tilaamiseksi uuteen toimitaloon!

Kankaita myytiin myös postimyynninä. Ostajia haettiin pienin mainoksin valtakunnallisissa lehdissä, myös Omin käsin -lehdessä. Esim. Uudessa Suomessa ja Helsingin sanomissa kaupattiin käsinkudottuja:

”huonekalu-, ikkunaverho- ym. kankaita runsas valikoima varastosta ja tilauksesta, toimitamme myös maaseudulle. Käsityökangasta revinnäistöihin, eri väreissä.”

Kohdennettuja ilmoituksia oli mm.

”Verhoilijat valitkaa verhoilukankaiksi kutomomme valmistamia sisustustekstiilejä, joita voitte luottamuksella suositella myös asiakkaillenne”

tai Kotiteollisuus -lehdessä:

*”Kotiteollisuuden valiolaatuja uutuuksi-
neen varastossa. Tehkää tiedusteluja! Jou-
lun lähestyessä muistakaa hankkia Ameri-
kan-paketteihin täysipainoisia kotiteolli-
suuden tuotteita.”*

Ilmoituksissa ja painetuissa mainos-
korteissa käytettiin mainoslauseita: *Asu
kauniisti: käytä kotikutoista!* tai *Valitse oi-
kein: käytä kotikutoista!*

Vokki Oy kotiteollisuuden katselmuksissa

Vokki Oy osallistui alan näyttelyihin
mm. Taideteollisuusyhdistyksen vuo-
tuisiin näyttelyihin Taidehallissa, mm
”Työ ja taito”, ”Aika rientää –työ elää”
näyttelystä on kuvia Vokki Oy:n osas-
tosta, johon rouva Sylvi Kekkonen seu-
rueineen tutustuu. Vuoden 1959 näytte-
lyssä nuorten suunnittelijoiden työt
ovat näyttävästi esillä. Mukana ovat
Timo Sarpaneva, Maija Isola, Kirsti Il-
vessalo, Marjatta Metsovaara-Nyström,
Urda Simberg-Ehrström. Otsikolla ”Si-
sustustekstiileissä merkittävää kehitys-

tä” Annikki Toikka-Karvonen kiittää
näyttävää esillepanoa, mutta toisaalta
pahoittelee, että ”Monet korkeatasoiset
taidekutomomme Kotivilla Oy, Vokki
Oy, Taidekudonta, Kotiteollisuuden
keskusliike Oy ja Wetterhoffin kotiteol-
lisuusopisto ovat mukana vain pienillä
kokoelmilla, jotka nekin on sullottu
vieriviereen..”

Hapsuhelma. Erikoisuutena puvun kankaasta puretut
moninkertaiset hapsut. Kankaan suunnittelu
Tyne-Kerttu Virkki, Riitta Immosen kokoelma,
Malli: Jutta Zilliacus.

Hämeenlinnassa järjestettiin elo - syyskuussa 1958 Scandinavian design calvalcade – Taideteollisuuskaavakadi, johon Vokki Oy osallistui. Samoin Vokki oli mukana maata kiertävillä messuilla esim. 1964 Turun messuilla, jolloin Vokki Oy:n osastolla oli poppanoita ja laudeliinoja eli lauteisia myös puisia saunatuotteita, ja 1965 Salon messuilla.

Kotitalousjärjestöjen keskusliitto järjesti kotiteollisuusnäyttelyitä myös Ravintola Kestikartanon tiloissa ainakin 1948, 1950 ja 1951; mukana olivat Suomen käsityönystävät, Vokki Oy ym.

Taiteilijoita ja kädentaitajia – Vokki Oy:n esitleminä

Suomen nainen -lehti esitteli 1958 Vokki Oy:n myymälässä esillä olevia taiteilijoita ja heidän tuotteitaan: Marketta Taipale, kuvakudoksia ja emalitoita, Margareta Ahlstedt-Willandt kuvakudoksia, Raija Rauanheimo-Kojonen, Eila Munkki, Christel Godenhjelm ja Teemu Luoto keramiikkaa, Kaj Nuorivaara taotatöitä, Irma Auerma lastukoreja sekä

Tyyne-Kerttu Virkin kankaita, pellavatoita ja huopia. Muista Vokki Oy:n taiteilijoista mainittakoon Eva Renvallin kuvakudokset ja Eeva Tainin korut.

Sisustusarkkitehti Mirja Orvolan mukaan tuotteet otettiin myymälään yleensä myyntitiliin. Erityisen suosittuina hän muistelee keraamikko Annik-

Vokki Oy:n 20-vuotisjuhlanäyttely Finnish Design Centerissä. Esillä Helena Tynellin (kuvassa Tyyne-Kerttu Virkin kanssa) suunnittelema "pimmeleitä" ja puupitsejä.

ki Hovinsaaren sinisiä keramiikkaesineitä, jotka toimivat katseenvangitsijoina ison näyteikkunan leveydeltä.

Vokki Oy:ssä Merikannon tiellä näytelyitä pitäneitä esiteltiin mm. vuosikirjoissa. **Itse tuon sanoiksi virkki III** luettelee aiemmin mainittujen lisäksi seuraavat taiteilijat: Tekstiileijä: Marja Harmas, Irmeli Oksanen, Sanni Leinonen, Anneli Qveflander, Saini Salonen, Anneli Kuronen, Reijo Paukku, Mirja Sarva, Tauluja, ikoneja: Maija Aaltonen, Seija Raitanen, Irene Schultz. Keramiikka: Dorrit von Fieandt, Hilikka Jarva, Liisa Kurki, Ritva Tulonen, Raija Tuumi, Vappu Eskelinen. Taonta- ja nahkatöitä: Harri Syrjänen, Eila Minkkinen

Vokki OY:n 20 vuotisjuhlanäyttely

Vokin 20-vuotisjuhlanäyttely oli esillä 1967 paitsi Finnish Design Centerissä myös Lappeenrannan taidemuseossa. Näyttely huomioitiin laajasti lehdistössä. Uusi Suomi kirjoitti Otsikolla Väri-kästä ja poikkeavaa kansanomaiselta

pohjalta mm. ”Kolme perusväriä, sininen, punainen ja vihreä rinnallaan mustaa ja valkoista hallitsevat 20-vuotisjuhlaansa viettävän koti- ja taideteollisuusliike Vokki Oy:n näyttelyä... Kansanomaisen perinteen pohjalta ovat liikkeen taiteilijat Tyyne-Kerttu Virkki, Helena Tynell ja Ritva Koski suunnitelleet nykyaikaisiin asuntoihin, kesämökkeihin ja motelleihin sopivia pellava- ja villatekstiilejä, viehättäviä puuhimmeleitä ja hehkeitä raanuja.” Helena Tynellin oljesta tehdyt tähtihimmelit ja puusta tehdyt ”pimmelit” sekä puupitsi-sarjat yhdessä Tyyne-Kerttu Virkin mattojen, poppanoiden ja lauteisten kanssa ovat esillä kuvissa.

Helena Tynell muistelee, että Tyyne-Kerttu Virkki otti yhteyttä häneen tehdäkseen jutun Omin käsin – lehteen. Näin he alun alkaen tutustuivat ja ystävystyivät. Helena Tynell on myös itse kirjoittanut ainakin yhden artikkelin Omin käsin –lehteen 4/1946 Helena Turusen nimellä. Hän esitteli siinä valaistuksen merkitystä sekä erilaisia sisustus-

Vokki Oy:n tabletteja

ratkaisuja mm. koristekirjontoja, sekä tulevan miehensä, Paavo Tynellin, suunnittelema valaisimia. Tyyne-Kerttu Virkki oli Tynellin mukaan hyvin aktiivinen ja kykenevä organisoimaan ja varsinainen kaupanainen!

Vokki Oy:n 30-vuotisjuhlanäyttelyn esineet hän suunnitteli Tyyne-Kerttu

Virkin tilauksesta. Vokki Oy teetti esineet hämeenlinnalaisella puusepällä. Helena Tynell kertoo saaneensa suunnittelutyöstä reilun korvauksen. Muuten hän ei ollut juhlanäyttelyn kanssa tekemisissä. Tynell painotti, että hän suunnitteli esineet näyttelyä varten Finnish Design Centerin näyttelytilaan, joka oli suuri, eikä niiden suunnittelussa ajateltu lainkaan myyntiarvoja.

Helena Tynell työskenteli Riihimäen lasissa, mutta ei kuukausipalkkaisessa työsuhteessa. Hän suunnitteli tuotantoon tulevia malleja, joista sai korvauksen. Hän pahoittelee, että ei tuolloin ymmärtänyt edes sopia myyntiprovisioista. Hänellä oli kuitenkin vapaus tehdä myös omaa tuotantoa tehtaalla ja omia kokeiluja.

Vokki Oy 30 vuotta juhlanäyttely Merikannontielle

Vokin 30-vuotisjuhlanäyttely osui siis yhteen Virkki-Käsityömuseon avajaisten kanssa 1977 ja pidettiin Merikannontien näyttelytilassa. Näyttelyn taiteilijoita

olivat Mirja Tissari, jonka Puzzle-täkänä edusti Vokkia Pohjoismaiden kaupunkoja kiertäneessä Nordisk Tekstiltriennallessa, Liisa Vallinoja, Eila Munkki, Raija Kojonen. Esillä oli myös Vokki Oy:n suunnittelijoiden Terttu Tomeron, Irme-li Grönlundin, Sivi Rytkönen-Laureman, Eeva Hännisen ja Tyyne-Kerttu Virkin töitä. Lisäksi oli muistoryhmä Margareta Ahlstedt-Willandtin tekemiä kuvakudoksia ja kirkkotekstiilejä. Näytelyn yhteydessä oli esittelyjä sekä keskustelutilaisuuksia, joissa näyttelyn taiteilijat esiintyivät kertoen omasta työstään. Työnäytöksessä Barbro Gardberg esitti pirtanauhan tekoa.

Kahvikattaus kahdelle.

Käsintehdyn

kauneutta kodin juhlaan ja arkeen

Käsinkudotut sisustustekstiilit olivat Vokki Oy:n vankinta osaamisen aluetta. Miten käsinkudottuja uudenaikaisia tekstiilejä voidaan käyttää huonekalujen uudistamiseen, ikkunaverhoina, pöytäliinoina jne. - tällaiset sisustusvinkit olivatkin Omin käsin -lehden vakio teema. Usein lehdissä on kuvattu Tyyne-Kerttu Virkin oman kodin sisustusta. Mutta myös joitakin muita asuntoja esiteltiin.

Sisustusarkkitehti Mirja Orvola oli mm. Tyyne-Kerttu Virkin Meksikonmatkan ajan töissä Vokki Oy:ssä. Hän kertoi sisustaneensa Tyyne-Kerttu Virkin kodin ja suunnitelleensa sinne mm. kirjahyllyn ja valaisimen. Tyyne-Kerttu Virkki oli hänen mukaansa hyvin kiinnostunut sisustuksesta, mutta käytti tuttuja sisustusarkkitehteja apunaan, mikäli sisustustehtäviä oli. Myös Omin käsin -lehden sisustusvinkkejä tehdessä samoin kuin Vokki Oy:n näyttelyosastojen suunnittelussa hän turvautui ammattimaiseen suunnitteluun.

Orvolan mielestä Vokki Oy:n toimintatapa oli sikäli ainutlaatuista, että asiakkaat saattoivat tilata sieltä haluamansa liinat, verhot, matot jne. omien mittojen ja mieltymysten mukaan. Selasta ei mikään kauppaliiike pystynyt tarjoamaan. Hän muisteli, että erittäin suosituksi tuli ohuenohut villainen ikkunaverho, jota tehtiin eri sävyissä esim. pehmeän harmaana ja pehmeän violetin värisenä ja ripustettiin verho-tangolle vuoron perään. Tyyne-Kerttu Virkin ansioksi Mirja Orvola katsoo,

Pääsiäiskattaus.

että monelle ammatin alussa olevalle hän antoi tilaisuuden kokeilla ja tehdä joko Vokki Oy:ssä ja/tai Omin käsin lehdessä. Mirja Orvola kertoo itse myös kirjoittaneensa sisustuksesta ja tyyleistä Omin käsin -lehteen ja järjestäneensä erilaisia sisustusideoita, joita sitten kuvattiin lehteen. Hän käytti tuolloin nimeä Mirja Milén-Panula. Orvolan mukaan Tyyne-Kerttu Virkin työskentelytapa oli enemmän yhteistyötä ja johtamista; tällä oli myös ilmiö-mäinen kyky saada ihmiset toimimaan – sekä selkeä näkemys jo tuolloin, että hänen työnsä jää historiaan.

Katettuja pöytiä

Kestikartanossa oli esitelty katettuja pöytiä, mm. Kotiteollisuusyhdistyksen näyttelyjen yhteydessä, joissa Vokki Oy oli mukana, joulukuussa, pääsiäinen ym. teemoilla. 1958 syksyllä Katettujen pöytien näyttelyn järjesti tätä varten perustettu yhdistys Oy Kata – Duka Ab Kauppakorkeakoulun tiloissa. Mukana olivat Wärtsilä-yhtymä (Arabian ja Nuutajär-

ven tehtaat), Riihimäen lasi Oy, Kupit-
 taan savi Oy, Vokki Oy (tekstiilit), Asko
 Oy (pöydät). Kattajina toimivat Raija
 Uosikkinen, Mirjam Ranta, Helena Ty-
 nell, Nanny Still, Greta-Lisa
 Jäderholm-Snellman, Tyy-
 ne-Kerttu Virkki ja Tapio
 Wirkkala, joka pani esille
 myös viiniä ja hedelmiä.
 Tästä tuli vuosia sitkeästi
 elänyt perinnetapahtuma
 osallistujat vain jonkin ver-
 ran vaihtuivat. Monet leh-
 det esittelivät pöytiä, myös
 Omin käsin -lehdessä niistä
 oli usein värikuvia.

Suomen kuvalehti 3.7. 1954

Vokki Oy – kansallispuku kunniaan
 Näyttää siltä, että Tyyne-Kerttu Virkil-
 lä oli jatkuvasti meneillä ideointi, mi-
 ten Vokki Oy:n osaamista voisi käyttää
 hyväksi ja laajentaa. Tällainen näyttä-
 vä esiintyminen oli kansallispukujen
 valmistus. Suomen Kuvalehti (3.7.1954)
 esitteli teemalla ”Kansallispuku - uusi
 käsityökohde” Tyyne-Kerttu Virkin

johdolla Vokki Oy:ssä valmistettuja
 kansallispukuja. Erilaiset kansallispu-
 vut oli kuvattu naismallien yllä kesäi-
 sessä Seurasaaressa. Kansallispukuesit-
 tely julkaistiin myös
 Omin käsin -lehdessä ja
 Kotiteollisuuslehdessä
 (7/195) siinä hehkutettiin
 itse tehdyn kansallispu-
 vun arvoa: se säilyy äidil-
 tä tyttarelle. Alkuunpani-
 jana oli toiminut Seura-
 saari säätiö, joka teetti
 Vokki Oy:ssä kansan-
 omaiset puvut oppail-
 leen. Ideoitsijana oli toi-
 minut myös intendentti

Riitta Pylkkänen. Puvut valmistettiin
 pääasiassa Kansallismuseon kokoel-
 missa olevien aitojen kansanpukujen
 pohjalta, yhden puvun malli saatiin
 tosin vanhasta maalauksesta. Tyyne-
 Kerttu Virkki vastasi valmistuksesta,
 kankaat kutoi Aune Suopas, käsityön-
 opettajat Kaija Uitto ja Sanny Elo val-
 voivat ompelutyön.

Vokki Oy

- käsinkudottua tyylikkyyttä

Vokki Oy:llä oli yhteistyökumppaneina eri järjestöjä, jotka olivat Tyyne-Kerttu Virkin omia sidosryhmiä esim. Helsingin yrittäjänaiset, Kokoomuksen naiset, Käsityönystävät ja ennen muuta Kalevalaiset naiset. Näille ja näiden kanssa järjestettiin näyttelyitä, tuote-esittelyjä, luentoja ja muotinäytöksiä. Hopeapeili esitteli mm. 12/53 Vokki Oy:n kotikutoisista kankaista Ateliér Riitta Immosen suunnittelemaa ja valmistamia vaateita: Mallikuvissa oli esim. ”tyylikpuhdas takki” ja asu ”vaativia virkatehtäviä suoritavalle naistyyppille”. Asuja somistivat usein Aarikan napit tai Kalevalakorut. Riitta Immosella oli oma vakituinen palstansa lisää mm. Hopeapeilissä, jossa hän neuvoi lukijoita pukeutumaan tyylikkäästi käyttäen esimerkkeinä oman ompelimensa tuotteita.

Eräänlaista huippua Tyyne-Kerttu Virkin järjestämille muotinäytöksille merkitsi 19.4.1958 Ravintola Kestikartanossa pidetty matineänäytäntö ”Kevättä

Kestikartanossa”, jossa esiteltiin Vokki Oy:n käsinkudotuista kankaista Ateliér Riitta Immosen suunnittelemaa ja valmistamia asuja käsintehtyjen Kalevalakorujen somistamana. Ohjelmaa esittivät Helka-tytöt ja Pirkko Gallen-Kallela laulu sekä pianotaiteilija Anita Talvio. Näytöksen juontajana toimi Rauni Luoma ja pianisti Kalevi Hartti säesti sitä. Helsingin Sanomat, Uusi Suomi ja naistenlehdet huomioivat näytöksen.

Muotitaiteilija Riitta Immonen kertoo tutustuneensa Tyyne-Kerttu Virkkiin, kun tämä oli Omin käsin -lehden päätoimittajana, ja tuli hänen asiakkaakseen. Hän kiittää Tyyne-Kerttu Virkin ominaisuutta pysytellä ajan tasalla; hän oli innokas omaksumaan sitä, mikä oli ajankohtaista - toisin kuin monet koti-teollisuusalan ihmiset, jotka pitäytyivät enemmän perinteessä. Riitta Immonen perusti ensimmäisen oman ateliérin v. 1942. Yhteistyö Tyyne-Kerttu Virkin kanssa alkoi 40-luvun lopulla. Riitta Immosella oli osuutta myös Marimekon synnyssä. Armi Ratia oli hänen asiak-

Huhtikuu; kaksipuolisesta kankaasta valmistettu takki, ulkopuoli ruudullinen sisäpuoli violetti. Riitta Immosen mallistoa Vokki Oy:n kankaisiin.
Malli: Marja-Leena Tervo.

kaansa ja toi hänelle nähtäväksi ensimmäisiä painokankaitaan. Immonen ehdotti, että kankaista tehtäisiin kokoelma ja järjestettäisiin muotinäytös. Näytös olikin sitten 1951 Kalastajatorpalla ja oli suuri menestys. Ehkäpä Tyyne-Kerttu Virkki toivoi samanlaista läpimurtoa Vokki Oy:n kankaiden ja Riitta Immosen asujen avulla. Immonen kiittelee työskentelyä Tyyne-Kerttu Virkin kanssa helpoksi, vaikka tietenkin neuvoteltiin asioista, hän koki saaneensa vapaasti toteuttaa omia ideoitaan.

Aika kuitenkin työskenteli Vokki Oy:n markkinoimaa käsinkudottua tyylikkyyttä vastaan. Vielä 50-60-luvun vaihteessa saatettiin kirjoittaa kuten Suomen nainen -lehti 1959 esitellessään Vokki Oy:n mallistoa otsikolla "Ajatonta muotia ja kestävää kauneutta", ... ihailimme irlantilaisia ja skottilaisia käsinkudottuja kankaita, mutta entä suomalaiset? Onko niitä? Tottahan toki niitä on... on turha ihaila ulkomaista kun meillä omassa maassa tehdään "moderneja laadultaan ja kuosiltaan täysipai-

noisia” kankaita ja tekstiilejä. Nyt tiedämme, että tuossa vaiheessa Suomen naiset alkoivat siirtyä yhä enenevässä määrin työelämään käsitöitä tekemästä. Toisaalta valmisvaateteollisuus valtasi alaa ja vain varakkaimmat saattoivat enää teettää pukunsa muotiliikkeissä.

Kansainvälistyvä Suomi vaati veronsa

Sodanjälkeinen Suomi pyrki myös kansainvälistymään. Helena Tynell kuvaillee, oman perheen kokemuksesta, miten se vaikutti taiteilijoiden tuotantolosuhteisiin. Hänen miehelleen Paavo Tynellille löytyi uusia markkinoita USA:ta 1948 lähtien, kun Suomessa alkoi kiinnostus hiipua.

Helena Tynellin oma yhteistyö Riihimäen lasin kanssa loppui 1976, kun tehdas lopetettiin Efta-sopimuksen tultua voimaan. Hän oli kuitenkin jo solminut suhteita saksalaiseen valaisin- ja lasitehtaaseen, jonka tshekiosaksalainen tehtailija oli sodan jälkeen perustanut lähelle Hollannin rajaa Limburgin

kaupunkiin, (luetteloissa merkintä Glashütte Limburg / Bega). Suunnittelutyö jatkui aina vuoteen 1993 asti ”samoin välttämättömyyden” kuin Riihimäen lasin kanssa eli hänelle maksettiin myyntiin tulevista suunnittelutöistä, muuten hän oli vapa tekemään myös omia töitä tehtaalla.

Helena Tynell piti Tyyne-Kerttu Virkin kutsumana näyttelyn Saksan -kauden teoksistaan Vokki-Virkin tiloissa Merikannontielle 16.8.-15.9.1983 otsikolla Helena Tynellin lasiveistoksia. Tyyne-Kerttu Virkki ponnisteli kovasti saadaakseen näyttelylle huomiota, mutta Tynellin kertoman mukaan aika oli kovin kielteinen kaikelle mikä viittasi käsitöihin. Sitä kuvasti myös Helsingin Sanomien antama huomio näyttelylle: pienen pienessä jutussa todettiin jotenkin, että Helena Tynellin lasiveistoksia on esillä helsinkiläisessä käsityökaupassa! Tyyne-Kerttu Virkki loukkaantui syvästi tästä vähättelystä. Vaikka olihan hän hyvin perillä jo pitkään jatkuneesta kehityksestä, joka vaati siirtymään täydell-

lisempään markkinatalouteen - ilman ”turhanaikaista kotityötä” - saihan kaikkea vähintään puolivalmisteena kaupasta!

Mutta Tyyne-Kerttu Virkki ei luopunut koskaan omasta aatteestaan, jonka uskallan tässä kiteyttää: ”Käsintehty on laadukkaampaa ja kauniimpaa - eikä rihkama sovi suomalaiseseen kotiin!”

Alussa siteeraamassani haastattelussa Tyyne-Kerttu Virkki myös toteaa, että ajoittain on ollut kovin raskasta pitää yllä tuotteiden korkeaa laatua liike-elämän ankarassa kilvassa. ”Työni on kuitenkin tuottanut tyydytystä, sillä alun alkaen on pohjimmaisena kannustanut ajatus, että suoritan alallani eräänlaista isänmaan palvelusta.”

Lähteinä olen käyttänyt: Kansallisarkiston ja Virkki-Käsityömuuseon arkiston aineistoja sekä Tyyne-Kerttu Virkki -säätiön julkaisuja. Haastattelutietoja ovat antaneet: tekstiilitaiteilija Terttu Tomero, sisustusarkkitehti Mirja Orvola ja muotitaiteilija Riitta Immonen. Siitä heille lämpimät kiitokset. Lämpimät kiitokset myös taiteilija Helena Tynellille, jota haastattelin syksyllä 2008 Tuusulassa. Hänen antamansa tiedot olen lisännyt alkuperäiseen esitelmääni.

Epe Kerminen muistelee

Tyyne-Kerttu Virkin monivuotinen luotohenkilö ja avustaja Epe Kerminen luettelee pilke silmäkulmassa, miten hän valikoitui tähän asemaan. Ensinnäkin hän on syntyperäinen karjalainen eli hän syntyi 1932 Viipurin maalaiskunnassa. Toiseksi hän tapasi Tyyne-Kerttu Virkin serkun tyttären Aune Karosen ja heidät vihittiin 1955, näin hänestä tuli Tyyne-Kertun käsitöksen mukaan sukulainen. Kolmanneksi hän oli koulutukseltaan mainosgraafikko ja opiskeli parhaillaan sisustusarkkitehdiksi, molemmat käyttökelpoisia ammatteja Vokki Oy:n tarpeisiin. Mutta parasta ehkä sittenkin oli, että hänellä oli auto ja ajokortti! Myös Aune-vaimo aloitti Vokki Oy:ssä 1952 lähettinä yms. ”apuhenkilön” tehtävissä, ennen sairaanhoitajakoulutustaan. Perhepiirissä he puhutelivat Tyyne-Kerttua ”Pomoksi”.

Epe Kerminen teki Tyyne-Kerttu Virkin kotona vuosien mittaan 2-3-remonttia esim. keittiön ja kylpyhuoneen ja olohuoneen maalauksia yms. Suurempi muutos tehtiin olohuoneessa, kun keksittiin peittää seinä Vokki Oy:ssä kudotulla ja Tyyne-Kerttu Virkin suunnittelemana kankaalla. Syynä oli se, että talon liikuntasauha repesi katonrajasta aina kun oli saatu korjatuksi. Kankaalla tämä voitiin piilottaa. Kankaan ominaisuuksia korostettiin valaistusefektillä. Tämä kokonaisuus on säilytetty myös Virkin kotimuseon remontissa.

Aunuksen osaston kalusteet

Kun sisustus- ja lahjatavaraliike Vokki Oy siirtyi Merikannontielle Epe Kerminen teki sisustussuunnitelman ja työt.

Tiloissa oli pieni oleskelutila/kirjasto, myymäläosa sekä näyttelytila/tapahtumatila. Kalusteet siirrettiin Kasarminkadun myymälästä. Myöhemmin tehtiin uusia kalusteita, kun Virkki Käsi-työmuseo oli perustettu 1977, Aunuksen kokoelman esillepanoa ja tapahtumia varten. Epe Kerminen suunnitteli pöydät ja penkit, joiden istuinosa oli penkkiarkku tavaroiden säilytykseen ja selkänöjässä hyödynnettiin itäkarjalaisen talojen päätylautojen ns. podsaralautojen koristekuvioita. Hän suurensi valokuvista lautojen kuvioita ja tarkensi kuviot piirtämällä.

Kalusteet valmisti käsityönopettaja Teuvo Rautio, jonka Tyyne-Kerttu Virkki löysi ystäväverkkonsa avulla. Materiaalit Tyyne-Kerttu ”tilasi” tuttavaltaan metsäneuvos Viljo Kytölältä, joka toimitti kalusteisiin tarvittavan puutavaran valmiiksi piirustusten mukaan sahattuna.

Museo toimi näin 1-kellarissa, kunnes 2-kellarissa varastoa pitänyt Lasse Liemolan vihannestukku muutti pois ja alakellari jäi tyhjäksi 1989. Tyyne-Kerttu

Virkki vuokrasi sen lisätilaksi. Tämän tilan remontoinnin suunnittelusta Epe Kerminen kieltäytyi, koska se oli hänen mielestään museon toimintoihin täysin sopimaton: ikkunaton tila, jonka lattialla lainehti vesi, oli hänestä tyrmistyttävä.

Kuin taikuri konsanaan Tyyne-Kerttu Virkki loihti siitä kuitenkin Aunuksen näyttelyosaston, jossa järjestettiin tarjoilua ja askarreltiin yhdessä. Hyvät suhteet talon isännöitsijään olivat tarpeen. Kuilu, josta vihannestukun vihannekset kaadettiin kellariin, oli täytetty risuilla ja kuivilla heinillä. Lattia oli peitetty laudoilla, jotka oli nostettu sen verran lattianpinnasta, että kosteina aikoina sisään nouseva vesi peittyi lautojen alle ja kalusteet pysyivät kuivina. Seinillä ja kattoparruissa oli aunukselaisia patjakankaita ym. Pöytä- ja penkkiryhmän yläpuolella orsilla riippuivat käsipaikat. Alakellarissa oli esillä myös työvälineitä kangaspuista lähtien.

Näyttely Savilinnassa

1995 Epe Kerminen suunnitteli laajan Tyyne-Kerttu Virkin elämää ja elämän-

työtä esittelevän näyttelyn Porvoon Savilinnaan. Tyyne-Kerttu Virkki ei itse osallistunut näyttelyn valmisteluihin, vaan antoi avustajansa huoleksi toimittaa museon kokoelmista tarvittavat näytteet Kermiselle. Kun hän sitten näki valmiin näyttelyn Savilinnan suuressa näyttelytilassa, hän oli haltioissaan, koska ensimmäisen kerran hän näki elämäntyönsä johdonmukaisesti esille pantuna ja täydennettynä selkein teksti- ja kuvatauluin. Myöhemmin nämä taulut seurasivat museon muutossa Karjalalolle ja toimivat edelleen Tyyne-Kerttu Virkin elämäntyön esittelyinä. Kun Mechelinin kadun galleria aloitti toimintansa, Epe Kerminen suunnitteli sinne 1997 Tyyne-Kerttu Virkin elämäntyön esittelyn pienimuotoisempana hänen 90-vuotisjuhlintaansa liittyen.

Eino Kerminen toimi Tyyne-Kerttu Virkin -säätiön johtokunnassa sen perustamisesta 1978 lähtien v. 1995 loppuun, jolloin koko johtokunta vaihtui. Epe Kermisen taitoja on kuitenkin senkin jälkeen tarvittu, kun Karjalatalolla toiminutta galleriaa on uudistettu.

Lopuksi Epe Kerminen kiteyttää suhdettaan ”pomoon”: Tyyne-Kerttu Virkin kanssa hän kävi montakin kovaa taistoa, mutta hänelle jäi käsitys, että tämä halusikin, että ihmiset puolustavat näkökantojaan. Tyyne-Kerttu useimmiten, jos totesi olleensa väärässä, jonkin ajan kuluttua ottikin yhteyttä ja esitti omana näkemyksenään sen mitä juuri oli vastustanut! Kun Tyyne-Kerttu tiesi Kermisten olevan kesämökkillään, hän usein soitteli ”tuopa sieltä - milloin mitäkin: kieloja, suopursuja, niittyvillaa – tai kuten kerran: juhannuskoivuja. Kun Epe pahoitteli, ettei koivuja voi henkilöautolla tuoda, Tyyne-Kerttu ketterästi muutti tilausta: ”Tuopa sitten torilta pelargonioita!”

Aunuksen osasto Karjalatalolla 1995.

Kaisa Peutere

VIRKKI KOTIMUSEO

Käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkki ei jättänyt kiveäkään kääntämättä suomalaisen käsityötaidon edistämiseksi. Karjalaisen sisupussin uskomaton elämä sai pysyvän monumentin hänen nimeään kantavassa käsityömuseossa ja museokodissa.

Tyyne-Kerttu Virkin (1907-2000) ääni oli käskevä, kun hän pari kertaa vuodessa muistutti olemassaolostaan ja ainutlaatuisesta käsityömuseostaan. Vielä 85-vuotiaana käsityöneuvos pisti tuulemaan ja houkutteli toimittajia tutustumaan nimeään kantavan museon pääsiäisnäyttelyyn tai kuusen koristajaistahtumaan.

Virkin koti; olohuoneen oleskelu nurkkaus.
Takaseinässä Vokki Oy:ssä kudottu Tyyne-Kerttu Virkin suunnittelema kangas valaistusefekteineen;
Epe Kermisen sisustusratkaisu.

Sitkeä ja lahjakas Tyyne-Kerttu Virkki teki vertaansa vailla olevan uran suomalaisen käsityöperinteen säilyttäjänä. Hän tiesi arvonsa ja elämäntyönsä ylivoimaisuuden. Hän halusi tulla muistetuksi ja varmisti sen jo eläessään luomalla nimikkomuseon ja määräämällä testamentissa kotinsa avattavaksi suuren yleisön nähtäväksi.

Nyt voimme todeta, että onneksi varmisti. Virkki-koti Helsingin Töölön Merikannontielle on oman aikakautensa aarre.

Olin vierailut lukuisia kertoja samassa rakennuksessa olleen Käsityömuseon tapahtumissa, mutta koti oli mi-

nulle arvoitus. Kuudennen kerroksen 80 neliön asunnossa tulvii vastaan valo ja tuttuus. Kuin olisi tullut nuoruutensa kotiin ja 1960-luvun alkuun. Ilmavassa asunnossa on eri tyyliuuntien, muotojen ja värien harmoniaa. Jokaisella huonekalulla on harkittu paikkansa ja käyttötarkoituksensa. Koti tulvillaan suomalaisen muotoilun helmiä.

Täällä siis Tyyne-Kerttu Virkki eli liki viisi vuosikymmentä. Huoneissa kierrellessä tuntuu siltä, että hänen poikkeuksellisen vahva persoonansa on edelleen läsnä. En epäile yhtään, kun museonjohtaja Jarno Peltonen sanoo kuululleensa, miten Tyyne-Kerttu oli tuumannut astuessaan ensimmäisen kerran uuteen kotiinsa: "Tuntui kuin olisi tullut taivaaseen!"

Oman taivaanpalansa hankintaa hän oli hieman arastellut asunnon koon ja hinnan vuoksi. Mutta päättäväisyys ja usko omiin kykyihin rohkaisi investointiin. Tyyne-Kerttua myös varmasti viehätti pehmeän funktionalistiset piirteet kerrostalolle luoneen arkkitehti Elsi

Borgin (1893-1958) nimi. Hän oli tottunut luottamaan naisten kädenjälkeen, ja olihan Elsi Borg saanut tunnustusta monien julkisten rakennusten, muun muassa Lastenlinnan sairaalan ja Jyväskylän Taulumäen kirkon luojana.

Kaunista arkea koteihin

Olympiavuonna 1952 talo vihdoin valmistui, ja muuttokuormassa Meilahden kuusitieltä meren rantaan kulkeutui muutamia harkitusti hankittuja kalusteita, joiden ympärille koti alkoi rakentua.

Parvekenäkymä Meilahteen päin.

Vaikka Tyyne-Kerttu Virkki olikin luonut uransa käsityöntaitajana ja tekstiilitaiteilijana, sisustaminen oli hänen suuri intohimonsa. Sen seuraamiseen ja esittämiseen tarjoutui loistava näyttämö, kun hänet vuonna 1944 kutsuttiin Kotilieden kylkeen perustetun Omin käsin -lehden päätoimittajaksi.

-Hänellä oli esteettistä tajua ja visuaalista silmää. Lehden kautta hän halusi tuoda lukijoille viestejä uudesta maailmasta ja esineympäristön kokeemasta muutoksesta. Hän nosti esiin kyyvykkäitä suunnittelijoita, ja lehden sivuilla vastattiin lukijoiden sisustuspulmiin. Siirryttiin sodan niukkuuden ajan ja jatkuvan esineiden sekä materiaalien uudelleenkäytön jälkeen selkeyden aikaan. Tyyne-Kerttu Virkki halusi olla mukana luomassa kaunista arkea suomalaisiin koteihin, asunnon museoinnista vastannut Jarno Peltonen sanoo. Hän on taideteollisuusmuseon johtajan tehtävistä eläkkeelle jäänyt Tyyne-Kerttu Virkki -säätiön puheenjohtaja.

Kotiaan rakkaudella rakentanut Tyyne-Kerttu Virkki otti kaikessa huomiioon kotinsa arvokkaimman aarteen, huikean maisemataulun, joka avautuu kolmesta ikkunasta. Näkymä Taivallahdelle ja Hietaniemeen on eittämättä Helsingin upeimpia. Ei ihme, että hän kutsui parveketta kesämökikseen.

Huonekaluja valitessaan hän suosi suomalaisia naissuunnittelijoita. Hänen kelpuuttamiaan kalusteita ei luotu massoittain tehtaissa, vaan yksilöllisesti käsityönä lähinnä invalidisäätiön verstaalla. Myös vanhoille rakkaille kalusteille, kuten Aunuksesta tuoduille uusrokokoituoleille ja kirjoituspöydälle, annettiin tilaa.

Sisustukseen mahtuu myös pilkاهد kansainvälisyyttä, sillä Tyyne-Kerttu Virkki oli aikansa kosmopoliitti. Jo 1930-luvulla hän sai kutsun Viroon, opettajaksi Kehtnan kotiteollisuuskorkeakouluun. Päätoimittajavuosinaan (1944-1970) hän sai tilaisuuden laajentaa kansainvälisiä yhteyksiään laajalti Euroopassa ja muun muassa Meksikossa

ja Yhdysvalloissa. Missä ikinä hän liikkuikin, esiin nousi suomalainen käsi-työtaito ja design.

Virkki-kodista puhuttaessa ei myöskään pidä unohtaa tekstiilejä. Ne ovat suurelta osin Tyyne-Kerttu Virkin itsensä suunnitteleimia ja hänen oman käsi- ja taideteollisuusyrityksensä Vokki Oy:n valmistamia.

Kodilla on juoni

Kun ihminen asuu samaa kotia liki 50 vuotta, on selvää, että tyyli kokee muutoksia. Virkki-kodissa suuret muutokset tehtiin 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun puolivälissä. Mitään hätkähdyttävää ei kuitenkaan muutettu. Sama koti on edelleen tunnistettavissa Omin käsin lehdessä v. 1957 julkaistusta artikkelista ”Virkanainen sisustaa kodin”. Lehden sivulla päätoimittaja esittelee lukijoille kotinsa kuitenkin mainitsematta sitä omakseen. Hän haluaa kätkeytyä ”itsellisen virkanaisen” rooliin.

Ensimmäisen suuren remontin muistona kodin seinillä on oman yri-

tyksen rohdinpellavalla päällystetty takaseinät olo- ja makuuhuoneessa. Kangeseinien ylälaitaan asennettiin loisteputkirivi, jonka opaaliakryylilevyin himmennetty valo tuo esiin kankaan struktuurin. Sisustusarkkitehti Eino Kermisen suunnittelemassa remontissa ikkunoiden kapeat verholaudat vaihdettiin leveisiin.

Muut suuret muutokset tehtiin vuosien varrella lähinnä maalaamalla. Ruokailutilan seinä maalattiin oliivin vihreäksi, keittiö ensin keltaiseksi ja myöhemmin punaiseksi. Tumman oliivin sävy levitettiin myös keittiön ruokailunurkkauksen seiniin. Nytemmin se vaikuttaa lähes mustalta, mutta varsin 70-lukulaiselta.

Tyyne-Kerttu Virkin toiveena oli, että koko hänen kotinsa esineistö olisi jäänyt yleisön ihasteltavaksi, mutta Jarno Peltonen oli viisaasti toista mieltä. Puolessa vuosisadassa tavaramäärä oli kasvanut valtavasti. Oli omia matkamuistoja ja ystävien antamia lahjoja.

Jarno Peltonen halusi, että kodilla

Ruokailutila.
Taustalla Mirja Orvolan
suunnittelema kirjahylly.

olisi sanoma. Yhteistyössä Kaisa Böökin kanssa alkoi tavaroiden karsinta. – Päämääränä oli säilyttää 1950- ja 1960-lukujen henki, sisustusilmiö, joka silloin tuli. Ja tämä kotihan on sisustusilmiö. 1960-luvun jälkeen hankitut esineet pistettiin säilöön. Näin saimme näytteille kotimuseon, jolla on juoni ja pedagoginen ohjelma.

Tyyne-Kerttu Virkillä oli kymmenen ihmisen energia, käsittämättömän suuri verkosto ystäviä eri taiteen alojen hui-pulta, kyky tarttua asioihin ja viedä ne sitkeydellä päätökseen. Hän saattoi olla ystävänä vaativa, mutta silti ystäviä riitti. Sillä niin moni näki hänen ainutlaatuisuutensa, arvosti ja kunnioitti tätä nelivuotiaana äidittömäksi jäänyttä, tuberkuloosin rampauttamaa sisupussia.

Rakkaudesta hänen elämäntyötään kohtaan on ystävien voimin toteutettu ainutlaatuinen Virkki-Käsityö museo Helsingin Karjalatalolle, avattu Virkkikoti ja pidetty lukuisia seminaareja suomalaisen käsityötaidon edistämiseksi.

Kun on paljon tehnyt, voi paljon vaatiakin. Tyyne-Kerttu Virkki osasi pitää puolensa, mutta kyllä se kannatti.

Julkaistu aiemmin Kotiliedessä 24/2007

Virkin koti on avoinna tilauksesta.

Pirkko Sallinen-Gimpl

TYYNE-KERTTU VIRKKI JA KARJALAISUUS

”Karjalaisuus on henkisenä piirteenä vaikeasti määriteltävissä. Se on yhdistelmä ihmeellistä yhteenkuuluvaisuuden henkeä, heimo- ja kotiseuturakkautta. Se on halua vaalia menneisyyttä ja rakentaa tulevaisuutta. Se on kiintymystä vanhaan perinteelliseen kulttuuriin, halua suojella sitä unohdukselta. Se on myös halua jatkuvasti luoda uutta, rakentaa, jos mahdollista, raottomasti entiselle pohjalle, mutta aina pyrkien eteenpäin, ylöspäin”, Tyne-Kerttu Virkki on luonnehtinut karjalaisuutta Itse tuon sanoiksi virkki I osassa. Luonnehdinta kuvaa hyvin suhdetta karjalaiseen perinteeseen, sen säilyttämisen ja vaalimisen tahtoa,

mutta myös samanaikaista luovuuden ja uuden etsimisen haastetta, joka sisältyy karjalaisuuteen.

Tyne-Kerttu Virkillä oli kaksi läheistä, perustavaa kokemusta karjalaisuudesta: oman Sakkolan ja Karjalan kannaksen kasvuympäristön tuoma karjalaisuus ja toinen rajantakainen aunukselaisuus. Nämä ovat karjalaisen identiteetin erilaisia ulottuvuuksia. Niihin voi lisätä vielä siirtokarjalaisuuden, evakkouden, ja sen jättämät kokemukset sekä tarpeen tuoda karjalaisuutta uudessa ympäristössä muualla Suomessa näkyväksi.

Tyne-Kerttu Virkin kannakselainen tausta merkitsi luonnollista, perhepiirin ja lapsuuden samoin kuin

kasvuvuosien karjalaisuutta, josta yleensä yhteisöstään lähtenyt yksilö tulee tietoiseksi vasta myöhemmin aikuisena tai joutuessaan johonkin toisenlaiseen ympäristöön. Tyyne-Kertun koti oli vilkas maanviljelys- ja liiketila, jossa oman ison perheen lisäksi oli muutakin väkeä: maatalousharjoittelijoita, liikeväkeä, majatalon asiakkaita ja muita. Kaiken keskellä kasvoi pieni tyttö, jonka oma äiti oli kuollut, ja tietty orpouden tunne seurasi Tyyne-Kertun mukana. Hänen ympäriltään ei puuttunut ihmisiä eikä vaurautta, hän eli ja touhusi muiden kanssa, mutta oleskeli ja viihtyi myös sukulais- ja ystäväperheissä, joissa oli äidin ikäisiä tätejä. Myöhemmin hän piti vahvasti ja vaikuttavasti kuvattua karjalaisnaisen muotokuvaa asuntonsa seinällä ja sanoi kerran minullekin siitä: ”Tuota kuvaa katselen aina tässä levätessäni ja kuvittelen, että se on äitini.” Äidin menetystä varhaisella iällä ei voi mikään korvata, ja Tyyne-Kerttu oli tästä syvästi tietoinen.

Tyyne-Kerttu Virkki kasvoi Sakkolasassa ja hänen koulukaupunkinsa oli Käki-salmi, nämä seudut ovat itäistä ja eteläistä Karjalan kannasta. Kulttuurisesti Karjalan kannaksen itäosat edustavat vanhakantaista, aitoa äyrämöiskulttuuria verrattuna läntisiin ja Viipurin seudun savakkovaiikutteisiin alueisiin. Pietarin läheisyys oli leimannut pitkään Kannaksen eteläosien taloutta ja luonut markkinoita, jotka näkyvät näiden seutujen vilkkaana kaupankäyntinä, karjan- ja porsaidenkasvatuksena ja erilaisten käsityöläisammattien kukoistuksena. Suomen itsenäistyttyä Kannas alkoi elpyä ja suuntautua tarmolla erityisesti maatalousammatteihin ja kääntyi Viipuri-keskeiseksi talousalueeksi.

Monipuolinen elinkeinoelämä kehitti sellaisten luonnostaan etevien miesten kuin Tyyne-Kertun isän Viktor Virkin liikemieskykyjä. Tyyne-Kerttu Virkki kasvoi näkemään monipuolisen talouden edut ja toisiaan tukevien tuotantohaarojen hyödyntämisen taloudessa. Nämä kokemukset loivat aikanaan pohjaa Tyy-

Tyyne-Kerttu Virkki Aunuksen Työtuvan museonurkkauksessa.

ne-Kertun toimittajantyössä tarvittavalle valppaudelle, liikeneisen kyvyille, yrittäjyydelle ja uudistumiselle, jota merkitsi myös työuran jälkeinen käsityömuuseon luominen ja avaaminen yleisölle. Karjalan kannaksen elinkeinomuotojen moninaisuus ja yrittäjyys ovat muunkin kannakselaisväestön parissa jatkuneet uusin muodoin eteläisen Suomen alueella, jonne kannakselaiset ovat siirtyneet, vaikkapa vihannesten viljelynä, hevostenkasvatuksena tai taksiautoiluna, silloin uusina elinkeinoina ympäristössään. Tämä karjalaisuuden jatkumo jää monesti huomaamatta karjalaisuuden tutkimuksessa, mutta yksilötasolla Tyyne-Kerttu Virkin monipuoliset kyvyt ovat mainio esimerkki tässäkin suhteessa.

Karjalaisuuden tiedostaminen on Tyyne-Kerttu Virkilläkin ollut prosessi, jonka tuloksena alkoi erottua oma kulttuuri. Edellytyksenä on usein tietty välimatka alkuperäiseen kulttuuriympäristöön. Tyyne-Kertun elämässä oli kausia, jolloin hän irrottautui kotoa ja joutui opiskelemaan muualla, vietti opiskeluvuotia Helsingissä ja Hämeenlinnassa, teki työtä pääkaupunkiseudulla ja Karjalan kannaksella Antreassa ja Johanneksessa. Näiden vaiheiden jälkeen Eestin vuodet merkitsivät paljon Tyyne-Kertun henkiselle kasvulle, ja sitä voisi kuvata nykytermein hänen identiteettinsä voimaantumisen aikana. Hän totesi, että ”siellä minua rakastettiin”. Silloin tietoisuus omasta alkuperästä ja lähtökulttuurista saa myös sijaa yksilön identiteetin osana. Kun Tyyne-Kerttu Virkin kasvukivut ovat takanapäin ja suhteet kotiväkeen perintöasioidenkin suhteen vakiintuneet, hän ehkä koki helpottavaa välimatkaa ja itsenäistymisen tunnetta. Oli aika valita oma tie ja nähdä lähtöympäristökin kauempaa.

Silloin voi siinä erottaa kannakselaiselle kansankulttuurille ominaiset piirteet, vaikka ne eivät aina olisi omaan kasvuympäristöön kuuluneetkaan. Niistä kuitenkin aukeni näkymä karjalaisuuteen laajassa mielessä.

Karjalaisuus, joka sisältyi kasvuympäristöön ja Karjalan kannaksen kansanperinteeseen, on värikästä ja monipuolista; siihen sisältyy runsaasti vuotuistapoja kuten mäenlasku laskiaisena, virpominen palmusunnuntaina tai sen aattona, pääsiäisen nuora-kiikut lapsille, paimenten kastelu jyrkinä tai muuna lehmienskupäivänä, tyttöjen muutto aittoihin helluntaina, juhannuskokkojen poltto, kihupyhät, syyspuolen mikkelinpyhät sukulaivierailuineen, nuorison illanistujaiset ja nurkkatanssit (kalenat), joulun aikaan joulunvalmistelut, jouluoljet, tapainleikit ja paikoin kiertuetavat.

Kaikkiin näihin kuului runsaasti kansanrunoutta, jonka vanhempi väki osasi

ulkoa; olihan laskiaishuudot mäessä, virpomisrunot, oli kesäiset pyrkimälörut, häärinot ja joululeikkeihin kuten naurisvarkaisiin tai suutarin pistämiseen kuuluvat hokemat. Runous toi tapoihin niiden karjalaisimman värin ja vivahdeen, ja tutkijat ovat todenneet, että vaikkatakatavat olisivat laajankin alueen yhteistä omaisuutta, juuri Karjalan alueella karjalaiset kalevalamittaiset runot tuovat niihin omintakeisen leiman.

Moniin tapoihin Tyyne-Kerttu oli saanut kosketuksen jo kasvuvuosinaan ja myöhemmin evakuoinnin jälkeen toimiessaan eri yhteyksissä kannakselaisten kanssa hän tutustui niihin vielä lähem-

min. Arvokasta on, että hän oivalsi karjalaisten tapojen ainutlaatuisuuden ja halusi välittää niitä edelleen perinnetahtumissaan. Hän halusi tilaisuuksiinsa myös asiapohjaa pyytäen niihin tutkijoita kertomaan tavoista ja niiden taustoista. Karjalaisuudessa on monia

Sakkolan aurinko
Tyyne-Kerttu Virkin virpovitsamalla.

puolia, mutta juuri kansanperinteen viivahteisuus ja värikkyys olivat niitä piirteitä, joita Tyne-Kerttu valitsi myöhemmin omaan toimintaansa yleisölle esitettäväksi ja uusille sukupolville siirrettäväksi. Hänen tilaisuutensa olivat aina avoimia myös lapsille ja hän toivoi heitä mukaan niin musiikkiesityksiin kuin osallistujiksi.

Perinnetapahtumat Virkki Käsityö- **museossa kirkkovuoden mukaan:**

Kuusen koristajaiset joulukuun alussa
(1. adventti)

Kuusen koristajaiset tammikuun alussa

Laskiainen, yleisötapahtuma, laskiaisperinteiden esittelyä, musiikkiohjelmaa

Kertun päivä 17.3., kahvikutsut

Virpojaiset ja sitä edeltävät talkoot, mukana talkoissa ystävät ja virpojaisissa juhlayleisö, virpomista, luento ja musiikkiohjelmaa

Kevät keikkuen tulevi, muotinäytös

Tyynen päivä 18.9., kahvikutsut ja ohjelmaa nimipäiväperinteestä

Kiviniemen markkinat (myös yhdessä Tyynen-päivänä), esillä nähtävää, pientavaraa, muotia ym. sekä myyntiä

Sana ja sävel lokakuussa, kirjallisuutta, runoutta ja musiikkia

Perinnetapahtumien

kansanomaista taustaa:

Ennen joulua järjestettiin kuusenkoristajaiset, eräänlainen museon pikkujoulujuhla, joissa oli runsasta ohjelmaa. Tyne-Kerttu oli luonut perinteen, että jokainen osanottaja sai kiinnittää jonkin mieleisensä koristeen kuuseen ja samalla lausua mietteitään, aforismin, ru-

Virpolukua luetaan.

non tai kertoa pienen tarinan joulun odotuksen aikaan. Pikkujouluperinne yleensä Suomessa ulottuu 1920-lukuun, jolloin liikeyritysten pikkujouluja alettiin järjestää henkilökunnalle. Virkki Käsiyö-museossa usein samalla avattiin joulunäyttely, jossa oli käsitöitä ja ajankohtaisia tuotteita myytävänä. Tässä Tyyne-Kerttu Virkki oli taas aikansa kärjessä, koska tuolloin joulumyyjäisiä ei ollut kovin paljon.

Joulun jälkeen on järjestetty kuusen karistajaiset, mikä on keksitty nimike, mutta samalla se oli ohjelmallinen kevätkauden ja uuden näyttelyn avaus.

Joulukauden jälkeen laskiainen, paas-

Herraorkesteri pikkujoulutunnelmissa.

tokauden alku, säilyi luterilaisellakin alueella hyvin kansanperinteessä sananparsina ja tapoina. Karjalassa siihen liittyi aivan yleisenä tapana mäenlasku ja rekiajelut, osaksi myös siksi, että esimerkiksi Sakkolasta kuten muistakin Kannaksen pitäjistä on keisarivallan aikana käyty ajeluttamassa pietarilaista herrasväkeä Nevan jäällä. Laskiaisen merkitys oli Tyyne-Kertulle tuttu omasta sakkolalaisesta perinteestä. Laskiaisperinteeseen kuului nimenomaan naisten käsityön teon taitekohta: siirryttiin kehräämisestä kutomiseen. Mäenlaskussa piti huutaa: ”Lipo, lipo liinaa, pitkiä pellavia.”

Muisteltiin pellavan ja hampun kasvuun vaikuttavia taikoja. Karjalaisyleisö antoi arvoa laskiaiselle vuotuisperinteessä. Tyyne-Kerttu Virkin laskiaistapahtumassa ohjelmaa oli runsaasti, varsinkin musiikkia ja laulua, lisäksi Tyyne-Kerttu pyysi tutkijoita kertomaan perinteestä, ja myöhemmin esimerkiksi teokseen ”Itse tuon sanoiksi virkki III” hän pyysi monia tutkijoita kirjoittamaan vuotuisperinteestä, mm. laskiaisesta.

Virpovitsojen valmistusta.

Virpojaiset olivat Tyne-Kertun järjestäminä vuotuinen tärkeä tapahtuma, johon valmistauduttiin huolella. Usein jo viikkoa tai kahta ennen palmusunnuntaita alettiin tehdä talkoilla virpovitsoja karjalaiseen tapaan, ja erityisen huomion sai sakkolalainen malli, joka sai nimekseen ”Sakkolan aurinko”. Virpovitsoja tarvittiin paljon. Niitä käytettiin virpojaisjuhlaan saapuvien virpomiseseen ja jokainen vieras sai mukaansa vitsan ja siihen liittyvän aidon virpomisluvun kiinnitettynä vitsaan; virpoluku oli Suomalaisen Kirjallisuuden seuran arkistosta. Itsekin olen ollut ker-

tomassa virpomisperinteestä ja 6-vuotias poikani toimi virpojana Virkki Käsitösmuseossa Merikannontielle. Vieraita oli silloinkin noin sata henkeä. Virpojaiset olivat todella suosittu tilaisuus. Tyne-Kerttu Virkki järjesti sen usein palmulauantaina

Keväällä järjestettiin tilaisuus ”Kevät keikkuen tulevi”, joka on kansanrunosta otettu säe. Tämän tilaisuuden pääaiheena oli puvut ja muoti, usein myös näyttely puvuista tai asusteista. Usein tilaisuuteen liittyi muotinäytös, oli eri valmistajien muotia, esim. v. 1979 oli esillä seitsemän eri toiminimen ja valmistajan pukuja. Vuonna 1980 tilaisuus oli jo Karjalatalolla, vaikka museo siirtyi sinne vasta myöhemmin, ja silloin esitettiin Sakkolan, Kanneljärven ja Kivennavan kansallispuvut. Tilaisuuksissa oli musiikkiohjelmaa.

Syyskausi alkoi usein Tyynenpäivän kahveilla 18.9. Toisinaan oli esitelmä nimipäiväperinteestä, kuten silloin kun rouva Ahtisaari vieraili Karjalatalossa juuri avatuissa museotiloissa vuonna

1995. Tyyne-Kerttu järjesti tässä yhteydessä tai erikseen Kiviniemen markkinat kotipitäjän Sakkolan Kiviniemen mukaan. Myytävänä oli erilaista tavaraa kuten käsitöitä ja astioita, taloustavaraa jne., toisinaan myös lahjoitettua tavaraa. Nimipäivistä mainittakoon, että keväälläkin 17.3. vietettiin usein Kertun päiviä, mutta lähinnä kahvikutsujen tapaan ystäväpiirissä museossa.

Syyskaudella Tyyne-Kerttu Virkki järjesti Sana ja Sävel -tilaisuuden, joka oli musiikkitapahtuma, mutta johon liittyi myös runo- tai kuvataideohjelmaa. Toisinaan se oli omistettu jollekin tietylle säveltäjälle, kerran Oskar Merikannolle ja silloin kuultiin hänen musiikkiaan. Tyyne-Kertun aikana Karjalatalossa on järjestetty Armas Maasalon muistotilaisuus, johon osallistui monia suvun jäseniä. Hän oli kotoisin Sakkolasta Karholan kylästä, ja hänen isänsä oli Sakkolan kanttori Israel Maasalo.

Perinnetapahtumia oli myös kansainvälisiin teemavuosiin liittyen, mm. lapsen vuonna 1979 esiteltiin lasten leikkipe-

Mantsikkamöllöä tarjolla Virkki Käsityömuuseumissa.

rinnettä Karjalassa. Tämä ajatus on pyritty säilyttämään Virkki käsityömuuseon toiminnassa seminaarien ja näyttelyjen teemoissa, korostaen vaikkapa Euroopan kansojen yhteistyötä kuluvana vuonna. Ohjelmaan on kuulunut Tyyne-Kertun aikana muitakin kansainvälisiä aiheita, esim. Viron kulttuuria ja käsitöitä esiteltiin lähes vuosittain ja usein näihin tapahtumiin osallistui myös eestiläisiä vieraita - Tyyne-Kerttu Virkki käytti aina ilmauksia Eesti ja eestiläinen vieraidensa toivomuksen mukaan. Inkeriläiset ja itä-

karjalaiset käsityöt olivat toistuva aihe, samoin näiden alueiden puvut.

Perinnetilaisuuksissa tarjottiin toisiinsa myös ruokaa, kuusenkoristajaisissa tuotiin pöytään joululeipä, laskiaisena tarjottiin hernekeittoa entisen sian-sorkkarokan tapaan, monesti oli tarjolla uunituoreita piirakoita jne. Eräs kohokohta vuosien varrella oli, kun kotitalousopettaja Irja Seppänen-Pora esitelti laskiaisena vuonna 1980 teoksensa "Apposkaalista mantsikkamöllöön" kolmannen painoksen, jonka kuvat oli otettu Virkki-Käsityömuuseumissa, mm. Kyyrölän ruukut ja virpovitsat olivat päässeet teokseen. Kokkina monissa tilaisuuksissa oli Väinö Purje, tunnettu "K-kaupan Väiski". Monesti saatiin kuulla myös Väinö Purjeen lausumia runoja, joista Tyyne-Kertun suurin suosikki oli Aale Tynnin Kaarisilta.

Erilaisia opetustilaisuuksia on ollut myös, tavoitteena esitellä jotain käsityötekniikkaa, jota ehkä ei enää osata. Esiteltiin saamelaisia käsityötapoja sekä eestiläistä ja inkeriläistä perinnettä, toi-

sinaan meksikolaista, kyproslaista tai muuta Tyyne-Kertun ulkomaanmatkoiltaan tuomaa käsityötä.

Esittely- ja opetustilaisuuksia on jatkettu Tyyne-Kerttu Virkin jälkeen vuosittain ns. Virkki-Käsityömuuseumissa käsityöpäivänä, jossa on esitelty mm. verkkudontaa, pärekorin tai kuparitöiden tekoa, reimarin ja laivamattojen valmistusta, käsipaikan kirjontaa etupistoin, revinnäisin tai ketjuvirkkauksin, verkkopitsin tai voidenteon tai nauhan-teon tekniikkoja, punontaa, nypläystä, karjalaisen nyytingin tekoa kötsikän päällä, vaakunaryijyn solmimista jne.

Tyyne-Kerttu Virkin tilaisuudet olivat hyvin suunniteltuja, oivaltavia, niissä oli ajan henkeen sopivia avauksia, ne olivat perinteestä lähteviä, mutta hengeltään nuorekkaita ja avoimia. Runsas musiikkiohjelma toi niihin raikkautta. Perinteen kannalta voi pitää virpovitsojen valmistusperinnettä hyvin arvokkaana, sillä talkoot olivat opetustilaisuuksia, joihin tultiin lasten kanssa, mikä mahdollisti perinteen siirtämisen.

Aunuksen kausi avasi uuden ikkunan karjalaisuuteen

Tyyne-Kerttu Virkki toimi marraskuusta 1941 lähtien Aunuksessa kotiteollisuuden piiritarkastajana sotilashallinnon alaisissa työtehtävissä eli ”työkomenuksella” kuten silloin sanottiin. Hänen tehtävänään oli elvyttää alueen vanhaa käsityöperinnettä muun muassa johtaessaan työtupia, joissa sovellettiin vanhaa ja tehtiin uutta käsityötä. Martti Haavio kuvailee päiväkirjassaan käyntiään neiti Virkin johtamalla työtuvalla seuraavasti: ”Meidät johdatettiin nyt Aunuksen naisten työtuvalle, jossa valmistetaan päivittäin mm. sata paria tallekkaita ja suuria määriä lasten pukuja. Tuvalla on säännöllisesti työssä kahdeksankymmentä naista ja kodeissa ahertaa samoissa merkeissä lisäksi 350. – Neiti Virkki hehkui intoa ja tarmoa.” (SKS)

Tyyne-Kerttu Virkki kiinnostui itse perinteestä; hän keräsi, osti, vaihtoi kankaaseen ja sai lahjaksi lukuisia kampaikkoja. Hänen mielessään väikkyi jo tuolloin ajatus museon perustamisesta

ja hän pani esille aunukselaista käsityöperinnettä työtupansa yhteyteen. Vuonna 1942 keväällä hän järjesti käsitöiden suurnäyttelyn Aunuksenlinnassa. Se on arvonannon osoitus paikalliselle perinteelle, jota oli vaalittu katkeamattomana vaikeidenkin aikojen yli. Tavoitteena oli luoda esineistöä Aunuksen museon kokoelmat.

Saman vuoden 1942 syksynä aunukselaisia käsitöitä tuotiin Helsinkiin Ateneumissa avattuun Itä-Karjalan käsitöiden näyttelyyn. Näyttely herätti suurta huomiota. Lehdistö esitteli osin ”vierasta ja eksoottista” käsityöperinnettä suurelle yleisölle. Omin Käsin –lehdessä kerrottiin, että ”Ateneumin hiljaisen juhlalliset suojat, jotka aina ennen tuntuivat julistavan taiteen pituutta ja elämän lyhyttä, kajahtelivat askelista sinä päivänä, jolloin Itä-Karjalan naisten käten töitä oli siellä yleisön nähtävänä. Muu Suomi näyttikin tuntevan suurta mielenkiintoa heidän töitään kohtaan. Katsojien joukossa vaelteli museoihmiisiä, joita näyttely kiinnosti kansatieteen

Aunuksen osasto Merikannon tiellä.

kannalta, korpisoturi oli tullut katsomaan, oliko tutun aunukselaisemännän käspaikka muiden joukossa, käsityökoululaiset jäljensivät taidokkaita malleja vihkoonsa. Tavalliset kansalaiset ilmaisivat äänekkäinä ihastuksensa.”

Aunukselaiset käsityöt palautettiin Itä-Karjalaan, mutta Tyyne-Kerttu Virkin hankkimat ja ostamat käspaikat ja muukin hänen yksityinen aunukselainen esineistönsä koki paluun yleisön olottuville, kun Tyyne-Kerttu Virkki

avasi käsityömuseonsa vuonna 1977. Aunuksen tekstiilit muodostavat siitä lähtien keskeisen museonäyttelyn osan. Sota-ajan tuotannosta työtuilla muistuttavat aunukselaisen perinteen sovellutukset: olkihatut ja lastunuket, lastukukat ja pöytäliinat. Tyyne-Kerttu sovelsi ketjuvirrkauskoristelua muun muassa tohveleihin ja sauna-asuihin ja puseroihin.

Virkki Käsityömuseon kokoelmiin kuuluvat Aunuksen käspaikat ovat kokonaisuus: Tyyne-Kerttu Virkki ei ole kirjannut niistä alkuperätietoja, joista esim. omistaja tai valmistuspaikka kävisi ilmi - se ei ehkä tuolloin sota-ajan oloissa ollut mahdollistakaan tehdä. Vertailuaineiston muodostavat Tyyne Vahterin Kansallismuseon kokoelmiin tuomat käspaikat. Myöhemmin on tehty kansatieteellisiä analyysejä muun muassa Kansallismuseon käspaikoista. Annikki Lukkarinen vertaili Itä-Karjalasta saatuja käspaikkoja muiden karjalaisalueiden, muun muassa Tverin Karjalan ja Inkerin käspaikkoihin sekä pohjoisvenäläisiin käspaikkoihin.

Virkki Käsityömuuseon kokoelmiin kuuluvat käspaikat edustavat kaikkia tunnettuja tekniikoita, joita koko Itä-Karjalassa käytettiin ”vuorupaikkoihin” – kuten alueella sanottiin. Niissä on vanhimman tunnetun koristelutavan mukaan etupistokirjontaisia, joissa nurjattoman ompelun ansiosta molemmat puolet ovat samanlaisia. Aiheet ovat tässä kokoelmassa suuria kuvioaiheita useammin kuin geometrisiä. Lisäksi on revinnäisiä tavalliseen tapaan, luotoksettaita tai virvittäin ommellen täytettyjä sekä ketjuvirkkauksin tai ristipistoin somistettuja käspaikkoja. Toisinaan on samaan käspaikkaan yhdistetty useita tekniikoita. Kudottujen käspaikkojen joukossa on sekä puna- että valkopointaisia. Uusinta muotia edustivat painetut kuviot, joista on myös esimerkkejä; painolaatat ovat olleet venäläisiä, joten ne lienevät puoliksi ostotavaraa. Venäläisen mallin mukaan on alueella tehty vanhastaan kumakulle eli punapohjaiselle ostokankaalle ketjuvirkkausta, ja tämä kangaskaistale on

liitetty muuhun käspaikkaan. Pohjakangashan on yleensä kudottu kotona kapeilla kangaspuilla 2-3 metriseksi. Reuna varustettiin leveällä pitsillä, yleensä neulotulla, joskus ”koukkusella” virkatulla pitsillä.

Virkki Käsityömuuseon kokoelmiin kuuluu myös paljon käspaikan päitä ja tekstiilinpaloja, joista käy ilmi koriste-

Kevät keikkuen tulevi: muotinäytös.

lutapa. Niitäkin on ollut esillä museon käsityönäyttelyissä. Aunukselaista värisilmää ja suunnittelua edustavat monet muutkin tekstiilit: on hame- ja patjakankaita, riepunukkainen seinävaate, upeita revinnäis- ja ompelutekniikoita yhdistellen kirjottuja hurstisenreunoja eli teriä, ts. vuoteen pitkän sivun pitsimäisiä leveitä reunoja; on myös nyp-lättyjä pitsihuveja ja ylellisiä volotna-pitsejä, jotka on tehty nauhamaisista pitseistä koukkuamalla yhdistellen. Suuret kirjontatyöt voitiin tehdä kangaspuissa, jossa kangas oli sopivaksi pingotettu, mutta myös erikokoisia keh-yksiä käytettiin. Museon muista käsityötavaroista ovat parhaita kuosalit eli kehräpuut Aunuksesta.

Tyynne-Kerttu Virkki tallensi ja kokosi valokuvia Aunuksen ajasta, varsinkin näyttelyistä tai käsityönteosta; näitä kuvia on myös käsityömuuseon kokoelmis-sa. Nekin ovat jo historiallisia. Työtove-ri Maija Stenij menehtyi Aunuksessa vuonna 1944. Tyynne-Kerttu jäi jatka-maan ainutlaatuisen käsityöperinteen

esittelyä ja piti jatkuvasti esillä aunukse-laisia tekstiilejä ja työtuilla valmistet-tujen tavaroiden näytteitä, mihin mu-seoksi nimetyt tilat loivatkin edellytyk-set. Hänen oli kuitenkin lähdettävä Omin Käsin -lehden toimitustyöhön jo maaliskuussa 1944, kun monet työto-verit jäivät vielä Aunukseen ja lähtivät vasta kesäkuussa 1944 Koti-Suomeen. Silloin yritettiin vielä tuoda käsitöitä rajan yli, mutta se ei onnistunut, vaan museoesineiksi katsotut tavarat oli palautettava. Sittemmin ne ovat ilmeises-ti hävinneet. Tyynne-Kerttu toi vain omat henkilökohtaiset tavaransa, ja ne jotka hänelle oli lahjoitettu, sekä osta-mansa tai lakanoihin vaihtamansa käs-paikat. Muutamat huonekalut, joita hän sai tuotua rikkiinäisinä ja huono-kuntoisina, hän myöhemmin korjautti ja ne ovat palvelleet hänen asunnossaan käyttöhuonekaluina ja säilyvät edelleen hänen kotimuseossaan.

Aunuksessa Tyynne-Kerttu Virkille avautui uusi luovuuden kausi, kehitys-kulku, jonka pontimena oli tämä ympä-

Tyyne-Kerttu Virkin viljelemiä sananparsia Sakkolasta

Vaikkei voi tehdä hyväks, voipha paremmaks.

Siin neittä: pässim peässä karajsessa, sarkajsisssa tutkaimissa.

Ei kangas karate jouvu, keträpuut ei keikahellen.

Tappuratha ne o talo kalluu, ilma on aivinat apun.

Joka mies on vuuve kauppijoan, harva viittä vuotta.

Syötä vieras sanoilla, kunnes keitto kerkiääpi.

ristö ja sen avaama karjalaisuuden ulottuvuus. Miten hän sovelsi ideoita? Otan yhden esimerkin. Ketjuvirkkausta hän sovelsi uusiin asusteisiin. Modernia suunnittelua edustavat saunatakki ja tohvelit, joihin voi sonnustautua saunan jälkeen. Niitä ei aiemmin tunnettu kansan omaisessa käytössä. Ne oli suunnattu modernille, sotienjälkeiselle ihmiselle. Tyyne-Kerttu Virkki oli samoilla linjoilla kuin vaikkapa Nyky-Euroopan saunanmyyjät, jotka tarjoavat saunan mukana monenlaisia varusteita, saunavoiteita, erikoispyyhkeitä, kylpyvälineitä, lepotuoleja ym. Hän sovelsi perinteistä koristelutapaa, ketjuvirkkausta ja uusinta asua, saunatakkia, yh-

dessä ja siten toteutti alus-
sa lausumansa ajatuksen
vanhan perinteen ja uuden
idean yhdistämisestä. Tyy-
ne-Kerttu Virkki vaali kar-
jalaisuutta myös toimies-
saan Omin Käsin -lehden
päätoimittajana ja valites-
saan siihen aineistoa.

Niinpä karjalaiset käsityötaidon näyt-
teet tulivat sitäkin kautta esitellyiksi, ei-
vätkä taidot päässeet unohtumaan.

Eräessä lehtihaastattelussa Tyyne-
Kertulta kysyttiin, minkä taidon hän
haluaisi mielellään omistaa. Tyyne-
Kerttu vastasi: ”Kirjoittamisen taidon.”
Pitkästä toimittajan urastaan huolimatta
Tyyne-Kerttu ei ehkä kokenut sellaista
varmuutta, kuin ehkä monet muut
lehtimaailmassa. Kuitenkin hänen mie-
luinen harrastuksensa oli seurata kirjallisuutta,
olla mukana kirjallisuustapahtumissa ja
hän hankki kaiken ohella huomattavan
kirjaston, jonka ydin, Virkki Käsityömu-
seon kirjasto sisältää monia korvaamattomia
aarteita, joita ei

enää ole saatavissa missään. Niihin kuuluvat käsityö- ja tekstiilialan teokset ja karjalaisesta käsityöstä tehdyt julkaisut, kirjoittajinaan mm. Mary Olki, Aino Ollila, Maija Stenij ja monet muut.

Sakkola-Raudun kansallispuvun suunnittelu ja toteutus

Sakkolan ja Raudun kansanomainen juhlapuku oli äyrimöispuku aidoimmillaan; se oli värikäs ja siihen kuului paljon kirjontaa, minkä vuoksi se poikkesi monien naapuripitäjien puvuista. Pähineet kuten ortodoksinaisten harakka oli tullut yleisesti tunnetuksi jo Larin Parasken pähineenä Albert Edelfeltin ja Eero Järnefeltin maalauksissa.

Työne-Kerttu Virkki ilmaisi ajatuksensa karjalaisesta pukuperinteestä:

”Karjalaisilla on Suomen heimoista rikkain pukuperinne, joka varsin kunnioitettavana henkisenä arvona siirtyi evakkojen mukana tänne, kauas koti-

Karjalasta. Se on kansankulttuuria, jonka naiset kaikessa hiljaisuudessa, vaatimattomissa oloissa, loivat valmistaessaan pukimensa oman sielunsa kauneuspyyteitä tyydyttäväiksi varman värisilmän ja aito kansallisen luonteen pohjalla. Nykyiset ja nousevat polvet arvostanevat näitä saavutuksia ja perintöjä.”

Työne-Kerttu Virkki oli kiinnostunut Sakkola-Raudun sekä Kanneljärven puvuista, joita hän on esitellyt sekä Omin Käsin -lehdessä useaan otteeseen että teoksessa Itse tuon sanoiksi virkki I (1981), josta on peräsin edellä oleva lainaus.

Sakkola-Raudun puku valmistui 1948 Työni Vahterin johdolla, Työne-Kerttu oli sakkolalaisten edustajana Toini Valkosen kanssa. Toini-Inkeri Kaukonen kuvaa Raudun historiassa alueen pukuperinnettä, Sakkola ja Rautu ovat olleet samaa pitäjää kuten Metsäpirttikin. Sakkola-Raudun kansallispuvu on aitojen kansanpukujen mukainen,

joita on saatu alueelta Kansallismuseoon; päällysviitoista rautulaisilla on harmaa, sakkolalaisilla luonnonvalkoinen sarkaviitta, muita eroja ei juuri ole. Eteläkannakselaiseen tapaan alueella on ollut sekä ortodoksien että luterilaisten pukuja, joten eräissä yksityiskohdissa voidaan valita kansallispuvun osia oman taustan mukaan; näin voidaan toimia esimerkiksi päähineiden valinnassa.

Sakkola-Raudun kansallispuvu pohjautuu äyrämöispukuun, alkuperäisen Karjalan kannaksen väestön pukuun. Siihen kuuluu rekkopaita, hartiushame, jossa olkaimet on ommeltu yhteen hameosan kanssa, joten vyötärölinja on korotettu. Hame voi olla punainen tai sininen. Esiliinojakin on kaksi, ns. talvi- ja kesäesiliinat, joista talviesiliina on villainen poikittaisina koristeraitoinen ja helmahapsuineen. Kesäesiliina on valkaisetmatonta pellavakangasta; siihen kuuluvat nytytinkipitsit ja etupistokirjonnalla ja revinnäisompelulla koristetut väliraidat. Esiliinan vyötärönauha on pirtanauha.

Sakkolan puvun esittely juhlaseminaarissa 2007.

Päähineenä on ortodoksinaisilla, aviovaimoilla, harakka eli sorokka, kirjontatyönä taitoa ja aikaa vaativa. Luterilaisilla oli pienoishuntu, lähes nappimainen huntu hiusrajassa otsalla, mutta kuitenkin taidokkaasti laskostettu; Tyyne-Kertulla on se eräissä valokuvassa päässään. Säppäli nauhoineen oli tyttöjen päähine.

Tyyne-Kerttu on edistänyt omalta osaltaan alueen kansallispuvujen tunnetuksi tekemistä ja hänen hankkiman-

sa Sakkolan puku on ollut jatkuvasti esillä tilaisuuksissa ja muotinäytöksissä. Nykyisin se on mallinuken päällä Virkki Käsityömuuseumissa, päähineenä sillä on harakka, edessä kesäesiliina sekä luonnonvalkoinen sarkaviitta harteilla.

Vokki Oy valmisti pukukankaita, kansallispukeja, myös Kanneljärven pukua, varten. Karjalainen pukuperinne oli Tyyne-Kerttu Virkille rakas harrastus, johon hän saattoi paneutua koko asiantuntemuksellaan. Hänen työnsä on kantava lisä karjalaisuuden jatkumiselle. Hän käytti itse pukuaan usein ja toivoi nuorempien sekä suvun jäsenten että avustajiensa pukeutuvan Sakkola-Raudun kansallispukeeseen perinnetapah-tumiin. Julkaisusarjassa ”Itse tuon sanoiksi virkki” onkin lukuisia kuvia tilaisuuksista joissa osallistujat esiintyvät kansallispuvussa. Virkki Käsityömuuseumi oli paikka ja eräänlainen näyttämö, johon kansallispuvut olivat tervetulleita, ja tämäkin piirre oli karjalaisuutta, joka ilmaisi kansallispuvun käytön uutta nousua.

Tyyne-Kerttu Virkin elämänvaiheet ja tie Sakkolasta Helsinkiin, sitten Kehtaan, myöhemmin Aunukseen ja paluu pääkaupunkiin Omin Käsien -lehden päätoimittajaksi avasi hänen sydämensä karjalaisuudelle ja opetti ymmärtämään sen monia erilaisia puolia. Rakkaus karjalaisuuteen ei koskaan laantunut, vaan viimeiseen korkean ikänsä huippuun asti hänen mielensä täytti karjalaisen kulttuuriperinnön vaalimisen ajatus ja vastuu ainutlaatuisesta koelmastaan, jonka arvon hän ymmärsi vastaisuudessa vain nousevan.

Aunuksen kirkko.

LÄHDEKIRJALLISUUTTA

Itse tuon sanoiksi virkki I - V

Omin Käsin -lehden vuosikerta 1942.

Toini-Inkeri Kaukonen: Raudun kansanpuvut ja naisten käsityöt. Raudun historia, s. 523-556. Pieksämäki 1965.

Toini-Inkeri Kaukonen: Suomalaiset kansanpuvut ja kansallispuvut. Porvoo 1985.

Annikki Lukkarinen: Karjalaisesta käspaikka-perinteestä. Itse tuon sanoiksi virkki II, s. 44-54.

Annikki Lukkarinen: Piirteitä Itä-Karjalan kirjontaperinteestä. Some features of the East Karelian embroidery tradition. Itse tuon sanoiksi virkki IV, s.11-20.

Pirkko Sallinen-Gimpl: Sakkolan puvuista ja tekstiileistä. Petäjärvi Sakkolan pitäjässä Karjalan kannaksella, s.123-129. Vammala 2004.

Pirkko Sallinen-Gimpl: Sakkolan ruokataloudesta. Petäjärvi Sakkolan pitäjässä Karjalan kannaksella, s.106-119. Vammala 2004.

Irja Seppänen-Pora: Apposkaalista mantsikkamöllöön. Karjalan kannaksen kansanruoka. Kolmas painos. Keuruu 1963. (Tähän painokseen otettu kuvia Virkki Käsityömuuseon esineistöstä)

SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tyyne-Kerttu Virkki: Äyrämöispuku - Sakkolassa ja Raudussa. Itse tuon sanoiksi virkki I, s. 22-26.

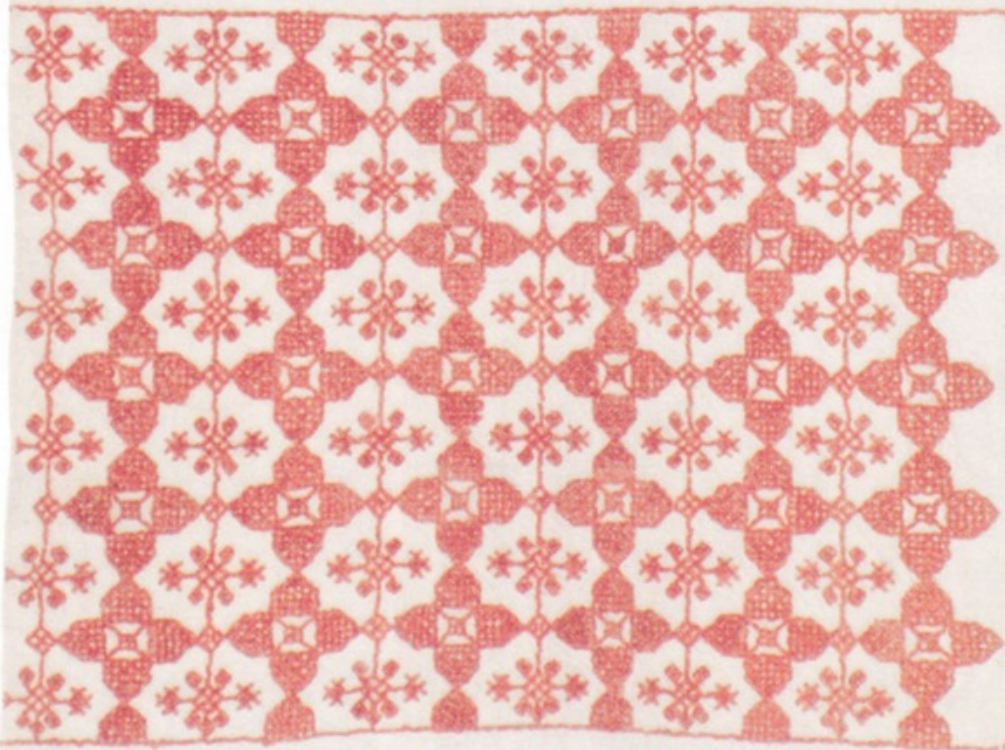
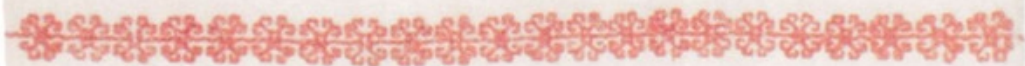
Tyyne-Kerttu Virkki: Sakkola-Raudun puku. Itse tuon sanoksi virkki I, s. 26-31.

Tyyne-Kerttu Virkki: Vanha Karjala elää kansanomaisissa esineissä. Itse tuon sanoiksi virkki I, s. 60.

Tyyne Vahter: Suomalaisia kansallispuvuja. Kuvia ja ohjeita käytäntöä varten. Porvoo 1950.

Annikki Lukkarinen

KÄSPAIKKOJA VIRKKI KÄSITYÖMUSEON KOKOELMISTA

Ortodoksisen karjalaisväestön esineistöön kuuluvat upeat, pitkät, molemmista päistään samalla tavoin koristetut liinat, käspaikat, tulivat meillä kantäväestön tietoisuuteen vasta viime sotien jälkeen, kun luovutettujen alueiden asukkaat toivat niitä mukanaan.

Tyyne-Kerttu Virkki, joka ns. jatkosodan aikana toimi Aunuksen siviiliväestön avuksi perustettujen työtupien tarkastajana, perehtyi paikallisen väestön jo osittain unohtumassa oleviin käsityön tuotteisiin. Hän sai niitä lahjoina sekä keräsi apulaisineen; usein jo loppuun kuluneita esineitä, joista kuitenkin vielä oli saatavissa kirjontamalleja.

Museokokoelmissa olevia käspaikkoja on ryhmitelty seuraavassa esittelyssä kirjontamenetelmien mukaisesti:

I ETUPISTOKIRJONTA

eli luotoksittain ompelu. Tämän menetelmän etuna on sen molemminpuolinen samanlaisuus, joka käyttöyhteyksissä oli tärkeää.

Ns. *keskukirjun* muodostaa kaunis tasapainoinen kukkakuviointi. Ylä- ja alafriisit ovat nekin kukkakoristeisia, mutta ilman lintuaihetta ei tätäkään käspaikkaa jätetty. Tämä lintu on riikinkukko *pava*, jollainen voi esiintyä pienenä *kukkilintuna* tai koko käspai-kan pään täyttävänä. Liinan valmistusaika lienee 1900-luvun alku. Se on lahjoitettu Tyyne-Kerttu Virkille 1943.

Katso kuva vas.

Lintuja on tässäkin sekä ala- että ylärivissä. Keskuskuvio on melko tavallinen käsipaikoissa. Sitä kirjojat nimittävät *präänikäksi*. Nimitys tulee venäjän sanasta *prjanik*, joka tarkoittaa piparkakua, mutta myös prenikkaa, kunniamerkkiä.

Liina on valmistettu Aunuksen Riipuskalassa 1910-luvulla.
Lahjoitus v. 1943.

Edellistä muistuttava on tämä v. 1942 Aunuksen työtuvalla valmistettu käsipaikka. Onkin mahdollista, että vanhaa on käytetty mallina. Liinan alareunaa koristaa kankaasta purettu hapsutus. Vanhoissa liinoissa ei yleensä ole reuna-koristeita. Myöhemmin on saatettu lisätä pitsi joko *koukkusella laaattu* tai pui-koilla *nieglottu*.

Tämä liina on saatu lahjoituksena v. 2000. Se on valmistettu Suomen Karjalassa, Värtsilässä, aikaisintaan v. 1920, ja kuuluu *evakkokärreissä* tuotuihin. Se näyttää olevan yksi muunnos tutkijoita askarruttaneesta aiheesta Jumalatar ja ratsastajat. Keskushahmo on muuttunut elämänpuuksi, ja hevoset ratsastajineen ovat isokokoisia lintuja.

Viron Inkeristä, Kullan kylästä on peräisin tämä käspaikka, jonka Tyyne-Kerttu Virkki on saanut lahjaksi v. 1935. Se on ollut jo silloin vanha. Inkeriläisille samoin kuin Tverin karjalaisille on ollut tyyppillistä useiden värien käyttö. Värikyyttä on vielä lisätty punaisella ja sinisellä ostokankaalla.

Tämä liina on saatu museoon lahjoitukseksi v. 2000. Lahjoittaja on ostanut sen Kajaanista 1920-luvulla. Se voi olla itärajan takaakin, sillä tuolloin siirtyi paljon ihmisiä sieltä Suomen puolelle. Toisaalta tämä sama malli on tuttu myös Raja-Karjalasta, Suojärveltä. Aiheena ovat elämänpuut. Keskimmäisen kuvion kolme ylöspäin suuntautuvaa elementtiä esittää Pyhää Kolminaisuutta. Alaspäin suuntautuvat oksat viittaavat *tuonilmaisii*n siirtyneihin suvun jäseniin.

II RISTIPISTOKIRJONTA

Tämä menetelmä ei ollut käspaikoissa kovin suosittu, siinä kun väistämättä syntyy selvästi erottuva nurja puoli. Ristipiston yhteydessä käytettiin usein kahta tai useampaakin väriä.

Luettelotiedon mukaan tämä liina on valmistettu Aunuksessa 1942. Olisiko siis työtuvalla tehty? – Kaunis geometrinen kasviaihe.

Koristeraita vanhan käspaikan päähän on tehty ristipistoin punaisella ja sinisellä langalla.

III REVINNÄISKIRJONTA

Aunuksessa revinnäiskirjonta näyttää olleen yleisesti käytetty käspaikoissa. Tällä menetelmällä saatiin molemmilta puoliltaan täysin samanlainen pitsimäinen tulos.

Vahvistamatonta ristikkopohjaista revinnäistä. Geometrinen aihe. Pykälöity reuna jatkaa samaa kuvioaihetta. Valmistusaika ehkä 1920-luku. Lahjoitus 1942.

Vahvistettupohjaista revinnäistä paula-
ja parsinpisto-in. Elämänpuuaihe.
Valmistettu Petroskoissa 1920-luvulla.
Lahjoitus 1942.

Koristelun pohjana vahvistettu ristiki-
kopohjainen revinnäinen. Liina saatu
lahjana Soutjärveltä 1943. Valmistus-
ajaksi on arveltu 1920-luku. Koristelus-
sa on käytetty leikekirjontaa ja useita
pistolajeja. Suurten käsityökeskusten
välityksellä levisi käsipaikkoihinkin
uusia malleja ja tekotapoja.

Upea juhlakäspaikka, ehkä häihin tarkoitettu. Saatu museoon lahjoituksena 2002. Lahjoittaja on ostanut sen kirpputorilta, eikä myyjä tiennyt alkuperää.

IV KETJUVIRKKAUS

Suuri määrä käspaikkoja on koristeltu ketjukirjonnalla, joko *koukkusella* virkaten tai ommellen. Tämä menetelmä on huomattavan joutuisa, mutta nurja puoli siinä erottuu selvästi.

Kiemurtelevat kukkaköynnösaiheet ovat ketjukirjonnann ominta aihetta. Virkatessa ei lankaa tarvitse välillä katkaista, kuten ommellessa. Nimikirjaimet olivat harvinaisia, mutta sopivat hyvin tähän malliin.

Kumakku-kangas on peitetty valkealla ketjuvirkkauksella. Pykäläreuna on kiinnitetty ikään kuin pitsiksi liinan päähän. Suurissa käsityökeskuksissa tehtiin tämäntapaisia liinoja myös osittain koneella.

V KUDOTTU KORISTELU

Aunuksessa samoin kuin Laatokan Karjalassa käspaikkoja koristeltiin paljon jo kangaspuissa, poimimalla.

Punapöimintaliina Aunuksesta 1900-luvun alusta. Ompelukirjonnasta tuttuun tapaan tässäkin on leveämpi *keskukirju* ja kapeat *podzorat*. Lahjoitus 1942.

Pitsipaiminta on ollut harvinaisempaa. Monesti sitä tehtiin punaisella langalla. Tässä kuitenkin pitsimäinen kuviointi näkyy hyvin.

VI VÄRIPAINANTA

Väripainantaa käytettiin Aunuksessa ehkä arkisempien käspaikkojen koriste-luna. Suomen Karjalassa sitä ei tiedetty käytetyn.

Amattimaisia painajia liikkui varsinkin vepsäläisalueella 1900-luvun alussa. Heillä oli mukanaan laatat ja värit. Näin emäntien kankaisiin saatiin nopeasti kukkoja, kukkia ja viininoksia.

KÄMPKAT
Kämpkat on vanha suomalainen kangas, jota on valmistettu Suomessa jo 1700-luvulta. Sen väritys on ollut punainen, ja se on ollut erittäin arvokas. Kämpkat on valmistettu kampaamalla, ja sen kuvio on ollut erilainen eri alueilla. Kämpkat on ollut erittäin suosittua, ja se on ollut erittäin arvokas. Kämpkat on ollut erittäin suosittua, ja se on ollut erittäin arvokas. Kämpkat on ollut erittäin suosittua, ja se on ollut erittäin arvokas.

Jarno Peltonen

VIRKKI KÄSITYÖMUSEON KOKOELMAT

Tyyne-Kerttu Virkki perusti 1977 Virkki Käsityömu-
seon ja seuraavana vuonna
Tyyne-Kerttu Virki -säätiön hoitamaan
ja ylläpitämään käsityömu-
seota, kartutta-
maan kokoelmia sekä elvyttämään ja yl-
läpitämään karjalaista perinnekulttuuria.

1977 perustetun Virkki Käsityömu-
seon kokoelmia hän on kuitenkin alka-
nut kerätä paljon aiemmin. Suurelta
osalta kokoelman perusta ja sisältö on
muotoutunut Virkin kulloistenkin työ-
tehtävien, toimintojen ja kiinnostuksen
pohjalta. Tämän lisäksi kokoelma on
myöhemmin karttunut ystävien ja tai-
teilijoitten lahjoituksin. Virkin elinai-
kana kokoelmaobjekteja oli jo lähes
3000. Kartunta on jatkunut sen jälkeen-
kin hänen luomiaan sisältöajatuksia
seuraten, lähinnä lahjoituksin.

Kokoelmien alku Aunuksessa

Keruun alkuvaiheet ajoittuvat Aunuk-
sen aikaan, jolloin Virkki toimi 1941-
1944 Aunuksen piirin työpupa- ja koti-
teollisuustarkastajana. Huolimatta sii-
tä, että kansannaisten keskuudessa käsi-
työtaito oli katoamassa, oli vielä paljon
koettavaa – uutta ja kiehtovaa. Tämä
kutsui ottamaan selvää, oppimaan, tal-
lentamaan ja opettamaan edelleen.
Näin hän on kertonut. Käspaikat, re-
vinnäiset, peitteet, matot, vaatetuksen
erikoispiirteet, ”kivijalkahameita” myö-
ten samoin nauhapitsitekniikkaa oleva
volothapitsi, herättivät kiinnostuksen
kirjontakoristelun ohella.

Kiinnostus valloitetun Itä-Karjalan
kulttuuriin oli suuri. Valtiovalta tuki pe-
rinteen kartoitusta. Tähän aktiviteettiin

Tyine-Kerttu Virkki otti osaa. Hän oli keräämässä Tyyni Vahterin johdolla käsityönäyttelyä, joka oli esillä Ateneumissa ja sitten kiersi eri puolilla maata. Näyttelyaineisto jouduttiin palauttamaan takaisin rauhan tultua.

Tyine-Kerttu Virkki kokosi pieni-muotoista Aunuksen käsityömuseota oman asuntonsa yhteyteen Aunuksessa. Hän keräsi runsaan kokoelman käspaikkoja, revinnäisiä ym. tekstiilitöitä kansannaisilta vaihtamalla niitä uuteen lakanakankaaseen. Tavoitteena oli saada näyttö ”tämän kansan värikylläisistä ja rikkaita käsityöistä, jotka ovat herättäneet ihastukseni ja tulevat varmaan monin tavoin rikastuttamaan kotoista, kansallista kotiteollisuuttamme.” – Tämä kokoelma muodostaa käsityömuseon perustan. Opettajana hän näki tällaisen kokoelman merkityksen tulevaisuudelle.

Lehtityöstä uusia ulottuvuuksia kokoelmiin

Toisena määrävänä tekijänä kokoelmien synnyssä oli Tyine-Kerttu Virkin toiminta Omin käsin – lehden päätoimittajana vuodesta 1944. Lehti oli keskittynyt käsityöhön, sen merkitykseen ja osuuteen kauniin arkipäivän luomisessa. Jälleenrakentamisen Suomessa usko uuteen parempaan huomiseen oli suuri. Omin käsin -lehti vahvisti tätä optimismia ja tarjosi lukijoilleen inspiroivia malleja, artikkeleita sisustamisesta ja kodikkuuden, kodin lämmön arvoista. Virkki loi laajan yhteistyöverkon aikansa taidekäsityöläisiin ja -valmistajiin. Taidekäsityön, sisustamisen ja juhlien koristeluiden esittelyt levisivät Suomen koteihin. Jotkut lehdessä esitetyistä teoksista päätyivät museokokoelmiin. Näin oli myös

jatkossa. Kokoelmissa on useiden tekstiilitaiteilijain töitä, kuten Helvi-Maria Askala-Pakkala, Kaija Mustakallio, Kirsti Ilvessalo, Mirja Vasama.

Vokki Oy:n mallistoa ja taidekäsityön tuotteita

Vokki Oy:n aikana 1947 lähtien 1970 saakka Tyyne-Kerttu Virkin oma mallisuunnittelu muodostaa myös oman kokonaisuutensa museokokoelmassa, samoin muu Vokki Oy:n jäämistö. Vokki galleriassa pidetyt näyttelyt kartuttivat myös kokoelmia 1990 saakka.

Matkustus ulkomaille alkoi yleistyä 1950-luvulta, erityisesti 1960-luvulta. Tyyne-Kerttu Virkki oli niitä etuoikeutettuja, joilla oli mahdollisuus matkustaa mm. Omin käsin -lehden toimesta tai omin varoin. Kokoelmiin kertyi käsityönäytteitä Islannista, Saksasta jne. Matka Meksikoon 1961 oli hänelle merkittävin. Toinen puhutteleva matka tapahtui Kyprokselle. Merkittävää esineistöä kertyi myös kotiin Merikannontie 3:een. Tämän kokonaisuuden hän halusi

si säilyttää erityisenä kotimuseona, jonka säätiö on sisällyttänyt toimintaansa.

Kokoelma alkoi saada museomaisen muotonsa 1970-luvulta alkaen Vokki-Virkki käsityömuseon tiloissa Merikannontielle. Tyyne-Kerttu Virkin ideoiden pohjalta sisustusarkkitehti Eino Kermisen suunnittelema karjalaisaunukselaisuutta jäljittelevä kalustus loi tilaan juhlaavaa lämmintä ilmettä. Miljöö antoi puitteet Aunuksen kokoelman esittelylle. Nimitys Virkki Käsityömuseo vakiintui. Täällä alkoivat myös erilaiset tapahtumat ja ohjelmat, ystävien piiri syveni. Käsityömuseo ei ollut vain esinekokoelma, vaan varsin modernisti myös oheistapahtumien paikka. Perinnejuhlat, esitelmät,

Leikkisorsa, Meksiko.

Kokoelmanäyttely Aunuksesta.

käsityöpäivät jne. Vokki Gallerian vaihtuvien näyttelyiden ohella kuuluivat tähän kokonaisuuteen. Tyyne-Kerttu Virkki keräsi myös kirjastoa, johon tallennettiin käsityöalaa ja karjalaan liittyviä julkaisuja. Oma lukunsa on Itse tuon sanoiksi virkki -kirjasarja, joka dokumentteineen ja artikkeleineen sivuaa syventävästi koko hänen elämäntyötään.

Myös ystävät alkoivat kartuttaa museokokoelmaan – erityisesti sen perustamisen jälkeen. Näin kokoelmat laajenivat kansatieteelliseen suuntaan, käyttö- ja koriste-esineistöön, johon ei sisällynyt välttämättä taideteollista suunnittelua tai taidekäsityötä. Museokokoel-

mien hoito vaati paljon. Työapua antoivat vapaaehtoiset avustajat. Kokoelmien luettelointi alkoi. Erillisiä varastotiloja ei ollut

Tilat eivät olleet muutenkaan ihan teolliset. Kunto ei ollut paras mahdollinen ja irtisanomisen uhkakin leijui päällä. Tyyne-Kerttu Virkki etsi uusia tiloja Helsingin kaupungilta, myös äskettäin perustetusta Taideteollisuusmuuseosta. 1990-luvun puolivälissä etsintä päättyi Karjalataloon, josta melko edullisesti löytyivät nykyiset tilat. Tyyne-Kerttu Virkki ehti nauttia uusista tiloista, järjestää näyttelyitä ja tilaisuuksia. Näkyvänä kokonaisuutena oli Aunuksen nurkkaus, mutta muuten museotilan täyttivät näyttelyrakenteet, huonekalut, yleisöpenkit jne. Se oli pakahduttavan täynnä koska esille haluttiin mahdollisimman paljon kokoelmia.

Tyyne-Kerttu Virkin poismenon jälkeen säätiö jatkoi vapaaehtoisten avustajien avulla, mutta sai myös työllistämistuella mahdollisuuden palkata määräraikaista aputyövoimaa. Kokoelma tar-

kistettiin – uusien kokoelmapoliittisin periaattein. Kertyneestä esineistöstä poistettiin kaikkein huonokuntoisimmat, sekä esineistö, jolla ei ollut suoranaista merkitystä tai kokonaisuuteen nähden täydentävää arvoa. Tämä selkiytti kokoelmaa.

Museoviraston avustuksella käynnistettiin kokoelmien digitointi v. 2000. Hankittiin tietokone ja digitaalinen kamera. Johdonmukaisesti edenneen työn

Jarno Peltonen

tuloksena kaikki yli 3000 objektia on tietovarantona digitaalisesti tallennettu. Kartunta on jatkunut, mutta rajoitettusti. Eräänä kiintoisana kokonaisuutena on evakkoperinteen tekstiilit, joita on koottu FT Pirkko Sallinen-Gimpln toimesta. Tilan puute, henkilö- ja taloudellisten resurssien puute ovat esteenä.

Perinnetapahtumat, erityisesti karjalaiseen kulttuuriin liittyvät esitelmät, käsityöpäivät jatkuvat (FT Pirkko Sallinen-Gimpln johdolla), gallerian näyttelytilaa luovutetaan korvauksesta tai ilman alan ammattilaisille. Museolla on käytössä näyttelytilaa n. 60 neliötä, joka jaetaan Virkki Gallerian kanssa, kaksi erotettua varastotilaa, yht. 20 neliötä sekä työtila, kirjastohuone n. 10 neliötä.

Kokoelman voi katsoa olevan relevantti täydentäjä olemassa oleviin muihin kokoelmiin – Aunuksen kokoelma on merkityksellisin – samoin karjalaisuuteen liittyen, Omin käsin -lehden artikkeleihin, käsityömallistojen laatimiseen, käsityön tutkimiseen sekä kansainväliseen kulttuurien tuntemukseen.

Jarno Peltonen

PITKIÄ PELLAVIA!

Tyyne-Kerttu Virkki –säätien käsityö museo selvitti nykyistä pellavan käyttöä tekstiilitaiteen materiaalina kokoamalla vuonna 2003 ”Eläköön pellava” –näyttelyn, joka oli esillä opetusministeriön tuella Izmirin taidemuseossa Turkissa ja Marmaran yliopistossa Istanbulissa sekä myöhemmin Sofian taideakatemiassa Bulgariassa. Esillä oli lähes 20 Suomen johtavan tekstiilitaiteilijan uniikkeja teoksia ja piensarjat tuotantoa.

Suomen kansanperinne kertoo, että laskiaismässä ennustettiin tulevan kesän pellavan kasvua – katsottiin kuinka pitkälle kelkka liukui ja huudettiin: ”Pitkiä pellavia!” Naiset pitivät laskiaistiistain hiuksiaan hajallaan, jotta pellavista tulisi puhtaita ja kuituisia. Pellava elää edelleen monessa muodossa.

Pellava (*Linum usitatissimum*) on vaatimaton jättiläinen, monipuolinen ja ekologinen kasvi, joka voidaan hyödyntää varresta siemeniin. Siitä voidaan valmistaa paitsi kangasta myös lääkkeitä, öljyä, rakennusten lämpö- ja äänieris-

teitä, kuitulevyjä, suodattimia, pakkauksia ja geotekstiilejä. Sitä käytetään jopa lujittamaan muovia ja betonia.

Pellavan viljely on tullut kannattavaksi myös EU:n maksamien tukien vuoksi. Peltoala säilyy tuotantokykyisenä samalla, kun elintarvikkeiden ylituotantoa vähennetään Euroopan alueella. Pellavalle ei ole vielä asetettu maakohtaisia kiintiöitä, joten Suomi voi turvata tuotantonsa mahdollisuudet. Näin kertoo Hämeen ammattikorkeakoulun yliopettaja Markku Kuivalahti nettisivustollaan pellavan historiasta, käytös-

tä ja mahdollisuuksista myös kansantaloudessa. Sivuilta selviävät myös niin pellavan viljely, korjuu kuin sen perinteinen monivaiheinen käsittely: liottaminen, rohkaaminen, loukuttaminen, lihtaaminen, häkilöinti, kehrääminen ja kankaaksi kutominen.

Ikivanha ja arvostettu pellava

Pellava on vanha kuitu ja ravintokasvi; se tunnettiin jo runsas 5000 vuotta sitten. Siitä on valmistettu kankaita, käärinliinoja, purjeita sekä lääkkeitä. Pellavasta on Raamatussa useita mainintoja. Lähi-idästä pellava levisi kreikkalaisten ja roomalaisten valloittajien mukana pohjoisemmaksi. Se yleistyi Euroopassa keskiajalla, jolloin kankurit muodostivat merkittävän ammattikunnan. Belgia, Hollanti, Pohjois-Ranska ja Irlanti olivat keskiajalla tunnettuja pellavastaan.

Kuitupellavaa viljellään nykyään suuressa mitassa vain Euroopassa. Öljypellavaa tuotetaan muualla. Pohjoismaissa vanhimmat merkit pellavanviljelystä ovat 200-luvulta, mutta kankaat

yleistyivät 600-luvulla. Suomessa varmoja merkkejä pellavan viljelyn laajuudesta on 1500-luvulta lähtien. Pellavaa käytettiin myös veronmaksuvälineenä.

Suomessa pellavan viljelyn kukoistusaika alkoi 1700-luvulla, jolloin siitä tuli arvokas vientitavara. Talonpoikia kannusti viljelyyn muun muassa Suomen Talousseura. Pellavanviljelyn keskuksia syntyi Hämeeseen. Tunnettuja pellavapitäjiä olivat esim. Hauho, Kuhmoinen, Lammi, Orivesi, Padasjoki ja Längelmäki. Tampereella 1856 perustettu pellavatehdas osti kotimaista raakaainetta, jalosti viljelijöiden pellavat tuotteiksi, langoiksi ja kankaiksi. Vielä vuonna 1950 Tampella sai lähes kaiken pellavaraaka-aineen kotimaasta.

Pellavasta valmistettiin teollisesti sekä näyttäviä hohtavia pöytäliinoja että paksuja imukykyisiä saunatekstiilejä. Se oli mukana, kun mallistoja uusittiin toisen maailmansodan jälkeen tekstiilitaiteilijoiden johdolla. Pellavaiset tekstiilit saavuttivat kansainvälistä arvostusta Suomen muotoilun esittäyty-

Pöytäliina, Rosé, pellava,
suunn. Raija Jokinen, Jokipiin pellava

mississä. Tampellan tuotanto ja taiteilija Dora Jungin mallit herättivät huomiota Milanon Triennaalien näyttelyissä. Palkintoja toivat mm. pöytäliinat ”Viivaleikki” ja ”Sata ruusua”.

Kiinnostus pellavaan laimeni vähitellen uusien tekstiilien yleistyessä, ja kutomateollisuuden muuttuessa mallistoja lopetettiin. Kiinnostus pellavaan virisi kuitenkin uudelleen mm. ekologisen ajattelun myötä, ja 1970-luvulla sen arvostus alkoi jälleen vahvistua.

Pellava tekstiilitaiteessa

Pellavanäyttely välitti laajan kuvan tämän päivän tekstiilitaiteesta. Sen teemaa

pidettiin ajankohtaisena nimenomaan vanhan materiaalin elvyttämisen ja käytönnoton johdosta. Samoin pellavan uudet käyttömuodot ja innovatiiviset sovellutukset kiinnostivat. Taiteilijoille pellava on materiaali, jolla on yhtymäkohtia suomalaiseseen luontoon ja perinteisen käsityön edustamiin arvoihin. Helsingiläinen tekstiilitaiteilija Tiina Karhu on todennut: ”Nuorena opiskelijana pellava merkitsi minulle traditioita ja arvoja, jotka ehdottomasti halusin tuhota. Vuosien jälkeen tutustuin pellavaan töitteni välityksellä. Pellava on kaksitehoinen – toisaalta se voi olla urbaani, toisaalta maalainen. Sitä voidaan kutoa, mutta sille voidaan painaa. Olen opinut arvostamaan sen pitkää historiaa.”

Pellava voi olla taiteilijalle linkki oman maan historiaan. Taiteilijoita innostavat myös materiaalin sävyt ja rakenteet. Materiaalin hienostunut hohto antaa mahdollisuuden valmistaa siitä ylellisiä tuotteita juhlaan, mutta yhtä lailla siitä voidaan tehdä myös arkinen käyttöesine.

Pellavaa tutkitaan

Pellava alkoi 1990-luvulla kiinnostaa tutkimusta, kolutusta ja tuotekehittelyä. Euroopan Unionin Raphael-ohjelmassa tuettiin 1998-1999 Pellava netissä -hanketta, jossa kartoitettiin ja vertailtiin eurooppalaisia pellavaisten pöytätekstiilien malleja ja luotiin verkostoja osanottajien välille. Suomen lisäksi mukana olivat Ruotsi, Italia ja Slovenia. Tavoitteena oli myös julkaista kansalliset tekstiilikokoelmat sekä hyödyntää tuloksia ja syntyneitä kontakteja opetuksessa ja uusien mallien suunnittelussa.

Osana projektia järjestettiin seminaari ja näyttely, tulokset koottiin ja julkaisuksi *Linen on Net* (1998). Projektia koordinoi Hämeen ammattikorkeakoulun Wetterhoffin opisto ja yhtenä tahona mm. Suomen käsityö museo. Taideteollisen korkeakoulun EU-rahoitteinen Louhi-projekti elvytti pellavan käyttöä piensarjatuotannossa luomalla

ajankohtaisia malleja. Projektissa oli mukana useita yrityksiä. Merkittävä osuus pellavan suosion lisääntymisessä oli kotimaisilla pellavalankojen tuottajilla, mikkeliiläisellä Raijan Aitta Oy:llä ja lahtelaisella Vuorelma Oy:llä.

Perinteistä pellavakudontaa Suomessa harjoittavat 1920 perustettu Jokipiin Pellava Oy ja 1973 perustettu Lapuan Kankurit Oy, joiden tuotannossa on tekstiilisuunnittelun lisäksi ollut

merkitystä tuotekehittämismisellä. Jokipiin Pellava käyttää raaka-aineena pellavalankaa (Nord Lin-pellava). Sitä kasvatetaan ja jalostetaan Suomessa, jossa pellavanviljely alkoi uudelleen 1990-luvulla. Suomen suurimmat kuitupellavan viljely-

alat ovat juuri Pohjanmaalla. Lapuan kankurit on Jacquard-kutomona, joka ensimmäisenä kutomona Suomessa saanut eurooppalaisen Masters of Linen -tunnustuksen tuotteidensa laadusta.

Sarvet
taidetekstiili, Aino Kajaniemi 2004

Jokipiin Pellavan suunnittelijoita ovat Anu Saari, Raija Jokinen, Jukka Rintala, Ristomatti Ratia ja Hilikka Laurila. Lapuan Kankureilla suunnittelijoina toimivat Sari Myöhänen ja Marja Rautiainen. Kummankin yrityksen mallistossa on oma osansa näyttävillä kattaustekstiileillä. Niiden ilme on hienostunut ja ylellinen yltäen 1950-luvulla luotuun laatuun.

Suomalaiset yritykset ovat lähteneet valloittamaan pellavalle kansainvälisiä markkinoita. Johanna Gullichsen Oy tuottaa täyspellavasta kudottuja kylpy- ja kodintekstiilejä ja pellava- ja puuvillasekoitteista kodintekstiilejä, ja sillä on myymälät Helsingissä ja Pariisissa. Se on tunnettu geometrisista, perinteen pohjalta kehitellyistä kudontamalleistaan. Marimekon painokankaissa pellava on pitänyt pintansa puuvillan ja satiinin ohella. Pellavalle painettuja herkäsävyisiä malleja on suunnitellut Fujiwo Ishimoto.

Pellavaa on arvostettu myös vaateuksessa. Laadukas pellava, silkin tai

kashmirvillan rinnalla, on edelleen hintava investointi, mutta säilyttää arvonsa vuodesta toiseen.

Pellavaa viljelyyn

Merkittävä tutkimukseen perustuva yhteistyöhanke on Agrokuituverkosto, jonka tavoitteena on tuoda pellava laajempaan viljelyyn ja yhä monipuolisemmin kuluttajan saataville. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian, Länsi-Uusimaan hanke sai rahoitusta kansallisesta ALMA-ohjelmasta vuosiksi 2002 -2005. Mukana lisäksi mm. JAKK, Jalasjärven aikuis-koulutuskeskus luonnonkuitujen tuotekehitysyksiköllään.

Rakentamisessa ovat yleistymässä pellavasta tehdyt ekologiset eristeet, jotka vähentävät energian kulutusta ja parantavat sisäilman laatua eli edistävät rakennuksen hengittävyttä.

ELÄKÖÖN PELLAVA – LONG LIVE LINEN!

Julkaistu Hiidenkivessä 5/2007

Virkki Käsityömu- seon kehittäminen ja toiminta 1996-2007

1996 Merikannontieltä Karjalataloon, Galleria-tilan hankinta

1996 oli Virkki Käsityömu-
seon ensimmäinen
täysi toimintavuosi Karjalatalossa, jossa oli
uudet museotilat ja lisäksi pieni kirjasto-arkis-
totila, joka toimi myös sosiaalitalana.

29.II. 1996 säätiö osti 80 neliöm. huoneis-
ton Mechelinink. 28 b A 3 Virkki Käsityömu-
seon Galleriaksi. Näyttelytoiminta gallerias-
sa alkoi vuoden 1997 aikana.

1997 oli Tyyne-Kerttu Virkin 90-vuotisjuhlavuosi.

Kertun päivää vietettiin 17.3. kansallisooppe-
ran Almi-salin lämpiössä musiikkipitoisen
ohjelman merkeissä.

Tyyne-Kerttu Virkin syntymäpäiväjuhla
oli 5.6.Töölön torpassa aurinkoisen sään suo-
siessa. Lukuisat järjestöt ja yhteisöt sekä laaja
ystäväjoukko juhli 90 vuotiasta. Tilaisuutta

kunnioittivat läsnäolollaan myös tasavallan
presidentti Martti Ahtisaari ja rouva Eeva Ah-
tisaari. Toimittaja Mauri Muttonen haastatte-
li päivänsankaria radion suorassa lähetyksessä.
Tilaisuudessa julkistettiin Elettyä Elämää,
Tyyne-Kerttu Virkki 90-vuotta juhlakirja.

1997-1999 Tyyne-Kerttu Virkki –säätiö kahdessa toimipisteessä

Karjalatalon tiloissa toimiva Virkki Käsityömu-
seo esitteli kokoelmia ja oli perinnetapahtu-
mien pitopaikka ja Virkki Käsityömu-
seon Galleria Mechelininkadulla esitteli käsityönäytte-
lyitä sekä Tyyne-Kerttu Virkin elämäntyötä.

Kokoelmien kunnostusta ja luettelointia
tehtiin 1997 alkaen Helsingin Kaupunginmu-
seon/ maakuntamuseon tutkija Irma Savolai-
sen valvonnassa paitsi museotyöntekijöiden
toimesta myös talkootyönä. Konservoinneis-
ta oltiin yhteistyössä Pohjois-Karjalan mu-

seon kanssa. Tyyne-Kerttu Virkin kotimuseon inventointi tarkistettiin. Säätiön toimintaa arvioitiin uudelleen ja Virkki Käsityömuuseon Gallerian toiminta lopetettiin 15.12.1999.

2000 Virkki- Käsityömuuseo uudistuu

Virkki Käsityömuuseon uudelleen avaaminen 17.3. 2000 oli vuoden päätaphtuma. Museo oli ollut suljettuna alkuvuoden kunnostuksen ajan. Jarno Peltosen johdolla kokoelmat samoin arkisto ja kirjasto olivat perusteellisen järjestelyn kohteena. Esinekokoelmat ja luettelointi tarkistettiin. Samoin arkistokokoelma lajiteltiin hakusanoittain. Työtä tehtiin Maijukka Paulaharjun vetämänä, joka vastasi tekstiilien järjestämisestä. Siihen osallistivat henkilökunta ja talkootyönä Talvikki Lausala ja Leila Peiponen. Arkiston järjestämisestä vastasi Pekka Krankka. Kirjaston järjesti Ilkka Hämäläinen.

Museotila jaettiin perusnäyttelyyn, joka havainnollistaa Aunuksen työtupatoimintaa sodan aikana ja esittelee Aunuksen kokoelmaa. Teksti- ja kuvataulut suunnitteli julkaisutaiteilija Tyko Elo. Suurempi näyttelytila oli tarkoitettu vaihtuvien näyttelyiden tilaksi, jossa jatkettiin galleriatoimintaa.

Käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkki oli sairastunut vakavasti ja joutunut pysyvästi sairaalahoitoon 1999. Hän kuoli 20.11. 2000 ja hautajaistilaisuus oli TempPELLIAUKION kirkossa 15.12.2000. Lähes sata ystävää oli häntä saattamassa, mukana Virkki Käsityömuuseon suojelija rouva Eeva Ahtisaari ja presidentti Martti Ahtisaari.

Pentti Simojoki siunasi Tyyne-Kerttu Virkin.

2001 Tyyne-Kerttu Virkin muistovuosi
Säätiö järjesti erilaisia tilaisuuksia Tyyne-kerttu Virkin muiston kunnioittamiseksi. Karjalaisen perinteen mukaiset ”kuusviikkokset” oli 4.2.2001. Hänen muistonsa kunnioittamiseksi lahjoitetut varat sijoitettiin omakatteiseksi stipendirahtastoksi.

Jarno Peltosen aloitteesta pidettiin seminaari teemalla Käsityö luovuuden kehittäjänä 20.11. 2001 Tieteiden talossa. Seminaari päätet-

tiin vakiinnuttaa vuotuiseksi tapahtumaksi.

Kansainvälisyys oli merkittävä teema toimintavuonna 2001: Slovakian kulttuurivaihdon merkeissä järjestettiin Eläköön pellava-näyttely Bratislavassa. Tämä liittyi pellava-projektiin, joka oli Hämeen ammattikorkeakoulun Wetterhoffin yksikön koordinoima ja oli saanut tukea EU:n Rafael-kulttuuriperintöohjelmasta.

Malmitalossa järjestettiin maahanmuuttajien käsityönäyttely.

Käsityömuseon ystävien toiminta käynnistyi puheenjohtajana Raili Malmberg. Tekstiilipettaja-lehti ja Suuri Käsityölehti levittivät tietoa Virkki Käsityömuseosta artikkeleillaan. Virkki Käsityömuseon esitteen painatusta tukivat Suuri Käsityölehti sekä Karjala-lehti.

2002–2003 Kotimuseo, tiedotus, kokoelmien digitaalinen luettelo

Tyyne-Kerttu Virkin asuntoa kunnostettiin kotimuseoksi. Myös säätiön omistamia muita asuntoja kunnostettiin. Varsinaisessa toiminnassa panostettiin tiedotukseen: alan koululle, taidekäsityöläisille ja tekstiilin opettajille sekä julkiselle sanalle alettiin lähettää tiedotteita tapahtumista. Myös Karjalatalon galleriatilaa

markkinoitiin näyttelytilana.

Kokoelmien luettelointia ja ATK:lle viemistä jatkettiin Helsingin kaupunginmuseon ohjauksessa ja Museoviraston avustuksella. FK Karim Peltonen toteutti luettelointiohjelman ja kuvaohjelmasta vastasi Juha Muje.

Sini Järvinen teki Helsingin yliopistossa Käsityötieteessä pro gradu tutkielman Muistojen tekstiilit. Säätiö antoi hänelle tunnustuksena stipendin. Tutkimus perustui karjalaisten käyttötekstiilien keruun pohjalta saatuun aineistoon. Keruu käynnistyi 2000 ja sen vetäjänä toimi Pirkko Sallinen-Gimpl apunaan Jarno Peltonen. Ensivaiheessa kerättiin tekstiilejä, joka tuotti n.150 kpl, toinen vaihe oli teemalla ”Tekstiilit ja niiden tarinat talteen”.

2003 jatkettiin Tyyne-Kerttu Virkin kotimuseon sekä muiden huoneistojen kunnostusta, viime mainittujen osalta kunnostustyöt saatiin päätökseen. Toista vastasivat Kaisa Böök ja Jarno Peltonen. Arkkitehti Netta Böök teki laajan inventaariokertomuksen. Lahjoituksena saatiin kaksi Tyyne-Kerttu Virkin suunnittelemaa ja Vokki OY:n kutomaa ryijymattoa, joista toinen on sijoitettu olohuoneeseen.

5.6. ja 8.11. järjestettiin esittelykäynnit Tyyne-Kerttu Virkin kotiin.

2004 Virkin kotimuseo avataan

Säätiö osallistui laskiaistaapahtumaan kulttuurikeskus Caisassa. Kokoelmien pohjalta laadittiin uusi perusnäyttely teemalla Käsityön rikkautta. Tyne-Kerttu Virkin kotimuseo avattiin 29.9. kutsuvieraille alkuperäiseen 50-60-lukujen asuun palautettuna. Tilaisuuden kunniavieraana oli rouva Eeva Ahtisaari. Sittemmin kotia on esitelty lukuisille pienryhmille ja yleisön käyttöön valmistettiin huonekohtaiset esitteet.

Tyne-Kerttu Virkki -säätiö hyväksyttiin kansainväliseen ETN –European Textile Network – yhdistykseen.

2005 yhteistyö Karjalan Liiton kanssa ja kansainvälisyys vahvistuvat

Osallistuttiin Karjalan Liiton ”Errämp esi-ne” – suunnittelukilpailun tuomaristoon. Lisäksi perinnetilaisuuksia sekä näyttelyitä on järjestetty yhteistyössä Karjalan Liiton kanssa mm. Marit – Luonnonkansa näyttely sekä Kansallispuvun 120-vuotisjuhla.

Virkki Käsityömuuseon pitkän aikavälin toimintasuunnitelmaa on hahmoteltu hallituksessa. Kokoelmien tietovaranto on siirretty suurimmaksi osaksi digitaaliseen tallennukseen. Kokoelmassa on n. 3000 objektia, jotka pyritään saattamaan kokoelmätietokantana saavutettavaksi ns. virtuaalimuseona. Hankkeen toteuttaa AEL:n kanssa solmittuna oppisopimustyönä Taina Luoma.

Säätiö on osallistunut kansainväliseen kulttuurivaihtoon. Turkin Izmirissä ja Istanbulissa järjestettiin tekstiilinäyttely, johon tuustui n.6000 henkeä. Vuoden alussa uudistetussa peruskokoelman näyttelyssä on teemalla Kirjontaa ja koruompelua esillä käspaikoja, pöytäliinoja, monogrammeja sekä erilaisia kirjontamalleja Suomesta ja muualta.

Kuva Karjalan ikoneita näyttelystä 2000/2001 vuosien vaihteessa.

2006 kokoelmien tietovarannon digitointi ja Virkin kotimuseo herättää kiinnostusta

Kokoelmien siirtoa digitaaliseen tallennukseen jatkettiin ja niiden käyttöä tutkimuksessa ja alan opetuksessa edistettiin. n. 3000 esineen lisäksi museolla on käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkin toimintaan liittyvä arkistomateriaali ja kuva-arkisto. Kokoelmaa täydennetään rajoitetusti.

Opetusministeriön tuella on valmistettu Pellavanäyttely Sofian Taideakatemiaan Bulgariaan, siihen tutustui n.2000 katsojaa.

Tyyne-Kerttu Virkin kotimuseo on kiinnostanut yleisöä ja tiedotusvälineitä. Se toimii esteettisesti laadukkaana esimerkkinä 50-luvun alun suomalaisesta sisustustaiteesta. Tietokirja Suomen Antiikkiesineet os. IV (Modernismi) WSOY/WG 2006 julkaisi Katja Hagelstamin kuvasarjan Virkin kodin sisustuksista. Se esiteltiin myös Helsingin Sanomissa 20.10.06 Kotimuseot -sarjassa toimittajana Raija Forsström. Se on esitelty myös Glorian Antiikki -lehdessä, samoin Kotiliedessä 24/2007 ja Hiidenkivi -lehdessä 3/2007.

Säätiöllä on omat kotisivut osoitteessa www.kolumbus.fi/virkki-museum. Sähköistä viestintää on tehostettu, Karjala-lehti on näyttävimminkin julkaissut tiedotteita.

2007 Juhlavuosi

Tyyne-Kerttu Virkki 100 vuotta

Tyyne-Kerttu Virkin syntymästä tuli 2007 kuluneeksi 100 vuotta.

Juhlavuoden toiminnassa oli keskeisellä tilalla Tyyne-Kerttu Virkin elämäntyötä valottavat näyttelyt, seminaarit ym. tilaisuudet. Juhlavuoden tunnuksen suunnitteli Taina Luoma ja tunnuksen pohjalta tehtiin postimerkki, jonka painos oli 500 kpl. Muistelutilaisuuksia pidettiin Kertunpäivänä 17.3. sekä syntymäpäivänä 5.6. Muistelijoina olivat Tyyne-Kerttu Virkin pitkäaikaiset ystävät ja sukulaiset. Päätapahetki oli juhlaseminaari, jonka avasi museon suojelija rouva Eeva Ahtisaari. Seminaarin pohjalta julkaistaan juhlaKirja.

Henkilöstö

Pisimpään museon työntekijänä on toiminut tekstiilitaiteilija Vuokko Kuhalampi. Hän oli museoassistenttina ja gallerianhoitajana

16.10.1996-15.12. 1999, jolloin siirtyi osa-aika-eläkkeelle, mutta toimi vielä vuoden tunti-työntekijänä museon palveluksessa.

Viikonloppuisin ja tunti-työntekijänä on toiminut taiteiden maist. keramiikkataiteilija Janne Lappalainen. Pirkko Sallinen-Gimpl on toiminut tarvittaessa gallerianhoitajan sijaisena.

Työntekijöinä ovat toimineet joko työllistettyinä tai projektitoissa: museoavustaja FK Saira Linnahalme, museoassistentti Eila Keski-Rahkonen, työharjoittelijat Anna Ali-Matila ja Julia Khalil, toimistos sihteeri Lea Pippuri, projektiaavustaja Pekka Krankka, projektisihteeri Sarno Ojell, Ilkka Hämäläinen, projektisihteeri Juha Taka, projektisihteeri Susan Niskanen, HuK Mari Leppänen, Sanna Telki, Satu Närhi, Pia Ruuskanen, Taina Luoma, museoassistentti Ritva Gurkan.

Säätiön hallituksen jäsenet sekä museon ystävät ovat tehneet myös talkootyötä. Museotoimintaa on valvonut ja siitä vastannut hallituksen puheenjohtaja Jarno Peltonen ja varapuheenjohtaja Pirkko Sallinen-Gimpl on vastannut perinne toiminnasta ja Kaisa Böök kiinteistöistä.

Apurahat ja lahjoitukset

Tyyne-Kerttu Virkin 90-vuotispäivän onnitte-lulahjoitukset sekä muistorahasto.

Museon toimintaa ovat avustaneet mm. Museovirasto, Kalevala Korun Kulttuurisäätiö. Karjalasäätiö on tukenut kokoelmien järjestämistä. Tukea on saatu Suomen kulttuurirahastolta, Suoja -säätiöltä. Opetusministeriö on antanut tukea projekteihin ja kansainväliseen toimintaan sekä maahanmuuttajien käsityönäytelyyn, tekstiilinäyttelyyn Turkissa ja Bulgariassa. Karjalaisen kulttuurin luentosarjoja on vuosittain avustanut Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta. Merkittävä on ollut myös kaupungin työllistämistuki, jota on saatu henkilöstön palkkaukseen. Suomen kulttuurirahasto / Aino Hausmannin rahasto on tukenut juhlaseminaarin järjestämistä.

Perinnetapahtumat

Vuosittain on pyritty jatkamaan Tyyne-Kerttu Virkin ajatusten mukaisia perinnetapahtumia. Esimerkinomaisesti vuoden 1996 perinnetilaisuudet:

- Kuusenkaristajaiset 5.1. Ohjelmassa mm. Marjatta Maasalo, laulu, leikkejä lasten kanssa, kuusen koristeiden talteenotto,

kuusen poisvienti Väinö Purje.

- Leikkivää laskiaista 17.2. Ohjelmassa mm. Pirkko Sallinen-Gimpl esitelmä, Reino Söder kertoi Sakkolan laskiaisesta
- Virpojaiset 23.3. Virpovitsojen tekotalkoot viikkoa ennen. Tilaisuuteen saapuvat vieraat virvottiin perinteiseen tapaan, ja he saivat virpovitsan mukaansa.
- Karjalatalolla keväinen muotinäytös: Tetti Sirenin keväisiä, yksilöllisiä juhla-asuja. Eestiläisten näyttelyssä mm. Manni Varepin, Hille Karmin, Eva Kildemaan, Tiina Hansenin ym. lahjoittamia koruja, tekstiilejä sekä arkitehti korutaiteilija Jaan Pärnin koruja (näyttely ollut myös Malmössä ja Saksassa).
- Nimipäiväperinne ja Kivennavan markkinat 21.9. Musiikkia Hilpi Leino-Kantola. Konsultti Väinö Purje lausui Aale Tynnin Kaarisilta-runon.
- Sana ja sävel 26.10. Professori, säveltäjä, urkuri Armas Maasalon 140-vuotismuistojuhla.
- Kuusenkoristajaiset Tyyne-Kerttu Virkki ja Vuokko Kuhalampi jakoivat kuusenkoristeet, punaiset sydämet mietelauseineen yleisölle. Muisteltiin joulunviettoa eri puolilla Suomea. Laulettiin Marjatta Maasalo-Ahlqvistin säestyksellä ja lopuksi Hoosianna.

Muita vuotuisia perinnetapahtumia

Tyyne-Kerttu Virkki järjesti laajalle ystäväpiirilleen vuosittain myös omia merkkipäiväjuhliin: 17.3. juhlittiin Kertun päivää, 15.9. Tynnen päivää ja 5.6. vietettiin syntymäpäivää. Juhlissa oli runsaasti ohjelmaa ja tarjoilua. Nimipäivien yhteydessä käsiteltiin myös nimipäiväperinnettä meillä ja muualla.

Virkki Käsityömuuseon käsityöpäivät, jolloin oli ohjausta ja työnäytöksiä 28.2. Kalevalapäiväna avoimet ovet .

Joulunäyttelyn yhteydessä oli myös lahjamyyntiä. Virkki Käsityömuuseon galleriassa pidettiin joulumyyjäistapahtuma taiteilijoille, myös Karjalatalon galleriassa on vuosittain joulumyyjäiset tai joulubasaari.

Näyttelyitä 1996-2007

Virkki Käsityö museo, Karjalatalo

1996, pienimuotoisia näyttelyitä mm.

teemoilla:

Sukujuuret: Virkki - Juholaiset - Meloni-
Inkinen

Nyplätyt pitsit

Jaani Permin koruja

Nukkenäyttely (kesänäyttely)

Heimorikkautta: Eesti, Aunus ja
Tverin-Karjala

Armas Maasalo, 140 vuotta syntymästä
-muistonäyttely ja Joulunäyttely

1997, Marimekot

Eesti ja Meksiko

Maire Mikkolan puvut muistonäyttely

Sakkolan porsaas ja sata muuta maailmalta,
näyttely Toimittaja Mauri Muttosen
kokoelmista 16.II.1997-15.I.1998

Villa ja lampaankasvatus, näytteillä
villatuotteita.

2000 Virkki Käsityö museon uudistuneissa
tiloissa järjestettiin näyttelyitä mm.:

Lahjoituksia kokoelmiin 1999. Merkittävin
oli tohtorinna Marjatta Kallion perikun-
nalta saatu kodin tekstiilit 1800-luvun lo-
pusta 1900-luvun alkuun.

Käsityöläisten yhteisnäyttely 3.5.-28.5. Hele-

na Vienola, Kiikoinen, sarvi/luutuotteet
sekä perhosidontatuotteet; Tarja Pohjan-
piiri, Pomarkku, nypläys, kirjonta ja neu-
leet; Kati Kunnas-Holmström, Pori, kide-
lasitteet, kristallilasitteet

Things have changed – Jaana Jemisen
tekstiilejä

Karjalan ikoneita. Työryhmässä
arkkimandriitta Arseni ja Jarno Peltonen
28 ikonia Valamo-säätiön kokoelmista.

Näyttely oli esillä 2001 vuoden alkuun.

2001 Tyyne-Kerttu Virkin muistonäyttely,
osa I

Ommellut ikonit, Seija Raitasen
tekstiilitalidetta

Posliinimaalari Ole Lindgrenin
muistonäyttely

Käsityö museon helmiä – käspaikkojen
erikoisnäyttely

”Artefakti”, Kirsi Fredriksson

2002 Tämän päivän pellavat, Painoakat,
Confiture Printing Studio Oy, Bella
Nordqvist ja Minna Sakki, Hyvinkää

2003 Pitsiä Raumalta

Käden taitoja

Puun monet muodot koristeveistäjä
Tero Hulkkonen, Lappeenranta

- Kesän katetut pöydät mm. Jaana Uschanoff;
keramiikka
- Käsityötä pohjoisesta, Osuuskunta
Mustakuun tuotantoa, Rovaniemi
- Käsityön kirjoja
- Missä häikä luuraa, nukkeja
museon kokoelmista
- Evakkokärreissä tuotujen tekstiilien näytte-
ly, tekstiilikeruun parhaita esimerkkejä.
- 2004 uudistetun perusnäyttelyn teemat
ovat: 1. Sakkolalaisia tekstiilejä, 2. Mo-
nogrammeja 3. Pitsejä Italia, Tshekkoslo-
vakia, Eesti, Aunus, 4. Vokki Oy:n sisus-
tustekstiilejä, 5. Otteita kansainvälisestä
kokoelmasta Marokko, Iran, Pakistan, In-
tia, Malesia.
- Karjalan kuvat, Rauha Ryynäsen applikaat-
tio- ja kirjontatöitä;
- Shamaanit – valikoima professori Juha Pen-
tikäisen kokoelmasta
- Pellava - Lin - Linen, Raija Jokisen, Aino
Karjalaisen, Inka Kivalon, Helena Kaik-
kosen, Heli Tuori-Luutosen ja Tiina Kar-
hun uutta tuotantoa
- Vahanaisia, Riikka Ruotsalaisen, Sirpa Paak-
kosen ja Sirpa Hasan tuotantoa
- Perintönä käden taidot, Seija Raitasen teks-
tiili-ikoneita
- Sallinen-Gimplen kokoamia suvun tekstiilejä
2005 TEXTILexit – 4 tekstiilimaisteria Ruot-
sista, Boråsin yliopisto.
- Karjalan neitoja, piirustuksia ja maalauksia
nurmeslaisista, Anssi Mikael Okkonen
- Marit – luonnonkansa, Lidia Toidybekovan
valokuvia ja kansanpukuja Marista
- Perinteen mestari Johannes Uschanov,
savenvalajan muistonäyttely
- Leila Lehtirannan ryijyjä ja exlibriksiä sekä
Helena Hernbergin keramiikkaa
- Sulo Koskinen, Valokuvia Iijoen sota-ajan
koululaisten tukinuittoleireiltä 1943-44
- Lapset sodan jaloissa, evakko- ja sotalapsi-
ajasta kertovia muistoja ja tarinoita ja
valokuvia, näyttelyn avaus kirjailija
Eeva Kilpi
- Fujimo Ishimoto Marimekolle suunniteltu-
ja kankaita museon kokoelmista
- Ikoneja, Salme Salkolan maalaamia ikoneja
Pyörteitä, Veijo Kauhanen, puuveistoksia ja
vesivärimalauksia ja tussipiirroksia
- Esiliinoja, pannumyssyjä ja kattauksia, nai-
sen työ kodikkuuden luojana
- Keräilyn iloa, Hilikka Torikan, Raija Rauan-
heimo-Kojosen kokoelmia

Akvarelleja Laatokan saaristosta ja Valamos-
ta, Pentti Kokko

2007 vuosi on Tyyne-Kerttu Virkin 100-vuo-
tisjuhlavuosi. Hänen elämäntyötään kun-
nioitettiin monilla kokoelmanäyttelyillä:

Pukinjuuresta Syysmetsään, ryijysuosikkeja
Virkki-Käsityömuuseon kokoelmista muka-
na mm. Tyyne-Kerttu Virkin suunnittele-
ma ryijy v. 1929.

Kauneus silmässä, Tyyne-Kerttu Virkin esi-
nemaailma

Pellava hohtaa jälleen, näyttelyaineiston
pohjalta

Muita näyttelyitä 2007:

Kotia etsimässä, Helmi Salomaan maalauk-
sia ja Merja Kaleniuksen valokuvia

Pintaa syvemmältä, EVTEK Muotoiluinsti-
tuutin tietokoneavusteisen tekstiilisuun-
nittelun aikuisopiskelijoiden opinnäytteitä

Argentiinan suomalaissiirtolaisten arkipäi-
vän tarinat ja kädentyöt, valokuvia,
koonnut sosiaaliantropologi Marjatta
Nieminen

Mualla järjestettyjä näyttelyitä

Kulttuurien rikkautta 4.5.-29.5. 1999,
maahanmuuttajien käsitöitä Kulttuuri-
keskus Caisassa ; Virkki- Käsityömuuseon
ja Familia Club ry:n yhteistyö, Opetus-
ministeriön tuella.

Eläköön pellava, 5.1.-17. 1.2001 Slovakian
kulttuurivaihdon näyttely Bratislavan
kulttuurikeskuksessa, komissaarina Jarno
Peltonen, yhteistyössä Wetterhoff-säätiön
ja TAIK:in Louhi-projektin kanssa.

Kulttuurien rikkautta, 1.-31. 3. 2001 Malmi-
talon näyttelytilassa; yhteistyö Kulttuuri-
keskus Caisa ja Familia Club ry:n kanssa,
komissaarina Jarno Peltonen

Museokokoelmien käspaikkoja esillä myös
Rauman Pitsikuukauden näyttelyssä.

Batiikkikankaiden myyntinäyttely 9.11.2004
Tyyne-Kerttu Virkki -seminaarin yhtey-
Järj: Kulttuuriyhdistys Gebardi Yasasin
Keten! Finlandiya Dokuma Sanati Elä-
köön pellava!

suomalaisen tekstiilitaitteen näyttely, Turkki
Izmir 15.-30.4.2005 ja Istanbul 5.-25.5. 2005
Long Live Linen, nykytekstiilitaitteen näyt-
tely Sofian taideakatemiassa
7.3.-20.4.2007 Bulgariassa

Työne-Kerttu Virkki -seminaarit

Käsityö ajattelun ja luovuuden kehittäjänä

20.11.2001 Tieteiden talo

Avaus; opetusministeri Maija Rask:

Työne-Kerttu Virkin visioita käsityötaidon kehittämiseksi, säätiön pj. Jarno Peltonen;

Käsityön voimistuva merkitys, professori Pirkko Anttila

Jussi-paidalla Eurooppaan, ylitarkastaja Pirkko-Liisa Kuhmonen

Tulevaisuutta käsityön opetuksella, tekstiiliopettaja Sirkka Aadeli

Matkalla ammattiin, sisustusarkkitehti Markku Kosonen

Taito-olympialaiset, uusi kv. foorumi, kansanedustaja Kaarina Dromberg

Päätös, opetusneuvos Raili Malmberg.

Käsityö kulttuurin kantaja

12.11. 2002 Kansallisarkiston luentosali

Alustukset: Akateemikko Bertel Gardbergin ajatuksia käsityön arvoista ja merkityksestä

Käsityö kulttuurisena ilmiönä

FT Anna-Maria Ihatsu

Ajan hengessä, lehtori Satu Tamminen

Käden taidoin eteenpäin – Sininen verstaas esittäytyy, lehtori Hellevi Bengs

Miten peruskoulu valmentaa käden taitoihin, opetusneuvos Anna-Maija Aro

Materiaalina puu, sisustusarkkitehti Markku Kosonen

Keskustelu ja yhteenveto, opetusneuvos Raili Malmberg.

Käsityö – nykyaika ja tulevaisuus

20.11. 2003 Kansallisarkiston luentosali
Avaussanat säätiön pj. Jarno Peltonen;

Käsityöperinne – mitä siitä?, keraamikko Elina Sorainen

Käsityön tietotekniikka, tekstiilityön lehtori Sinikka Hovi

Hopeasepäntyö tänään ja huomenna, hopeaseppä Pyry Tamminen

Tietotekniikka korumuotoilun apuvälineenä, kultaseppä Kristian Saarikorpi

Kierrätys – päivän teema, kasvatustieteiden maisteri, tekstiilityön opettaja Anja Aalto
Taiteilijana ja muotoilijana teollisuudessa, taiteilija Pekka Paikkari

Käsityö teollisuutta tukemaan, sisustusarkkitehti Markku Kosonen

Seminaarin puheenjohtajana opetusneuvos Raili Malmberg.

Käsityö ja tulevaisuus

– kansainvälinen näkökulma

9.11. 2004 Kansallisarkiston luentosali

Avaussanat Mikko Cortés Télez,

Opetusministeriö;

Kansainvälisyys Virkki-Käsityömuuseum

kokoelmassa, säätiön pj. Jarno Peltonen

Nawa Nawa – käsityöprojekti Namibiassa,

Satu Tamminen, TaiK

Desing for Competitive Artesan Communi-

ties and Sustainable Development of Cul-

tural dentities – experience in Colombia,

Paola Cabrera Viancha, TaiK

Käsityöperinne kohtaa nykyhetken muotoi-

lun teollinen, muotoilija Harri Koskinen

Exploring Tradition, re-developing

objects of food culture (Indonesia),

Adhi Nugraha, TaiK

Maailmanpankki ja käsityöperinteen suoje-

lu (Azerbaidzan), Satu Miettinen, TaiK

Monikulttuurinen käsityö – koulutusohjel-

ma 2003-2005, Nea Pitkänen, KTOL

Aihekokonaisuus – kulttuuri-identiteetti ja

kulttuurien tuntemus perusopetuksen

opetussuunnitelmissa, Inari Grönholm,

Opetushallitus

Perinnetekstiilimme tänään

21.11.2005 Kansallisarkiston luentosali

Avaus, pj Jarno Peltonen,

Tyynne-Kerttu Virkki –säätiö

Pellava pysyy ja paranee, Raija Jokinen,

tekstiilitaiteilija

Ryijy inspiroi yhä, Ritva Puotila,

tekstiilitaiteilija

Kirkkotekstiilit osana suomalaista tekstiili-

taidetta, Aino Kajaniemi

Näkökulma suomalaiseen painokankaaseen,

Juha Laurikainen, Muotoilun koulutus-

ohjelmajohtaja, Wetterhoff

Paperness in finnish textile Art, Nithikul

Nimkulrat, tekstiilitaiteilija, TaiK opiskelija

Taidekäsityö käsityön opetuksessa,

Päivi Fernström ja Päivi Aikasalo, käsityö-

tieteen lehtorit, Kotitalous- ja käsityö-

tieteen laitos, Helsingin yliopisto

Huovutus – perinnetekniikasta ilmaisen

välineeksi, Tupu Mentu, käsityönopettaja

Loppukeskustelu ja yhteenveto

Vokki Oy:n tuotantoa.

Nainen ja käsityö

20.11. 2006 Kansalliskirkon luentosali

Sukupuolinen työnjako käsityössä

– vahvuus vai rasite, Kaija Heikkinen,
professori Joensuun yliopisto

Naisen Käsityön merkityksiä, Ildiko Lehtinen, tutkija, Kansojen museo

Naisten käsityöllä pois pulasta: 1940-luvun yksilölliset vaatteet ja materiaali-innovaatiot, Ritva Koskennurmi-Sivonen, dos.
Helsingin yliopisto

Käsityön sosiaalinen tilaus, Nea Pitkänen
Käsityöyrittäjän työurasta, Helena Sarvela,
Udumbara

Käsityö taiteeksi, professori
Päikki Priha, TaiK

Käsityön osuus Eva Anttilan kuvakudostaiteessa, Kirsti Salo-Mattila, dos.
Helsingin yliopisto

Tyyne-Kerttu Virkki

100-vuotta – juhlaseminaari

20.11.2007 Helsingin yliopiston

Arppeanum auditorio

Käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkin
elämäntyö ja sen merkitys

Avaus rouva Eeva Ahtisaari

Omin käsin -lehti suomalaisen käsityötaidon suunnanantajana,
professori Pirkko Anttila

Vokki Oy – kauneutta arkeen,
FM Sirkka-Liisa Uutela

Virkki Käsityö museo - kokoelmat,

FK Jarno Peltonen, säätiön puheenjohtaja

Museokokoelman käsipaikat,

FM Annikki Lukkarinen

Karjalaisuuden vaalija,

Pirkko Sallinen-Gimpl, FT, dosentti

Muita seminaareja

Karjalaisen kulttuurin luentosarjat Karjalatalolla

Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunnan tuella luennoitsijana FT Pirkko Sallinen-Gimpl, osallistujia n. 30-40 osallistujaa/luento.

1999 keväällä yksi luento siirtoväen kulttuurista ja syksyllä luentosarja Karjala ennen 2.10.-30.10. Aiheina rakennukset ja kylät, asuminen ja sisustus, ruokatalous, käsityöt ja pukeutuminen. 6 luentokertaa.

2000 Siirtokarjalainen perinne II. 3.-15. 4. Aiheet: Siirtokarjalaisten evakkokokemukset perinnetutkimuksen valossa, Kulttuurien kohtaaminen siirtokarjalaisten sijoituessa eri maakuntiin, Miten siirtokarjalaiset selviytyivät ja säilykö karjalainen perinne?, Perhe ja suku karjalaisessa yhteisössä, karjalainen pukuperinne viimeaikaisen perinnekeruun valossa, Karjalainen pääsiäisperinne ja muut vuotuistavat. 6 luentokertaa.

2001 Karjalainen perinne 16.10.-6.11. Aiheina karjalainen ruoka- ja leipomisperinne, tapaperinne ja käsityöt. 4 luentokertaa.

2002 Ihmisen taitekohtat ja niihin liittyvä perinne Karjalassa 16.10.-6.11.

Aiheet: Syntymä, kasvatust, koulunkäynti, nuorten seurustelu, hääperinne, perheen tapaperinne ja hautajaisten vietto. 6 luentokertaa.

2003 Kulttuurien kohtaaminen siirtokarjalaisten tullessa maakunnittain 13.5. ja 2.-23. 9. Aiheet: Varsinais-Suomi, Satakunta, Uusimaa, Häme, Pohjanmaa, Savo, Pohjoiskarjala. 5 luentokertaa.

Luentosarja 30.9.-8.10. liittyen Evakkokärsissä tuotuja tekstiilejä -näyttelyyn. Aiheina: Karjalainen esinekulttuuri, evakkoesineet ja niiden keruuhankkeet keramiikasta, lasista, koriste-esineistä. Vuotuisperinteeseen liittyvät esineet virpovitsat, joulukoristeet ja leikkikalut Karjalassa. 5 luentokertaa.

2004 Kalevalan päivänä

Karjalaisten kalevalakorut 28.2.

Luentosarja siirtokarjalaiset 31.8.-5.10.

Aiheet: Jatkosodan syksy 1944, evakkojen kokemuksia, Pukuperinteestä, Rakennusperinteestä, Asuintilojen sisustuksesta ja

työkaluista, Karjalaisten työesineitä.
Näytteillä mm. Kyyrolän ruukut, uhvatta,
kaalirauta ym. 6 luentokertaa.

2006 Kehdosta hautaan 5. 10.-23. 11. Aiheina:
Syntymään liittyvä uskomusperinne, Lapsi,
leikki, työnteko, kasvatust, Sota-ajan
nuorten työleirit, Rippikoulu, aikuisiän
juhlat, syntymä- ja nimipäivien vietto,
maahanpanijaiset. Lähtökohtina karjalai-
suuden ja länsisuomalaisuuden kohtaami-
nen tapaperinteessä. 8 luentokertaa.

Pellavaa korjataan Aunuksessa. Vas Tyyne-Kerttu Virkki.

Suomalainen nainen sota-ajan pyörteissä ja rauhan tultua

– 100 vuotta naisten äänioikeudesta

30.9.2006 Karjalatalo, Yhteistyössä Opinto-
toiminnan keskusliiton kanssa

- Suomalaisen naisen asema kansainvälises-
sä maailmassa, Liisa Kiiänlinna, LLM,
OTM, FIFCJ Vice presidete
- Lottatyöstä kotilieden ja työpöydän
ääreen, lehdistön naiskuva, Raili
Malmberg, opetusneuvos
- Taipuu vaan ei taitu, Karjalainen nainen
evakkotiellä Sallinen-Gimpl FT, dos.
- Kihupyhistä koulunpenkille, naiskuvan
muutos, Pirkko Raitasalo, FM, tohtori-
opiskelija
- Rauhan tultua – sodan vaikutus naisen
asemaan, Pia Olsson, FT, dos.
- Naiskuva lotista ulkomaalaisten silmin,
Terhi Tuononen, FL
- Suomalaisnaiset somalalaisen näkökul-
masta, Marja Tiilikainen, FT, tutkija
- Miesnäkökulma, Esko Meloni, DI,
Tyyne-Kerttu Virkki -säätöstä

Muut esitelmät ja teemapäivät 1996-2007

Kalastuspäivä, Ilmari Ikävalko esittelee valmistamiaaan rysäpyydysten pienoismalleja, Eero Naskali kertoo kalastuksesta Laatokalla

Soitinpäivä, Suomalaisten soitinten historiaa. Jouni Arjava kertoo ja soittaa jouhikkoja; kantelenäyttely.

Naisten päähineet Karjalassa, FT Pirkko Sallinen-Gimpl

FM Alfred Kolehmainen esittelee Vanhoja lukkoja.

Nauriit kuoppaan akat tupaan, Mikkelin päivän perinteestä Karjalassa ja Inkerissä

Virpojaisperinne, FT Pirkko Sallinen-Gimpl

Tverin-Karjalasta, Dos. Valto Peiponen

Käspaikat, FM Annikki Lukkarinen

Taidekäsityön suhde perinteeseen, FM Leena Hakli

Vainajien muistokynttilät (Sana ja sävel), Pirkko Sallinen-Gimpl

Vappuperinne, sima ja tippaleivät, Pirkko Sallinen-Gimpl

Kansallispukujen päähineistä, FM Elsi Kauppinen

Savenvalanta perinteenä, Keraamikko Catharina Kajander

Neulepaita merkityksen kantaja, FT Marketta Luutonen.

Kyyrölän Keramiikkaa,

FM Kaisa Grönholm;

Rautataoksista Suomessa,

Pirkko Sallinen-Gimpl

Sepän työt taidetakoja Heikki Suikki,

Laivapäivä ja Kiviniemen markkinat, luotsi, laivamaton ja verkontekijä Heikki

Pöllänen kertoi luotsin työstä Laatokalla,

Laivamatoista esitelmöi FM Terttu Palva

Laatokan puolustus ja elämää Laatokan saarilla, Valamo-seuran puheenjohtaja

eversti Niilo Kohonen

Karjalainen niinimatto,

Tekstiiliopettaja Terttu Talja

Aunuksen työtuvat, Talvikki Lausala

Malesian käsityöperinnettä, Jarno Peltonen

Suomalaisen turkinmaton historia, Tutustutaan värjäri, tehtailija Matti Rynenin

1846-1914 elämäntyöhön turkinmaton

tekijänä, luennoi tyttären pojantytär

LL Irja Taskinen

Suomenlahden saarten villakintaat,

Maija Mäkyinen

Terveisiä Iranista, Iranin käsityötaidetta,

Jarno Peltonen

Marokkolainen taidekäsityö,
Jarno Peltonen: Keravan taidemuseon
Marokon näyttelyn yhteydessä
Aurora Karamzin ja Hakasalmen huvila,
Jarno Peltonen Helsingin kaupungin-
museossa.

Karjalaisen osakunnan taideteoksista ja
karelianismista, Irma Kalaja

Kalevala ja Karjalan vanhauskoisuus,
prof. J. Pentikäinen

Suomalainen kalliotaide ja shamanismi,
prof. J. Pentikäinen

Kuka oli Louhi, FT Risto Pulkkinen

Lyydiläinen iltapäivä, Kuujärvi ennen ja
nyt, Miikul Pahomov esitelmä

Lyydiläisistä, ym. ohjelmaa

Marien luonnonuskonto, perinne ja nykyti-
la, Lidia Toidybekova

Kyyröläisistä savenalajista Johannes Uscha-
novista ja Prokopij Scharinista, pro gradu
-tutkielmansa pohjalta Sirpa Roos

Käspaikkakurssi, Irma Torppa

Pellava ja tekstiilitaide

Pellava monipuolinen hyötykasvi

Modernismin huonekalu,
luentotilaisuus Virkki

kotimuseossa, FK Jarno Peltonen
Mollamaijan tekokurssi, Liisa Keskitalo
Kukkopäivä – karjalaiset kukot leipurimes-
tari Sulo Auvinen, Vuokko Auvinen ja
Pirkko Sallinen-Gimpl

Suomalainen identiteetti taiteessa

90 vuoden aikana, FK Jarno Peltonen

Puheenjohtaja FK Jarno Peltonen on luen-
noinut Marmaran yliopistossa Istanbulis-
sa, vieraillut asiantuntijana Mimar Sina-
nin yliopiston tekstiilitaiteen osastolla ja
Selcuck -yliopistossa Konyassa sekä luen-
noinut Sofian Taideakatemiassa

Muita tapahtumia ja matkoja

Perinnejuhlien yhteydessä 20.10. 2001 Sana
ja sävel tilaisuudessa kuultiin karjalaisen
runokilpailun palkittuja runoja lausujana
Irja Rättö Karjalaiselta näyttämöltä

Sana ja sävel 1.12. 2007 Suomi 90-vuot-
ta Musiikkiesitys Kansanmusiik-
kiopisto/Karjalatalo, kantele
Retki Aunukseen ja Vepsään:
Tyyne-Kertun jäljillä
16.-20.7.2001

Aunuksen matkalta 2001.

Virkki Käsityömuuseon Galleria 1997-1999

Galleria sijaitsi osoitteessa Mechelinink. 28 b A 3 ja se toimi 1997 lähtien vuoden 1999 loppuun, siinä oli huone kokoelmanäyttelyitä ja Tyyne-Kerttu Virkin elämäntyötä esitteleviä näyttelyitä varten sekä toinen huone ulkopuolisille näyttelyille. Sitä markkinoitiin käsityöopistoille ja alan ammattilaisille. Gallerian hoitajana toimi tekstiilitaiteilija Vuokko Kuhalampi. Näyttelyitä oli mm.:

IHMISEN MITTAINEN ELÄMÄNTYÖ,
käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkin
elämäntyönäyttely museon kokoelmista,
näyttelykomissaarina Eino Kerminen.

ESINEITÄ KÄYTTÖÖN 5.6.-31.7. 1997
Vihdin käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen näyttely

**JURVAN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
KOULUN OPPILAAT** 6.8.-30.8. 1997

VAAATTEEN MUOTOKUVIA Piia Heikkisen ja Outi Väyrysen Näyttely Kuopion Käsi- ja taideteollisuusakatemiasta

KARELIANAINEN

– SAVI ON SEIKKAILUNI keramiikkataiteilija Jaana Uschanoff-Mäkelän näyttely 6.II.-29.II. 1997

KÄSINMAALATTUJA NEULEITA

– SININEN SILMUKKA tekstiilitaiteilija Maria Korven näyttely 3.10. 1997

NAHKAPEITTOJA, Päivi Mahlasen

nahkatilkkutöitä 18.2.-15. 3. 1998

PINOSSA painokangasnäyttely,

Espoon-Vantaan ammattikorkeakoulu
3. vuosikurssi 20.3.-14. 4. 1998

(Tuitti Suominen, Sanna Hakkarainen,
Ritva Heikkinen, Pirjo Järvinen,
Kristiina Törrönen, Vilppu Nieminen,
Ulla Lapiolahti, Hanna Tirkkonen)

OMIN KÄSIN, opetusneuvos

Raili Malmbergin suunnittelema näyttely
Tyyne-Kerttu Virkin päätoimittajakaudesta Omin käsin -lehdessä.
Näyttelyarkkitehti Eino Kerminen,
avustajina Aune Kerminen ja Vuokko

Kuhalampi. Se juhlisti Virkki-Käsityö-
museon 20-vuotista toimintaa. Rouva
Eeva Ahtisaari oli läsnä avajaisissa.
KUKKILINTU – SIELULINTU,
Eeva-Maija Mitrosen käspaikkoja
ELÄKÖÖN PELLAVA,
Uusia käyttötekstiilejä 14.-30.10. 1998
SAUNA Tekstiilejä ja tarvikkeita
JOULUMYYJÄISET 21.11.-20.12. 1998
Käsityön myyntinäyttely
NAUHA. Hannele Aallon maalauksia
kansanomaisista nauhoista 13.1.-7.2. 1999
EPOOKKIPUKUJA KESKIAJASTA
JUGENDIIN 9.2.-14.2. 1999 Leppävaaran
ammattioppilaitos aikuiskoulutus
(12 pukua, suunn. Sampa Lahdenperä,
opetus Terttu Pykälä)
JUURI JA JUURI 16.2.-14.3. 1999
Ulla Lapiolahti huovutettuja kasvisväreillä
värjättyjä mattoja ja kankaita
Espoon-Vantaan ammattikorkeakoulu
HÄÄILO IRTI 19.3.-31.3. 1999
hääpukuja ja muita tarvikkeita, juhlatapoja
KANSANOMAISET PEITTEET,

KÄSPAIKAT JA PYHÄISET PYYHKEET
8.4.-25. 4. 1999
VÄRINÄ 4.5.-30.5. 1999
Johanna Ilander huovutusta ja tekstiilejä,
Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia
AKKATULVA - Käsityöläisiä Etelä-Pohjan-
maalta 1.9.-26. 9. 1999
(Eija Aro, Kauhava, ja Anna-Liisa
Kilttinen, Laihia, sisustustekstiilit;
Ritva Leivonmäki, Jalasjärvi, villaneuleet;
Mirja Koivisto, Kauhajoki, kakun-
koristeet; Ritva Leivonmäki, Jalasjärvi,
neuleet; Mervi Perälä, Lapua, kuivakukat;
Benjam Pöntinen, Nurmo, kirjat)
PORVOON RYHMÄ – SIDOKSISSA
27.10.-14.11. 1999
Karin Fabritiuksen, Leena Illukan ja
Armi Paasivaaran tekstiilitaidetta
KRIISIAJAN SELVIYTYJÄNAISET 20.11.-
6.12.1999 Valokuvia sota-ajan naisista
kaikenlaisissa tehtävissä.
Näyttelyn avaus Elisabeth Rehn

Luettelo Aunuksen kokoelmasta

Virkki käsityömuseossa

Laatinut Pirkko Sallinen-Gimpl

Sisustustekstiilit

1. käsipaikat: 1.a. kirjotut: etupistokirjonta, revinnäiskirjonta, ketjuvirkkaus;
- 1.b. kudotut: punapoininta tai pitsipoininta, 1.c. neulotut pitsit (käsipaikan päissä)
2. pöytäliinat
3. vuodetekstiilit, 3.a. lakanat, 3.b. vuoteenreunukset ja vuodevaatepitsit, tyynyliinat, 3.c. patjakankaat, 3.d. vuodepeitteet
4. seinätekstiilit, 4.a. räsypeitteet eli ribudjualet, 4.b. muut seinätekstiilit
5. tilkut, 5.a. koristellut tekstiilinosat ja näytteet, 5.b. käsipaikkojen päät, 5.c. pitsinpalat, 5.d. liinanosat
6. Tyyne-Kerttu Virkin sovellukset: 6 a. edellisistä 1-5, 6. b. tyynyt, 6. c. pannumyssyt, 6. d. muut sisustustekstiilit

Vaatetus

- paidat (rätsinä) ja puserot (kirjontaa kauluksessa, hihansuissa tai paidanhelmassa)
- hameet, 2.a. riepukudonnaishameet eli ribudjudkut, 2.b. feresit, 2.c. muut hameet
- pääliinat, 3.a. nauhapitsikoristeiset liinat, 3.b. muut pääliinat ja päähineet, 3.c. olkihatut (pääosin 1940-luvun tuotantoa)
- jalkineet, 4.a. varrelliset nahkakengät, lapikkaat, 4.b. muut nahkajalkineet, 4.c. tekstiilijalkineet: tallukkaat, sotavuosien tuotantoa, 4.d. Tyyne-Kerttu Virkin suunnittelemat tohvelit
- asusteet, 5.a. olkilaukut, sotavuosien tuotantoa, 5.b. muut laukut, 5.c. Tyyne-Kerttu Virkin mallit
- Tyyne-Kerttu Virkin sovellukset:
6.a. kylpytakit; 6.b. muut Aunuksen aiheet

Käsityövälineet

kehruuvälineet, 1.a. kuosalit eli kehräpuut,

1.b. värttinät

langankertaus- ja vyyhteämisvälineet

kudontavälineet, 3.a. kangaspuut,

3.b. nauhapirrat, ym.

Muu esineistö

1. puuesineet

2. tuohiesineet

3. lastuesineet (mm. haapalastukukat,
lastunuket ym.)

4. olkityöt (pöytätabletit ym.)

5. juuri- ja muut korit luonnonmateriaalista

6. keramiikka

7. kulttiesineet (ikonit)

Pirkko Sallinen-Gimpl käsityöpäivän tunnelmissa.

Tyyne-Kerttu Virkki –säätien julkaisuja 1982-1997

ELETTYÄ ELÄMÄÄ,

Tyyne-Kerttu Virkki 90-vuotta 5.6.1997

Sisältää Tyyne-Kerttu Virkin elämäkerran hänen omalla kertomanaan. Lisäksi laajan kuvakavalkadin Tyyne-Kerttu Virkin laajasta suvusta, ystävistä ja tärkeistä ihmisistä, joita elämä on hänen tielleen tuonut. Tyyne-Kerttu Virkin omin kuvatekstein. Mukana on autenttisia puheenvuoroja, muisteluita ja juhlapuheita. toim. Tyyne-Kerttu Virkki, Sirkka-Liisa Uutela ja Siiri Valli. Helsinki 1997

ITSE TUON SANOIKSI VIRKKI I

Tyyne-Kerttu Virkki –säätien toiminta 1978-1980: perinne- ja kulttuuritilaisuudet, säätien edustukset, Virkki Käsityömuuseumon näyttelyt.

Artikkeleita muuseumon perustamiseen liittyen, taustaa ja periaatteita.

Karjalankannaksen käsityöperinteen esittelyä: Äyrämöispuku Sakkolassa ja Rau-

dussa, Kanneljärven kansallispuuku, nyytin- gin palmikointi, terittäin tehty kinnas. Lisäksi Vokki Oy:n tuotteiden esittelyä ja Tyyne-Kerttu Virkin matkoja mm. Larin Parasken tyttärenyttärtä Maria Litmasta tapauksessa. Helsinki 1982.

ITSE TUON SANOIKSI VIRKKI II

Tyyne-Kerttu Virkki –säätien toiminta 1981-1982: perinne- ja kulttuuritilaisuudet, säätien edustukset, Virkki Käsityömuuseumon näyttelyt.

Pirkko Anttilan artikkeli Tyyne-Kerttu Virkin Aunuksen ajasta. Muistelmia Aunukselta mm. Martti Haavion kirjasta Me marsimme Aunuksen teitä -kirjasta ote. Itä-Karjalaisia käsitöitä mm. käsipaikkaperinne, karjalaisia tapakulttuuria, laukkuryssä -ilmiö sekä Vienan karjalaisia pukuja, Inkerin naisten puvustoa. Helsinki 1984.

ITSE TUON SANOIKSI VIRKKI III

Tyyne-Kerttu Virkki –säätöön toiminta 1983-1986: perinne- ja kulttuuritapahtumat, säätöön edustukset, Virkki Käsityömuuseon näyttelyt.

Asiantuntija-artikkeleita karjalaisesta käsi-työperinteestä ja tapakulttuurista mm. vanhan peitetyypin esittely, nukerin eli poppanan teko, Karjalan raanu, hunnut ja sykeröt, Karjalan nyytingit ennen ja nyt. Karjalaiset vuoden kiertoon liittyvät perinnejuhlat: laskiainen, virpominen kansanuskona ja kristillisenä perinteenä, loitsuja, römppämarkkinat ja kihupyhäperinne sekä kinkerit. Helsinki 1987.

ITSE TUON SANOIKSI VIRKKI IV

Aunus – Viena, Itäkarjalan käsitöiden ja kyllien perinteellistä kauneutta.

Tyyne-Kerttu Virkki kertoo työstään Aunuksessa. Lisäksi Annikki Lukkarisen laaja artikkeli: Piirteitä Itä-Karjalan kirjontaperinteestä sekä Jouko Hautalan artikkelin Itäkarjalan Rakennusten koristeellisista muodoista.

Ei sisällä vuosikirja-aineistoa.

Työryhmä: Sirkku Dölle, Eino Kerminen, Talvikki Lausala, Lea Sapo, Siiri Valli, Tyyne-Kerttu Virkki. Helsinki 1989.

ITSE TUON SANOIKSI VIRKKI V

Tyyne-Kerttu Virkki –säätöön toiminta 1987-1992: perinne- ja kulttuuritapahtumat, säätöön edustukset, lahjoitukset, Virkki Käsityömuuseon näyttelyt.

Artikkelien teemana Kansainvälisyys. Tyyne-Kerttu Virkki kertoo vuosien varrella luomistaan kansainvälisistä kontakteista käsi-työalan ihmisiin. Inkeri Kilpinen pohtii matkailun merkitystä kulttuurivaikutteiden kuljettajana, Toini-Inkeri Kaukonen pohjoismaisia käsi-työalan kontakteja. Lisäksi kansainvälisten näyttelyiden antia ja Virkki Käsityömuuseon ulkomaisten kokoelmien esittelyä.

Toim. Sirkku Dölle, Siiri Valli, Tyyne-Kerttu Virkki. Helsinki 1993.

Huom.:

Itse tuon sanoiksi virkki – kirjasarjan artikkeleista useat on käännetty kirjoihin myös englanniksi.

Kirjoittajat

Rouva **Eeva Ahtisaari** FM,
Virkki käsityömuseon suojelija.

Professori emerita **Pirkko Anttilan** yhteistyö Tyyne-Kerttu Virkin ja Omin käsin –lehden kanssa alkoi jo opiskeluaikana Helsingin Käsityöopettaja opistossa vuosina 1956-1958. Hän kirjoitti tuolloin ensimmäiset käsityöartikkelinsa Omin käsin -lehteen ja sai myös lehden stipendin, joka kannusti jatkaamaan opintoja edelleen. Työuran alettua, kun Pirkko Anttila toimi käsityöopiston opettajana, yhteistyö jatkui lehden vakinaisena avustajana. Myöhemmin, kun hän siirtyi virkamiesuralle sitten tutkijan ja yliopisto-opettajan tehtäviin, jatkui yhteistyö Tyyne-Kerttu Virkin, Virkki Käsityömuseon ja säätiön kanssa edelleen mm. Tyyne-Kerttu Virkki –säätiön puheenjohtajana. Kysymyksessä on siis ollut lähes 40 vuoden mittainen yhteinen elämäntaival suomalaisen käsityön hyväksi.

Tekstiilitaiteilija **Talvikki Lausala** on Tyyne-Kerttu Virkin Aunuksen ajan työtoveri. Hän valmistui kotiteollisuusopettajaksi Wetterhoffilta 1940. Tyyne-Kerttu Virkkiin hän tutustui syksyllä 1940 Ateneumin iltakurssin piirustustunneilla. Hän lähti Aunuksen Tyyne-Kertun kutsusta 1942.

Talvikki Lausala opiskeli tekstiilitaiteilijaksi sodan jälkeen 1946-1949 Taideteollisuuskeskuskoulussa. Hän on ollut mukana Virkki Käsityömuseon ystävien toiminnassa ja kirjoittanut Itse tuon sanoiksi virkki II osaan Aunuksen muistojaan.

FM **Annikki Lukkarinen** oli ammatiltaan terveydenhoitaja. Lasten kasvettua hän aloitti aikuisopiskelun ja tuli ylioppilaaksi 1974. Hän jatkoi sittemmin yliopistossa mm. kansatieteen opintoja ja sai professorilta pro gradu- tutkielman aiheeksi Kansallismuseon kokoelmien käspaikat. Tutkielmaa varten hän tutustui myös muihin käspaikkakokoelmiin. Näin hän tapasi Tyyne-Kerttu Virkin 1970/1980 –lukujen vaihteessa. Maisteriksi hän valmistui 1982.

Annikki Lukkarisen asiantuntemusta on usein tarvittu Virkki Käsityömuseon tilaisuuksissa ja hän on kirjoittanut myös Itse tuon sanoiksi virkki kirjasarjaan II ja IV osiin.

DI **Esko Meloni**, Tyyne-Kerttu Virkin sisaren poika ja kummipoika. Hän on toiminut suvun edustajana Tyyne-Kerttu Virkki -säätiön hallituksessa v. 1996 lähtien.

FK **Jarno Peltonen**, Tyne-Kerttu Virkki -säätiön puheenjohtaja vuodesta 1996. Jarno Peltonen tutustui Tyne-Kerttu Virkkiin 1980-luvun lopulla ollessaan Taideteollisuusmuseon johtajana. Hän tunsikin kyllä entuudestaan Omin käsin -lehden samoin Vokki Oy:n toiminnan ja näyttelyt. Tyne-Kerttu Virkki pyysi häntä 1990-luvulla mukaan säätiön toimintaan ja näin myös Virkki Käsityömuuseon koelmat alkoivat kiinnostaa.

Kotilieden toimituspäällikkö **Kaisa Peutere** tutustui Tyne-Kerttu Virkkiin 1971 Nais-toimittajat ry:ssä. Hänen tapaamisensa Tyne-Kerttu Virkin kanssa sujui yleensä työn merkeissä.

FT, dosentti **Pirkko Sallinen-Gimpl** oli ensimmäisen kerran Tyne-Kerttu Virkin kutsusta luennoimassa virpomisperinteestä Merikannontielleä pienen poikansa Martinin kanssa, joka osallistui innokkaasti virvontaan. Hän kirjoitti karjalaisesta perinteestä itse tuon sanoiksi virkki III osaan

Tyne-Kerttu Virkki kutsui hänet säätiön johtokuntaan 1996, jossa hän on toimii edelleen. Hän on vastannut erityisesti perinnetyöstä, perustanut perinnetoimikun-

nan. Hän on toiminut myös säätiön varapuheenjohtajana. Erityisesti hän on toiminut luennoitsijana ja järjestänyt Karjalatalolla luentotoimintaa karjalaisesta perinteestä sekä organisoinut evakkotekstiilien keruuta.

FM, kulttuurisihteeri ja museotyöntekijä **Sirkka-Liisa Uutela** tutustui Tyne-Kerttu Virkkiin 1980-luvun lopulla yhteisten eestiläisten ystävien luona. Kun hän 1990-luvun alussa joutui työttömäksi, hän sai työvoimaviranomaisten luvalla auttaa Tyne-Kerttu Virkkiä käsityömuuseon projektitehtävissä. Haastavin tehtävä oli ehdottomasti käsityömuuseon uusien tilojen etsintä sekä kokielmien muutto Karjalatalolle. Tyne-Kerttu Virkin periaatteiden mukaisesti mitään ei saanut heittää pois ja operaatio suoritettiin kokonaan talkootyönä! Tyne-Kertun ystävien laaja, uhrautuva joukko selviytyi tehtävästä aikataulun mukaisesti: Käsityömuuseon avajaiset Karjalatalon tiloissa pidettiin 18. 9. 1995 Tyynen päivänä.

Sirkka-Liisa Uutela tallensi myös omansa syntymäpäivälahjanaan Tyne-Kerttu Virkin " ihmeellisen elämän" tarinan teokseen Elettyä elämää, joka julkistettiin 5.6.1997 tämän 90-vuotissyntymäpäivän juhlassa Töölön torpassa.

Taitoa tarvitaan

–Kutsumukselle uskollinen elämäntyö

käsityöneuvos Tyyne-Kerttu Virkki 1907–2000

Toimittaja: **Sirkka-Liisa Uutela**

Toimituskunta: **Jarno Peltonen, Sirkka-Liisa Uutela, Pirkko Sallinen-Gimpl**

Ulkoasu: **Tyko Elo**

Reproduktio: **TykoGraficom**

Kuvat:

Tammisaaren museon kuva-arkisto s. 14, 15; Aune Kämäräinen s. 16, 35;

Foto Nousiainen Omin käsin –lehti: s. 44, 52, 55, 63; Katja Hagelstam s. 70, 75; Eero Troberg ja Jouko Leinonen: s. 80, 84; Kirjasta Irja Seppänen-Spora: Apposkaalista mantsikkamölliön, joka on kuvattu Virkki Käsityömuseossa. Jarno Peltonen s. 92; Vesa Sorjonen s. 96, 98, 99 oik., 100 vas., 101 oik., 103 oik., 104 vas., 105 oik.ylh.; Kaikki muut kuvat Virkki Käsityömuseon valokuva-arkistosta

Paperi: **Canevas** Norsunluu 320 g/m² ja **Lessebo Design** Smooth Ivory 130 g/m²

Painopaikka: **Gummerus Kirjapaino Oy**, Jyväskylä 2008

ISBN 978-952-92-4976-3

© Tyyne-Kerttu Virkki -säätiiö

Kiitos: Suomen kulttuurirahasto / Aino Hausmannin rahasto

Tyyne-Kerttu Virkki -säätiiön hallitus 2008

Jarno Peltonen, puheenjohtaja

Pirkko Sallinen-Gimpl, varapuheenjohtaja

Marja Anttila, Juha Laurikainen,

Kaisa Böök, Raija Jokinen,

Hannamari Nieminen, Raili Malmberg,

Esko Meloni

Virkki Käsityömuseo

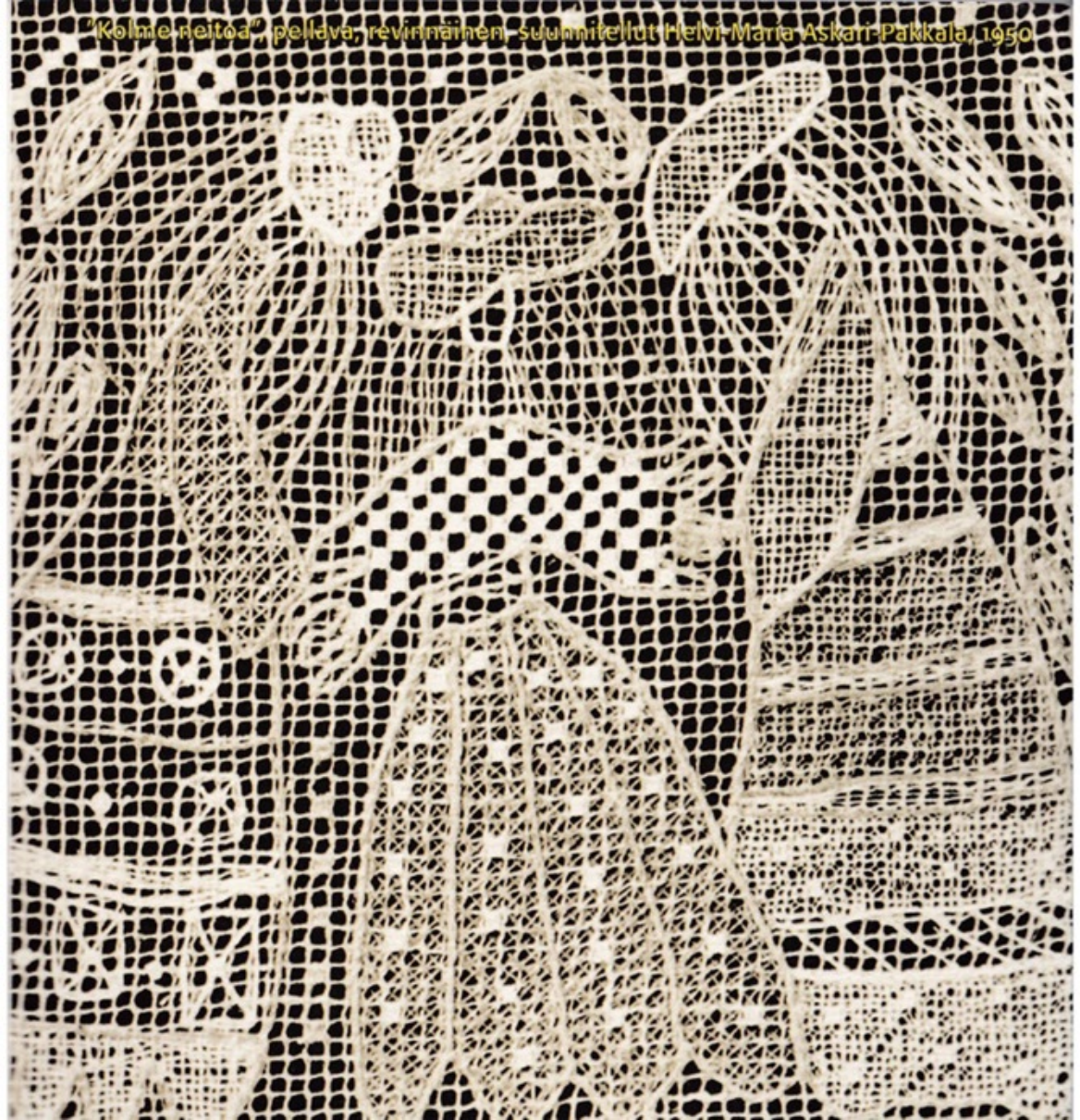
Käpylänkuja 1, 00610 Helsinki

Puh (09) 757 2597

virkki-museum@kolumbus.fi

www.kolumbus.fi/virkki-museum

"Kolme neittoa", pellava, revinnäinen, suunnitellut Helvi Maria Askari-Pakkala, 1950

TYYNE-KERTTU VIRKIN

merkitys käsityökulttuurin puolesta puhujana ja esimerkin näyttäjänä Suomessa on ainutlaatuinen ja ulottui sodanjälkeisestä jälleenrakentamisen ajasta pitkälle vuosisadan loppuun asti.